

**Δράση 4.1.1 Εκπόνηση Οδηγού σχετικά με τις
ευκαιρίες για τις Κοινωνικές Επιχειρήσεις
στην Ελληνική Πλευρά και για τους νέους
κοινωνικούς επιχειρηματίες
στο πλαίσιο του έργου “Enhancement of social
entrepreneurship through the establishment of support
structures in the CB area” with acronym “Growing Social”
INTERREG V-A COOPERATION PROGRAMME
GREECE – BULGARIA 2014 - 2020**

The project is co-funded by the European Union and National Resources of the participating countries under the " INTERREG V-A GREECE - BULGARIA 2014-2020 "Cooperation Program.

www.growingsocial.eu

The contents of this deliverable are sole responsibility of Municipality of Pilea - Hortiatis and can in no way be taken to reflect the views of the European Union, the participating countries the Managing Authority and the Joint Secretariat”.

Περιεχόμενα

Executive Summary	6
Διασυνοριακό Πρόγραμμα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας «Ελλάδα - Βουλγαρία 2014 -2020»	9
1. Διασαφήνιση του όρου Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και διαφοροποίηση της κοινωνικής επιχείρησης από τις κοινές επιχειρήσεις.....	24
Εισαγωγή στην κοινωνική οικονομία	24
Κοινωνική Οικονομία	26
Κοινωνική επιχειρηματικότητα	30
Κοινωνικές Επιχειρήσεις.....	31
Κοινωνικό franchising.....	34
2. Θεωρητικό και Νομικό Πλαίσιο το οποίο διέπει συγκεκριμένα τις κοινωνικές επιχειρήσεις σε εθνικό και ευρωπαϊκό Επίπεδο	37
Η Κοινωνική Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα και στην Ευρώπη του 2020	37
Θεσμικό πλαίσιο ίδρυσης και λειτουργίας κοινωνικών επιχειρήσεων.....	47
Κοινοτική Νομοθεσία	47
Εθνική Νομοθεσία	56
Νόμος 4019/2011 - ΦΕΚ 216/A/30-9-2011.....	59
Νόμος 4430/2016 - ΦΕΚ 205/A/31-10-2016.....	63
3. Πρακτικές Οδηγίες για τη δημιουργία ενός κοινωνικού επιχειρηματικού σχεδίου	68
Η σημασία κατάρτισης ενός επιχειρηματικού σχεδίου.....	68
Βήματα Υλοποίησης ενός κοινωνικού επιχειρηματικού σχεδίου-Συμβουλές Μακροχρόνιας Βιωσιμότητας.....	68
4. Νομικές Μορφές Κοινωνικών Επιχειρήσεων.....	92
5. Βασικότερα Φορολογικά Θέματα- Επιλογή της Νομικής Μορφής.....	98
6. Πηγές χρηματοδότησης για κοινωνικές επιχειρήσεις	114
Εθνικοί μηχανισμοί χρηματοδότησης και ενίσχυσης	115
Στοχευμένες δράσεις για τις κοινωνικές επιχειρήσεις	115

Στρατηγικό Σχέδιο Δράσης για την Ανάπτυξη του Τομέα της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας.....	115
Προγραμματικές συμφωνίες και δημόσιες συμβάσεις κοινωνικής αναφοράς.....	118
Πρωτοβουλία για την Κοινωνική Επιχείρηση	119
Πρόγραμμα για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία (European Employment and Social Innovation – EaSI).....	120
Ενίσχυση Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (MME)	121
Προγράμματα του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ).....	121
Ενισχύσεις από Διαρθρωτικά Ταμεία	122
Ευρωπαϊκοί Μηχανισμοί Χρηματοδότησης και Ενίσχυσης	124
Ιδιωτική Χρηματοδότηση	126
Συνδυασμός Δήμοσιας-Ιδιωτικής Χρηματοδότησης	126
Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ETE)	126
Επιταχυντής Κοινωνικού Αντίκτυπου (Social Impact Accelerator)	126
Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Μικροχρηματοδοτήσεων Progress.....	127
Πρωτοβουλία Κοινοί Ευρωπαϊκοί Πόροι για Πολύ Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις (Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises – JEREMIE).....	128
Πρωτοβουλία Joint Action to Support Microfinance Institutions (JASMINE)	129
Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης (ETEAN).....	129
Αμιγώς ιδιωτική χρηματοδότηση	131
Συνεταιριστικές και ηθικές τράπεζες.....	131
Επιχειρηματική φιλανθρωπία (venture philanthropy)	132
Crowd-funding.....	133
Εναλλακτικές/Καινοτόμες πρακτικές Χρηματοδότησης.....	134
Αμοιβαιότητα	134
7. Καλές πρακτικές στην Ελλάδα και το εξωτερικό	134

Καλές πρακτικές σε διεθνές επίπεδο	135
Ισπανία.....	135
Κοινωνική Επιχείρηση MODRAGON	135
Ισπανία.....	137
DAU Project- Καταλονία	137
Μεγάλη Βρετανία.....	138
Vi-Ability	138
Fifteen	140
Skoll Foundation.....	141
Fair Trade	143
Ιταλία	143
Noncello	143
Παγκόσμιο δίκτυο Κοινωνικών Επιχειρήσεων «Ashoka».....	144
Καλές πρακτικές σε εθνικό επίπεδο	145
Ανακυκλώνω στην Πηγή.....	145
Η Κοινωνική Επιχείρηση «Αλφειός Ρόδι Α.Ε.»	152
Το «Fair Trade» στην Ελλάδα	161
Η Ηλιακτίδα.....	164
Μεταβατικό στάδιο με την ισχύ του νέου Νόμου 4430/ΦΕΚ Α/205/31-10-2016	168
Ρομά Όλοι Μαζί.....	169
Ιδωνής.....	169
Ble Notes	170
Αλημείον.....	170
EatHealthy.....	170
Go Forest.....	171
Social English School.....	171
Αγρόκτημα Στρεφίου.....	172
Γεωπαιδεία.....	172

Ανοιχτοί Ορίζοντες – Το Παρεάκι	173
Βιβλιογραφία	174
Παράρτημα Ι	177
Κατάλογος Πηγών Πληροφόρησης για Χρηματοδοτήσεις σε Κοινωνικές Επιχειρήσεις.....	177

Executive Summary

Social enterprises play an important role in addressing social, economic and environmental challenges and in increasing social inclusion because they aim to pursue the general interest and to benefit communities. Although the concept of social entrepreneurship emerged for the first time in the early '90s, its significance started to be recognized in the '00s. Present consequences of the economic crisis with high unemployment and numerous social problems only highlight the need to tackle economic growth in the widest sense possible, with impact on both the environment and people in mind. In this new age, social entrepreneurship is the key to address these challenges and promote inclusive growth and has become a top priority for the EU. There are countless examples of successful social enterprises around EU regions but in the CB area these initiatives are scarce and not systematic. Thus, the idea for the project is based on the need to create effective structures for supporting potential social entrepreneurs, ensuring their sustainability and raise awareness on the subject among citizens across the CB area.

The overall objective of the project “Enhancement of social entrepreneurship through the establishment of support structures in the CB area” with the acronym “Growing Social”, is to promote social entrepreneurship as a local developmental model (decentralization), instead of considering it just a delegation and extension of the state social delegation policy. According to the Programme, the capacity of employment and social inclusion through social entrepreneurship could be strengthened by support schemes and through the dissemination of good practice at local level. The project complies with this view

and aims at establishing support mechanisms for interested parties and new social entrepreneurs in the CB area, providing the opportunity to young unemployed people to enter the labour market and simultaneously have a positive social impact with their work.

The Deliverable 4.1.1 “Opportunities and guidelines for new Ses” complying with the overall project’s objective, highlights the basic information needed in order to inform possible entrepreneurs on basic steps to form a Social Enterprise in the CB area of Greece. The necessary information includes the full spectrum of Social Entrepreneurship. An introduction regarding the historical development and the evolution of the meaning of the today’s Social Entrepreneurship is given, followed by a general overview of the applicable legislative framework in the EU and in Greece. In Greece it is important to underline the fact that the situation in Social Entrepreneurship is only recently passing from a transitional legislative stage. Nevertheless it will be obvious in the end that following the guidelines described it is not at all difficult forming a business plan. Another useful information is the availability of funding Social Enterprises. Social Enterprises usually lack in initial capital although they might have more than viable economic potentials and this is blocking their establishment. The Deliverable 4.1.1 covers this void by presenting a full variety of funding tools either specialized for Social Enterprises or for SME’s in general, both from EU funds, National, mixed or even alternative ways of funding such as crowdfunding. The report ends up into a list of international and national good examples of Social Enterprises as an effort to raise awareness of the public interested in such a venture, bust up their self-esteem and start up the venture, as well as finding ideas or ways to overcome

possible obstacles. In numbers the selected good examples from EU described are eight and from Greece four that have a history of more than 10 years of existence and show that they will be expanding or existing for many years. Furthermore six newly listed Social Enterprises in Greece are presented that seem interesting and might have good potentials. In the appendix there is a list of links for further information in funding Social Enterprises.

In other words the Deliverable 4.1.1 “Opportunities and guidelines for new Ses” fully covers the demand of presenting business plan steps and necessary tools of funding for the emerging branch of Social Entrepreneurship surrounded by necessary information in order to apply such a venture. Social Enterprising is an emerging branch of the Economy and is possible to dominate given the circumstances but the information needs to be spread and good examples need to be promoted in order to multiply their effect.

Διασυνοριακό Πρόγραμμα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας «Ελλάδα - Βουλγαρία 2014 -2020»

Η Ελλάδα και η Βουλγαρία, δύο γειτονικές χώρες με πλούσιο παρελθόν, από το τέλος της δεκαετίας του 1990 έχουν μπει σε μια εποχή στενότερης συνεργασίας, χάρη στο Διασυνοριακό Πρόγραμμα INTERREG “Ελλάδα-Βουλγαρία”.

Η βασική ιδέα πίσω από το “INTERREG” είναι ότι οι χώρες αντιμετωπίζουν διάφορα κοινά προβλήματα τα οποία μπορούν να επιλυθούν καλύτερα αν εργαστούν μαζί με τους γείτονες τους παρά αν παραμείνει ο καθένας περιορισμένος στα σύνορα του. Γι’ αυτόν τον λόγο, το Πρόγραμμά προωθεί δραστηριότητες που φέρνουν τους λαούς μας πιο κοντά.

Η επιλέξιμη περιοχή διασυνοριακής συνεργασίας Ελλάδας - Βουλγαρίας για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 είναι πανομοιότυπη με το ισχύον πρόγραμμα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας. Εκτείνεται σε 40.202 km² και έχει συνολικό πληθυσμό 2.7 εκατομμυρίων κατοίκων. Καλύπτει τέσσερις εδαφικές μονάδες σε επίπεδο NUTS II (Περιφέρειες) και 11 εδαφικές μονάδες σε επίπεδο NUTS III (Περιφέρειες). Η επιλέξιμη περιοχή εκτείνεται κατά μήκος των ελληνοβουλγαρικών συνόρων και γειτνιάζει με την Τουρκία (ανατολικά) και την ΠΓΔΜ (δυτικά), δύο χώρες που επιθυμούν να έχουν πρόσβαση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι μέρος της πλέον νοτιοανατολικής μη νησιωτικής περιοχής της ΕΕ και βρίσκεται ανάμεσα σε τρεις θάλασσες: τη Μαύρη Θάλασσα, τη Μεσόγειο Θάλασσα και την Ιόνιο-Αδριατική Θάλασσα. Τέλος, βρίσκεται στο σταυροδρόμι των στρατηγικών αγωγών ορυκτών καυσίμων που τροφοδοτούν την αγορά της ΕΕ και τους άξονες διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών (ΔΕΔ).

Η επιλέξιμη περιοχή του Διασυνοριακού Προγράμματος INTERREG “Ελλάδα-Βουλγαρία 2014 - 2020” καλύπτει τις ακόλουθες περιοχές:

- ◆ BG413 - Μπλαγκόεβγκραντ (Blagoevgrad)
- ◆ BG422 - Χάσκοβο (Haskovo)
- ◆ BG424 - Σμόλιαν (Smolyan)
- ◆ BG425 - Κάρντζαλη (Kardzhali)
- ◆ EL111 - Έβρος
- ◆ EL112 - Ξάνθη
- ◆ EL113 - Ροδόπη
- ◆ EL114 - Δράμα
- ◆ EL115 - Καβάλα
- ◆ EL122 - Θεσσαλονίκη
- ◆ EL126 - Σέρρες

Εικόνα 1 - Η επιλέξιμη περιοχή του Διασυνοριακού Προγράμματος INTERREG “Ελλάδα-Βουλγαρία 2014 - 2020”

Η συνοικιστική δομή της περιοχής χαρακτηρίζεται από την παρουσία 10 μεσαίων και μεγάλων πόλεων (>50.000 κατοίκους) που συγκεντρώνουν 38,2% του συνολικού πληθυσμού και 25 μικρές πόλεις (10.000-50.000 κάτοικοι). Παρά τα σχετικά μικρά κονδύλια που διατίθενται, υπάρχει μακρά ιστορία συνεργασίας στην επιλέξιμη περιοχή, η οποία άρχισε με την κοινοτική πρωτοβουλία INTERREG I (1989-1993).

Διαγνωστική Ανάλυση της περιοχής του Προγράμματος

Γενικό επίπεδο ανάπτυξης

Η επιλέξιμη περιοχή του προγράμματος «Ελλάδα - Βουλγαρία» είναι μία από τις φτωχότερες στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι κάτω από το 50% του μέσου όρου της Ευρώπης των 28 (ΕΕ28). Αυτό δεν έχει αλλάξει σημαντικά τα τελευταία 10 χρόνια, παρόλο που παρατηρήθηκαν βραχυπρόθεσμες βελτιώσεις κατά την περίοδο 2002-2004 και στη συνέχεια και πάλι το 2006-2009. Η διασυνοριακή περιοχή χαρακτηρίζεται επίσης από μεγάλες εσωτερικές ανισότητες, ιδιαίτερα όσον αφορά τη διχοτόμηση μεταξύ βουλγαρικών και ελληνικών εδαφών. Οι βουλγαρικές συνοικίες παρουσιάζουν πολύ χαμηλότερο επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης (κάτω από το ¼) από τους αντίστοιχους Έλληνες, κυρίως λόγω του γεγονότος ότι η Βουλγαρία είναι από καιρό οικονομία μετάβασης.

Η περίοδος 2006-2009 χαρακτηρίστηκε από οικονομική ανάπτυξη και από τις δύο πλευρές των συνόρων, όπως και η γενική τάση σε ολόκληρη την Ευρώπη. Μετά το 2009, οι επιπτώσεις της παγκόσμιας ύφεσης οδήγησαν σε επιβράδυνση των ρυθμών ανάπτυξης στο βουλγαρικό τμήμα (0,25% ετησίως) και σε αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης στο ελληνικό τμήμα (-9% ετησίως).

Οικονομία

Παρά το γεγονός ότι η διασυνοριακή περιοχή μετασχηματίζεται σταδιακά από μια γεωργική/ βιομηχανική οικονομία σε μια οικονομία βιομηχανίας/ υπηρεσιών, αυτή η μετατροπή ήταν μάλλον αργή. Σε σύγκριση με την Ευρώπη

των 28 (ΕΕ28), η οικονομία παραμένει σημαντικά πιο γεωργική, λιγότερο βιομηχανική και εξαρτώμενη περισσότερο από τις υπηρεσίες. Ωστόσο, αυτό δεν είναι καθόλου ομοιογενής. Η ελληνική διασυνοριακή περιοχή είναι σημαντικά λιγότερο γεωργική και βιομηχανική από το αντίστοιχο τμήμα της Βουλγαρίας, και περισσότερο προσανατολισμένη στις υπηρεσίες. Αυτή η ετερογένεια είναι ακόμη πιο έντονη σε επίπεδο επαρχιών. Μπορούμε να διακρίνουμε 2 τύπους περιοχών στο τμήμα της Βουλγαρίας και 3 τύπους περιοχών στο τμήμα της Ελλάδας:

- Μπλαγκόεβγκραντ / Χάσκοβο: κυριαρχεί η βιομηχανία και το εμπόριο
- Σμόλιαν / Καρντάλι: κυριαρχεί η βιομηχανία και η γεωργία
- Ενρος / Δράμα / Θεσσαλονίκη: κυριαρχεί η δημόσια διοίκηση και η βιομηχανία
- Ξάνθη / Ροδόπη: κυριαρχεί η δημόσια διοίκηση και η γεωργία,
- Καβάλα / Σέρρες: κυριαρχεί η βιομηχανία και η δημόσια διοίκηση

Περισσότερο από το ήμισυ της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) που παράγεται στη διασυνοριακή περιοχή (59%) παράγεται στην περιοχή της Θεσσαλονίκης. Όλες οι άλλες περιοχές παρουσιάζουν χαμηλά ποσοστά. Ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά παρατηρούνται στις βουλγαρικές περιοχές Χάσκοβο, Σμόλιαν και Καρδάλια (1-2%).

Ορισμένες από τις αξιοσημείωτες διαπεριφερειακές διαρθρωτικές εξελίξεις που πραγματοποιήθηκαν πρόσφατα περιλαμβάνουν:

- Σταδιακή μετατροπή μεταξύ των δύο μερών όσον αφορά το μέρος της ΑΠΑ που αποδίδεται στον πρωτογενή τομέα. Παρόλα αυτά, παραμένει μεγάλη διαφορά μεταξύ των δύο πλευρών, με τη βουλγάρικη περιοχή να

είναι πιο έντονα γεωργική από την ελληνική διασυνοριακή περιοχή και ακόμη πιο έντονα γεωργική από τα αντίστοιχα εθνικά ποσοστά της Βουλγαρίας.

- Σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των δύο μερών του δευτερογενούς τομέα, που οφείλεται κυρίως στις σημαντικές απώλειες βιομηχανικής δραστηριότητας που σημειώθηκαν στο ελληνικό τμήμα μετά το 2006 (κυρίως λόγω μετεγκαταστάσεων βιομηχανιών έντασης εργασίας στις φθηνότερες γειτονικές χώρες).

Η συνολική παραγωγικότητα της εργασίας στη διασυνοριακή περιοχή είναι σημαντικά χαμηλότερη από την Ευρώπη των 28 (περίπου 1/5) και παρουσιάζει μεγάλες διαφορές μεταξύ της ελληνικής (32.800,00€/ εργαζόμενο) και της βουλγάρικης (5.800,00€/ εργαζόμενο) πλευράς. Η παραγωγικότητα της διασυνοριακής περιοχής είναι επίσης χαμηλότερη από τους αντίστοιχους εθνικούς μέσους όρους και για τα δύο μέρη:

- για το τμήμα της Βουλγαρίας: κυμαίνεται από 60% έως 78% του εθνικού μέσου όρου, και
- για το ελληνικό μέρος: κυμαίνεται από 60% έως 84% του εθνικού μέσου

Ο τουρισμός και ιδιαίτερα ο οικολογικός τουρισμός, εδώ και πολλά χρόνια έχει αναδειχθεί ως "αναπτυξιακή βιομηχανία" της διασυνοριακής περιοχής, καθώς περιλαμβάνει ένα σημαντικό αριθμό παρθένων περιοχών υψηλής οικολογικής αξίας. Παρ' όλα αυτά, έχει έναν σχετικά μικρό αριθμό καταλυμάτων σε σύγκριση με τον πληθυσμό της (43 εγκαταστάσεις/ 100.000 κάτοικοι, όταν ο μέσος όρος της ΕΕ28 είναι 111), τα οποία κατανέμονται άνισα. Οι μεγαλύτερες

συγκεντρώσεις καταλυμάτων και κλινών βρίσκονται στις επαρχίες Καβάλας, Θεσσαλονίκης και Σμόλιαν.

Καινοτομία

Τόσο η Ελλάδα όσο και η Βουλγαρία έχουν σκιαγραφήσει εθνικές ή περιφερειακές στρατηγικές καινοτομίας στο πλαίσιο της "έξυπνης εξειδίκευσης". Ωστόσο, η Βουλγαρία καθυστερεί πολύ περισσότερο από τις άλλες χώρες της ΕΕ και αναφέρεται ως «μέτρια καινοτόμος» στον πίνακα αποτελεσμάτων καινοτομίας της Ένωσης για το 2014, ενώ η Ελλάδα, αν και σε μια κάπως καλύτερη θέση, πέφτει κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ και παρατίθεται ως "μέτρια καινοτομία".

Ωστόσο, η διασυνοριακή περιοχή διαθέτει σημαντικές ερευνητικές εγκαταστάσεις που επί του παρόντος δεν συνεργάζονται μεταξύ τους ή με την επιχειρηματική κοινότητα. Διαθέτει επίσης παρόμοια παραγωγικά συστήματα, παρουσιάζοντας έτσι σημαντικές ευκαιρίες για τη σύζευξη πρωτοβουλιών επιχειρηματικότητας με την καινοτομία. Η κρίσιμη μάζα ερευνητικών κέντρων και άλλων ακαδημαϊκών ιδρυμάτων βρίσκεται στη Θεσσαλονίκη με τους ακόλουθους τομείς αριστείας: βιοτεχνολογία, προηγμένα συστήματα παραγωγής για χημικές διεργασίες, ενεργειακές και περιβαλλοντικές τεχνολογίες, επεξεργασία πληροφοριών, εικονική πραγματικότητα, υπηρεσίες ασφαλείας, κ.λπ. Οι δράσεις έρευνας και καινοτομίας στη Μακεδονία και στη Θράκη συγκεντρώνονται στον δημόσιο τομέα και ιδιαίτερα στο Πανεπιστήμιο Θράκης (με το μοναδικό Τμήμα Γενετικής) και σε μικρότερο βαθμό στο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (ΤΕΙ) της Καβάλας.

Στο βουλγαρικό τμήμα, η σημαντικότερη ερευνητική υποδομή βρίσκεται εκτός της διασυνοριακής περιοχής (κυρίως στη Σόφια και το Πλόβντιβ) και μόνο το Μπλαγκόεβγκραντ φαίνεται να έχει σημαντικές ερευνητικές δομές. Το Νοτιοδυτικό Πανεπιστήμιο "Neofit Rilski" - με εννέα σχολές προσφέρει προγράμματα διδακτορικών διατριβών σε πολλούς τομείς της φιλελεύθερης τέχνης (Εκπαίδευση και Παιδαγωγική, Λογοτεχνία και Γλωσσολογία, Ιστορία και Αρχαιολογία, Κοινωνικές Επιστήμες, ειδικότητες χορογραφίας και κινηματογράφου). Ιδιαίτερη σημασία για τη διασυνοριακή περιοχή είναι τα προγράμματα στα Οικονομικά (με εξειδίκευση στον Τουρισμό), Γεωγραφία και Περιβαλλοντικές Επιστήμες και τεχνολογίες πληροφορικής. Επίσης, στο Σμόλιαν υπάρχουν παραρτήματα του Πανεπιστημίου «Paisii Hilendarski» του Plovdiv με το Τεχνικό Κολέγιο του και το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο της Βάρνας «Τσερνοέτσετς Χράμπαρ».

Κλιματική αλλαγή

Σύμφωνα με το πρόγραμμα ESPON-CLIMATE, η περιοχή του προγράμματος είναι σημαντικά πιο ευάλωτη στην αλλαγή του κλίματος, τόσο σε σύγκριση με την ΕΕ 28 όσο και με τα εθνικά επίπεδα της Ελλάδας και της Βουλγαρίας. Οι πιο ευάλωτες είναι η Θεσσαλονίκη, οι Σέρρες, το Κάρντζαλι και το Χάσκοβο.

Οι κλιματικές αλλαγές θα έχουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στη διασυνοριακή περιοχή. Εκτιμάται ότι θα επηρεάσει την πλειοψηφία των αστικών κέντρων, αυξάνοντας τον αριθμό των ημερών θερμικού κύματος σε πάνω από 50 κατά την περίοδο 2071-2100. Οι φυσικοί κίνδυνοι στην περιοχή περιλαμβάνουν περιοχές κινδύνου πλημμύρας (κυρίως κοντά στους ποταμούς Νέστος και Έβρος), περιοχές κινδύνου πυρκαγιάς (κυρίως στις οροσειρές) και

περιοχές κινδύνου διάβρωσης (ειδικά στις ακτές). Οι πλημμύρες και οι πυρκαγιές μπορούν να διαδοθούν γρήγορα διασυνοριακά και για τον λόγο αυτό η αποτελεσματική διαχείριση τους είναι διασυνοριακής σημασίας. Τέλος, οι περιοχές με τον υψηλότερο κίνδυνο κατολισθήσεων βρίσκονται στη λεκάνη του Ανατολικού Έβρου και στην περιοχή ανάπτυξης άνθρακα στη νοτιοδυτική περιοχή. Η μεγαλύτερη μελετημένη κατολίσθηση βρίσκεται στην περιοχή Σμόλιαν στην τοποθεσία "Λίμνες του Σμόλιαν".

Επιπλέον, η συνδυασμένη προσαρμοστική ικανότητα της διασυνοριακής περιοχής στην κλιματική αλλαγή είναι παρόμοια με τα εθνικά επίπεδα και τα χαμηλότερα στην Ευρώπη. Από την ελληνική πλευρά, η περιοχή της Θεσσαλονίκης και από τη βουλγαρική πλευρά η περιοχή του Blagoevgrad παρουσιάζουν μάλλον υψηλή προσαρμοστική ικανότητα σε σχέση με τις εθνικές τιμές, αλλά εξακολουθούν να είναι χαμηλότερες από τον μέσο όρο της ΕΕ28.

Περιβάλλον

Η διασυνοριακή περιοχή χαρακτηρίζεται από πολλούς και σημαντικούς φυσικούς πόρους, συμπεριλαμβανομένου ενός μεγάλου αριθμού προστατευόμενων φυσικών περιοχών (86 περιοχές Natura 2000, 5 υγρότοποι Ramsar κ.λπ.), πολλές από τις οποίες είναι παρθένες. Το τοπίο της διασυνοριακής περιοχής αποτελείται από πυκνά δασωμένα βουνά, στενά ποταμών, κοιλάδες, πεδιάδες, λίμνες, παράκτιους υγροτόπους, παράλιες και δέλτα ποταμών. Η περιοχή περιλαμβάνει τις οροσειρές Ρίλα, Πιρίν και Ροδόπη, με εξαιρετικά δάση, τα διασυνοριακά ποτάμια Στρυμόνα, Νέστο, Αρδά και Έβρο και περισσότερα από 400 χιλιόμετρα ακτογραμμής. Αυτοί οι σημαντικοί

φυσικοί πόροι δεν έχουν αξιοποιηθεί επαρκώς για αναπτυξιακούς σκοπούς στο παρελθόν.

Όσον αφορά την κατάσταση του περιβάλλοντος, η βιομηχανία είναι από τους σημαντικότερους παράγοντες ρύπανσης και στα δύο μέρη των συνόρων και τα κύρια σημεία ρύπανσης συγκεντρώνονται στη νοτιοδυτική Βουλγαρία και κοντά στην αστική περιοχή της Καβάλας. Και οι δύο διασυνοριακοί ποταμοί - Νέστος και Έβρος - μολύνονται με αστικά και βιομηχανικά απόβλητα. Τα κύρια προβλήματα στη διαχείριση των αστικών λυμάτων οφείλονται στην έλλειψη υποδομής επεξεργασίας λυμάτων σε οικισμούς μεταξύ 2.000 - 10.000 κατοίκων. Το πρόβλημα είναι πιο έντονο στο βουλγαρικό τμήμα της διασυνοριακής περιοχής. Στη Βουλγαρία, μόνο το 46% του πληθυσμού καλύπτεται από συστήματα επεξεργασίας λυμάτων και το μεγαλύτερο μέρος της ικανότητας επεξεργασίας (71%) βρίσκεται στις λεκάνες απορροής του Δούναβη και του Εύξεινου Πόντου (που βρίσκονται εκτός της διασυνοριακής περιοχής). Στο ελληνικό τμήμα το 88% του πληθυσμού καλύπτεται από συστήματα επεξεργασίας λυμάτων.

Προσβασιμότητα

Από την ελληνική πλευρά η περιοχή διαθέτει σημαντικές υποδομές μεταφορών και εξυπηρετείται από τρεις λιμένες εθνικής / διεθνούς σημασίας (το λιμάνι της Θεσσαλονίκης, το λιμάνι της Καβάλας και το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης) και τρία κύρια αεροδρόμια (το Διεθνές Αεροδρόμιο "Μακεδονία" στη Θεσσαλονίκη, το αεροδρόμιο "Μεγάλος Αλέξανδρος" στην Καβάλα και το αεροδρόμιο "Δημόκριτος" στην Αλεξανδρούπολη).

Η σημαντικότερη υποδομή μεταφορών είναι το οδικό δίκτυο και η συνολική συνδεσιμότητα βελτιώθηκε σημαντικά στο παρελθόν:

- με την κατασκευή του αυτοκινητοδρόμου Εγνατία και πολλούς κατακόρυφους άξονες που συνδέουν την Ελλάδα με τη Βουλγαρία και
- με την κατασκευή μεγάλων τμημάτων αυτοκινητοδρόμων Α3 και Α4 στη Βουλγαρία

Ωστόσο, οι δρόμοι χαμηλότερου επιπέδου βρίσκονται σε διάφορα στάδια καταστροφής (ιδίως στο βουλγαρικό τμήμα), καθιστώντας τις διασυνδέσεις δύσκολες και μειώνοντας την κινητικότητα, ιδίως στις οροσειρές. Ταυτόχρονα, αρκετοί κάθετοι άξονες της Εγνατίας όπως συμφωνήθηκαν στη Διακρατική Συμφωνία μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας το 1998, λείπουν ή βρίσκονται υπό κατασκευή (όπως η σύνδεση ΙΙ-86 με το ελληνικό σύστημα μεταφορών) και οι αυτοκινητόδρομοι στο βουλγαρικό τμήμα είναι ελλιπείς.

Η περιοχή διαθέτει ανεπαρκή σιδηροδρομική και πολυτροπική υποδομή, παρά την ύπαρξη σημαντικών λιμένων και αερολιμένων. Τόσο η Ελλάδα όσο και η Βουλγαρία επένδυσαν πρόσφατα στο σιδηροδρομικό δίκτυο της διασυνοριακής περιοχής αλλά απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις που δεν εμπίπτουν στις οικονομικές δυνατότητες του προγράμματος «Ελλάδα - Βουλγαρία». Αυτή η έντονη εξάρτηση από τις οδικές μεταφορές αυξάνει επίσης σημαντικά το περιβαλλοντικό αποτύπωμα των μεταφορικών δραστηριοτήτων στην περιοχή, ιδίως στα σημεία διέλευσης των συνόρων (π.χ. μεγάλες γραμμές φορτηγών) και ειδικά κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου. Τέλος, η περιοχή δεν διαθέτει προσβάσιμες δημόσιες συγκοινωνίες για άτομα με αναπηρία και υπηρεσίες δημόσιων διασυνοριακών συγκοινωνιών.

Αγορά εργασίας, φτώχεια και κοινωνική ένταξη

Ενώ το 2007 τα ποσοστά ανεργίας για τις περιφέρειες της διασυνοριακής περιοχής ήταν κατά μέσο όρο κοντά ή κάτω από τις εθνικές τιμές και κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ27, η ανεργία άρχισε να αυξάνεται ραγδαία - ειδικά στην Ελλάδα - αμέσως μετά την οικονομική κρίση το 2008, φθάνοντας σε επίπεδα ρεκόρ το 2013. Οι βουλγαρικές επαρχίες κατάφεραν να διατηρήσουν τα ποσοστά ανεργίας κοντά ή χαμηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ27. Επί του παρόντος, οι μεγάλες ανισότητες μεταξύ των περιφερειών της διασυνοριακής περιοχής δεν έχουν διαλυθεί. Τα τελευταία στοιχεία παρουσιάζουν τα ακόλουθα υψηλά ποσοστά ανεργίας (2013): Ξάνθη 37,5%, Δράμα 36,8%, Θεσσαλονίκη 32,1%, Σέρρες 22,9%, Καβάλα 22,8%, Έβρος 22%, Σμόλιαν 20,3% και Ροδόπη 16,8%.

Επιπλέον, τα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας αυξήθηκαν έντονα - ειδικά για τις ελληνικές περιφέρειες - μετά το 2009, γεγονός που υποδηλώνει κίνδυνο μεγάλης διαρθρωτικής ανεργίας που με τη σειρά της συνεπάγεται την ύπαρξη αναποτελεσματικών αγορών εργασίας και αναντιστοιχία μεταξύ της ζήτησης στην αγορά εργασίας και των διαθέσιμων δεξιοτήτων και τοποθεσιών των εργαζομένων που αναζητούν εργασία. Σύμφωνα με το σχέδιο ESPON DEMIFER, η διασυνοριακή περιοχή εμφανίζει σημαντικά υψηλότερες τιμές των μακροχρόνια ανέργων σε σύγκριση με την ΕΕ28. Τα ποσοστά ανεργίας των νέων εμφανίζουν παρόμοιες τάσεις και οφείλονται στην άσχημη οικονομική ανάπτυξη, στην άκαμπτη αγορά εργασίας και στην αναντιστοιχία μεταξύ δυνητικών δεξιοτήτων των εργαζομένων και των αναγκών των εργοδοτών στην Ελλάδα και τη Βουλγαρία.

Επιπλέον, η διασυνοριακή περιοχή παρουσιάζει σημαντικά υψηλότερα ποσοστά πληθυσμού που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (3-4 φορές υψηλότερα) από την ΕΕ28. Ο κύριος λόγος για τη μεγάλη απόκλιση είναι τα σχετικά υψηλότερα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας και το υψηλότερο ποσοστό των ατόμων που ζουν σε περιοχές με χαμηλή ένταση εργασίας και χαμηλά επίπεδα εισοδήματος. Όσον αφορά το τελευταίο, το μερίδιο των ατόμων που ζουν σε περιοχές με χαμηλή ένταση εργασίας αυξάνεται από το 2010 και στα βουλγαρικά και στα ελληνικά εδάφη.

Ο μεγάλος αριθμός ατόμων που βιώνουν φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό στη διασυνοριακή περιοχή οφείλεται επίσης στην παρουσία διαφόρων ευάλωτων ομάδων όπως οι μειονότητες, οι εσωτερικοί μετανάστες, οι αιτούντες άσυλο και οι αλλοδαποί που τυγχάνουν επικουρικής προστασίας. Ο υψηλότερος κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού μεταξύ αυτών των ομάδων συνδέεται κυρίως με τη μακροχρόνια ανεργία και την οικονομική αεργία.

Η αυξανόμενη επίπτωση της φτώχειας έχει πολλές κοινωνικές συνέπειες, μία από τις οποίες είναι οι επιδεινούμενες συνθήκες δημόσιας υγείας. Παρόλο που η διασυνοριακή περιοχή απολαμβάνει τη διαθεσιμότητα βασικών πόρων υγειονομικής περίθαλψης (π.χ. νοσοκομεία και γιατρούς) σε επίπεδα κοντά ή ακόμα καλύτερα σε αρκετές περιπτώσεις από τον μέσο όρο της ΕΕ28, το μέσο προσδόκιμο ζωής είναι χαμηλότερο από τα επίπεδα της ΕΕ28 και οι επιδημιολογικοί δείκτες παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά. Συνολικά, οι ελληνικές περιφέρειες παρουσίασαν στο παρελθόν υψηλότερο προσδόκιμο επιβίωσης από ό, τι οι βουλγαρικές περιοχές, αλλά από τη στιγμή που η φτώχεια αναγκάζει

περισσότερους ανθρώπους να προσφεύγουν σε νοσοκομειακή περίθαλψη (πάνω από 20% αύξηση έχει τεκμηριωθεί στην Ελλάδα μετά το 2010), φαίνεται ότι στις ελληνικές περιφέρειες πιθανότατα θα επιδεινωθούν οι συνθήκες υγειονομικής περίθαλψης στο εγγύς μέλλον, μειώνοντας έτσι τα συνολικά επίπεδα δημόσιας υγείας στη διασυνοριακή περιοχή.

Διάρθρωση Προγράμματος

Το πρόγραμμα «Ελλάδα - Βουλγαρία 2014-2020» έχει σχεδιαστεί για να αντιμετωπίσει τις κύριες προκλήσεις που εντοπίζονται στη διασυνοριακή περιοχή όπου η συνεργασία είναι είτε αναγκαία είτε αναμένεται να παράγει σημαντική προστιθέμενη αξία είτε κεφαλαιοποιώντας προηγούμενα αποτελέσματα είτε με το είναι συμπληρωματικό ως προς το πρόγραμμα "έξυπνης εξειδίκευσης" είτε αξιοποιώντας τις υφιστάμενες θεσμικές ικανότητες ή / και την εκφρασμένη ζήτηση. Συμβάλλει στη στρατηγική E2020 ως εξής:

Όσον αφορά τον στόχο "έξυπνης ανάπτυξης":

- Ενισχύει τον επιχειρηματικό ιστό της διασυνοριακής περιοχής και ιδίως προωθεί τη βελτίωση της παραγωγικότητας, τον εξαγωγικό προσανατολισμό και την εισαγωγή νέων προϊόντων με ιδιαίτερη έμφαση στους τομείς που προσδιορίζονται από τις στρατηγικές "έξυπνης εξειδίκευσης"
- προωθεί την καινοτομία σε όλα τα επίπεδα,
- προωθεί την αποτελεσματικότητα των πόρων,

- αξιοποιεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που προσφέρουν τους πλούσιους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης (τουρισμός), και
- υποστηρίζει την ολοκλήρωση και την αποτελεσματική χρήση των συστημάτων μεταφοράς στη διασυνοριακή περιοχή

Όσον αφορά τον στόχο της "βιώσιμης ανάπτυξης":

- Αυξάνει την ικανότητα προσαρμογής της διασυνοριακής περιοχής στην αλλαγή του κλίματος,
- μειώνει τους φυσικούς και ανθρωπογενείς κινδύνους και ενισχύει την ικανότητα ανταπόκρισης των τοπικών φορέων,
- διατηρεί την πολιτιστική και φυσική κληρονομιά,
- προστατεύει και αποκαθιστά την βιοποικιλότητα και την υγεία των οικοσυστημάτων, και
- μειώνει το περιβαλλοντικό αποτύπωμα των μεταφορικών δραστηριοτήτων στη διασυνοριακή περιοχή

Όσον αφορά τον στόχο "ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς":

- ενισχύει τη συνδεσιμότητα και τη κινητικότητα της διασυνοριακής περιοχής
- προωθεί την «πρόσβαση για όλους» στην υγειονομική περίθαλψη,
- στηρίζει την απασχολησιμότητα, ιδίως για τις πιο ευάλωτες ομάδες, και
- ενισχύει την ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

1. Διασαφήνιση του όρου Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και διαφοροποίηση της κοινωνικής επιχείρησης από τις κοινές επιχειρήσεις

Εισαγωγή στην κοινωνική οικονομία

Ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης στη Μεγάλη Βρετανία κατά τη δεκαετία του 1980 άρχισε να αναδύεται πιο έντονα η έννοια της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και υποχρέωσε την τότε πρωθυπουργό της χώρας Μάργκαρετ Θάτσερ να τονίσει δημόσια την απουσία «επιχειρηματικής κουλτούρας» τόσο στη χώρα της όσο και στην υπόλοιπη Ευρώπη. Κατά την Elizabeth Chell (2007) θεωρήθηκε αντιφατική η πρόταση που συνδέει τον όρο «επιχειρηματικός» ή «επιχείρηση» με σαφώς χαρακτηριστικά ατομικής δράσης με τον όρο «κουλτούρα» που περιέχει γνωρίσματα συλλογικής δράσης. Προώθησαν τελικά την οικονομική παγκοσμιοποίηση η οικονομική κρίση του 1980 και η έννοια της «επιχειρηματικής κουλτούρας», όπως διατυπώθηκαν στην Βρετανία οδηγώντας στο άνοιγμα των αγορών και τη φιλελευθεροποίηση κάθε οικονομικής έκφρασης με αποκορύφωμα της ελεύθερης οικονομίας στην πτώση του υπαρκτού Σοσιαλισμού το 1989. (Νικολάου Ι., 2014)

Η φιλελεύθερη αγορά όμως και το πολιτικό σύστημα που την στηρίζει, οδήγησαν τις σύγχρονες οικονομίες σε συρρίκνωση του κράτους πρόνοιας και σε μεταβίβαση τμήματος της περιουσίας που ήταν υπό την ιδιοκτησία του κράτους σε ιδιώτες (privatization ή corporatization). Στον αντίποδα αυτού ορισμένες νέες μορφές επιχειρηματικότητας, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών αναδύθηκαν, που ουσιαστικά αποπειράθηκαν να καλύψουν το κενό της κρατικής πολιτικής στην αντιμετώπιση των ζητημάτων κοινωνικής πρόνοιας. Οι

επιχειρήσεις αυτού του είδους δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στην κοινωνική αποτελεσματικότητα και λιγότερο ενδιαφέρον στην οικονομική κερδοφορία (Νικολάου Ι., 2014).

Αυτές οι επιχειρηματικές προσεγγίσεις δεν περιορίστηκαν μόνο σε κράτη όπου κυβέρνησαν συντηρητικές – φιλελεύθερες κυβερνήσεις με σαφώς πολιτικές απορρύθμισης της οικονομίας, αλλά επίσης εφαρμόστηκαν και σε μια σειρά κρατών με σοσιαλιστικές και σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις. Η ανάδειξη τέτοιων προσεγγίσεων από σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις δεν θα πρέπει να προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση μιας και το κέντρο βάρους της πολιτικής ατζέντας των κομμάτων της σοσιαλδημοκρατίας σε χώρες της δύσης έχει μετατοπιστεί σαφώς (μετά τη δεκαετία του '80) από την εφαρμογή δημοσιοοικονομικών μέτρων (λ.χ. δημόσιες δαπάνες), που αντλούνταν από τα θεωρητικά μοντέλα του γνωστού οικονομολόγου John Maynard Keynes, προς μέτρα που βασίζονται περισσότερο στις θεωρίες του κοινωνιολόγου Antony Giddens για τον «τρίτο δρόμο» (βλ. Blair, 1998). Σε αυτό το θεωρητικό υπόβαθρο οριοθετούνται, κυρίως στην Ευρώπη, οι έννοιες της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι στην Ευρώπη, τουλάχιστον πριν την πρόσφατη οικονομική κρίση και μέχρι σήμερα, η κοινωνική επιχειρηματικότητα δίνει μεγαλύτερη βαρύτητα στην αντιμετώπιση ζητημάτων κοινωνικού αποκλεισμού και λιγότερο στην επιτυχία συγκεκριμένων χρηματοοικονομικών αριθμοδεικτών (λ.χ. αύξηση της κερδοφορίας). Αντιθέτως, στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (ΗΠΑ) η έμφαση δίνεται περισσότερο στην κερδοφορία και στην εύρεση νέων επιχειρηματικών

ευκαιριών και σε μικρότερη κλίμακα στην κοινωνική αποστολή (social mission) αυτών των επιχειρηματικών πρακτικών. (Νικολάου Ι., 2014).

Κοινωνική Οικονομία

Η κοινωνική οικονομία φαίνεται να έχει ρίζες στην αρχαία Ελλάδα (Moulaert και Ailenet, 2005) όπου συναντώνται παραδείγματα όπως η συγκέντρωση χρημάτων για τελετουργικές και νεκρικές τελετές και στην αρχαία Ρώμη για τη χρηματοδότηση συλλόγων βιοτεχνών. Ο όρος της κοινωνικής οικονομίας περνάει από διάφορα στάδια και αλλάζει περιεχόμενο με την πάροδο των χρόνων. Για παράδειγμα, έως το έτος 1929, ο όρος περιορίζεται κυρίως σε αγροτικούς συνεταιρισμούς και σε αποταμιεύσεις μικρών αγροτών που θέλουν να αντιμετωπίσουν το έντονο ανταγωνιστικό περιβάλλον που διαμορφώθηκε από την οικονομική κρίση του 1873-1895. Κατόπιν της οικονομικής κρίσης του 1929, προέκυψαν συνεργασίες για την παροχή τροφής και στέγασης σε άνεργους η οποία ανέδειξε την αλληλέγγυα οικονομία (Moulaert and Ailenet, 2005). Τα υψηλά ποσοστά ανεργίας της δεκαετίας του '80 και ο περιορισμός του κράτους πρόνοιας τη δεκαετία '90 διαμόρφωσαν το πεδίο στο οποίο οικοδομήθηκε η κοινωνική οικονομία με συνεργατικές κυρίως ενώσεις εργατών που σκοπό είχαν να καλύψουν την αδυναμία του κράτους να παρέχει κοινωνικά αγαθά και να βοηθήσουν στην ένταξη των κοινωνικά ευάλωτων ομάδων στην αγορά εργασίας. (Νικολάου Ι., 2014).

Η κοινωνική οικονομία βρίσκεται ουσιαστικά ανάμεσα στην κρατική πολιτική και την ιδιωτική επένδυση για οικονομική δραστηριότητα. Ο σκοπός της είναι να καλύψει εκείνες τις ανάγκες της κοινωνίας για τις οποίες δεν διατίθεται ο

ιδιωτικός τομέας εξαιτίας της απουσίας υψηλού κέρδους και δεν δύναται ο κρατικός τομέας να συμβάλει λόγω της απουσίας δημοσιοοικονομικών και χρηματοοικονομικών μέσων. Ο Mertens (1999) καθορίζει την κοινωνική οικονομία ως υπολειμματική (residuals) των άλλων δυο μορφών οικονομίας – ιδιωτικής και δημόσιας. (Νικολάου Ι., 2014).

Σχηματικά, οι πρακτικές κοινωνικής οικονομίας τοποθετούνται ανάμεσα στο κράτος, την αγορά και την κοινότητα και προσπαθούν να διατηρήσουν τη μοναδικότητά τους αντλώντας στοιχεία από τις διαφορετικές λειτουργικές αρχές κάθε τομέα.

Η κοινωνική οικονομία συνδέεται ή δραστηριοποιείται στα παρακάτω πεδία:

- Κοινωνική ενσωμάτωση
- Τοπική ανάπτυξη
- Βιώσιμη ανάπτυξη

- Πρόληψη κοινωνικών ανισοτήτων
- Ενίσχυση του κοινωνικού ιστού και ενδυνάμωση του κοινωνικού κεφαλαίου
- Ανάπτυξη δημοκρατικών και συμμετοχικών δομών. (Αναστασίου Φ., 2014)

Στον όρο της κοινωνικής οικονομίας αποδίδεται μια σειρά από εναλλακτικές έννοιες όπως είναι ο τρίτος τομέας, ο μη κερδοσκοπικός τομέας, η αλληλέγγυα οικονομία, η εναλλακτική οικονομία και η οικονομία του μη κέρδους (Westlund, 2003). Τόσο κατά τη χρήση του όρου κοινωνική οικονομία όσο στις περιπτώσεις που γίνεται χρήση των εναλλακτικών όρων δεν συνεπάγεται αυτομάτως ένα μονοσήμαντο νόημα. Το περιεχόμενο της κοινωνικής οικονομίας και η οριοθέτησή του διαφέρει μεταξύ των συγγραφέων που καταπιάνονται με αυτόν τόσο μεταξύ Ευρώπης και ΗΠΑ όσο και μεταξύ διαφορετικών χωρών. Η ποικιλία των νοημάτων οφείλεται, επιπρόσθετα, στα διαφορετικά επιστημονικά πεδία από όπου προέρχονται οι συγγραφείς που προσπαθούν να καθορίσουν το περιεχόμενο του όρου κοινωνική οικονομία. (Νικολάου Ι., 2014).

Για παράδειγμα, η πολιτική διάσταση του όρου αποδίδεται νοηματικά ως εξής «η κοινωνική οικονομία φέρνει ανθρώπους να συνεργαστούν μαζί υπό ελεύθερη συμμετοχή και εθελοντική δέσμευση για ένα κοινό σκοπό» (Westlund, p.1193). Όταν η έμφαση δίνεται στην οικονομική διάσταση, τότε σύμφωνα με τους Defourny και Develteve (1999: σελ. 16) η κοινωνική οικονομία ορίζεται ως «οι οικονομικές δραστηριότητες που πραγματοποιούνται από επιχειρήσεις, πρώτιστα συνεργατικά, με αμοιβαία μέλη και ηθικές αξίες που βασίζονται στις ακόλουθες κύριες αρχές: α) να παρέχουν υπηρεσίες στα μέλη τους ή στην κοινότητα δίχως να αποσκοπούν στην κερδοφορία, β) να διοικούνται αυτόνομα, γ) να έχουν δημοκρατικές διαδικασίες διοίκησης –

διαχείρισης, και δ) να δίνεται έμφαση στον άνθρωπο έναντι της εργασίας και του κεφαλαίου». (Νικολάου Ι., 2014)

Τι είναι όμως η κοινωνική οικονομία. Οι ορισμοί που έχουν προταθεί για την κοινωνική οικονομία αποτελούνται από ποικιλία στοιχείων όπως ετερογενείς είναι και οι πρακτικές που αναπτύσσονται στο εσωτερικό της. Ένας σαφής και κατανοητός ορισμός είναι ο εξής: Η κοινωνική οικονομία περιλαμβάνει όλες τις οικονομικές δραστηριότητες που διεξάγονται από συλλογικές πρωτοβουλίες και διέπονται από τις εξής αρχές:

- Δίνουν προτεραιότητα στην εξυπηρέτηση των αναγκών των μελών τους, καθώς και της ευρύτερης κοινότητας, και όχι στο κέρδος.
- Έχουν αυτόνομη διοίκηση, δηλαδή αποφασίζουν αυτόνομα τον τρόπο λειτουργίας τους.
- Εφαρμόζουν δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων με βάση την αρχή «ένα μέλος-μία ψήφος» ανεξάρτητα από τη συνεισφορά του κάθε μέλους στο κεφάλαιο.
- Κατά τη διανομή των κερδών, προβάδισμα έχουν τα μέλη και οι εργαζόμενοι/ες έναντι του κεφαλαίου.

Συνεπώς, θα λέγαμε ότι: Η κοινωνική οικονομία είναι μια μεγάλη οικογένεια που περιλαμβάνει μια πληθώρα πρακτικών, όπως οι συνεταιρισμοί, οι κοινωνίες αλληλοβοήθειας, οι σύλλογοι/ενώσεις προσώπων, τα κοινωφελή ιδρύματα και οι κοινωνικές επιχειρήσεις. (Αδάμ Σ., 2014)

Κοινωνική επιχειρηματικότητα

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα θεωρείται κρίσιμη παράμετρος και κατάλληλη πρακτική για την ανακούφιση αρκετών κοινωνικών προβλημάτων που αφενός δεν έχει τη δυνατότητα να επιλύσει το κράτος και αφετέρου ο ιδιωτικός τομέας δεν είναι πρόθυμος να αναλάβει πρωτοβουλίες, αφού τα οικονομικά οφέλη θεωρούνται μηδαμινά. Ο όρος αποτελείται από δυο συστατικά μέρη, την επιχειρηματική και την κοινωνική διάσταση. Το πρώτο συστατικό μέρος, όπως προαναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα, είναι ιδιαίτερα δημοφιλές και ως εκ τούτου ένας μεγάλος αριθμός εργασιών έχει εκπονηθεί κυρίως για να διερευνήσει τους λόγους ύπαρξης της επιχειρηματικότητας. Το δεύτερο συστατικό μέρος προσδιορίζει κυρίως χαμηλές οικονομικές αποδόσεις. Ο όρος της κοινωνικής επιχειρηματικότητας μετατόπισε την έμφασή του από αποκλειστικά κοινωνικά θέματα σε μια σειρά οικονομικών ζητημάτων. (Νικολάου Ι., 2014)

Οι Seelos και Mair (2005) ορίζουν την κοινωνική επιχειρηματικότητα ως την οικονομική δραστηριότητα «που παρέχει νέα παραγωγικά μοντέλα παροχής προϊόντων και υπηρεσιών που εξυπηρετούν τις άμεσες ανθρώπινες ανάγκες των φτωχότερων στρωμάτων της κοινωνίας που παραμένουν αναπάντητες από τις σημερινές οικονομικές και κοινωνικές δομές» (Seelos & Mair, 2005: 243). Ωστόσο, η κοινωνική επιχειρηματικότητα σημαίνει διαφορετικά πράγματα για διαφορετικούς ανθρώπους. Οι Mair και Martin (2006) συνέλεξαν μια πλειάδα ορισμών για την έννοια της κοινωνικής επιχειρηματικότητας που είναι δυνατόν να ταξινομηθούν στις ακόλουθες τρεις κατηγορίες, δηλαδή σε ορισμούς που αναφέρονται: α) στους οργανισμούς που αναζητούν κεφάλαια για την

ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών, β) στους οργανισμούς που εμπορευματοποιούν την ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών, και γ) στους οργανισμούς που έχουν μοναδικό στόχο να απαλύνουν τον ανθρώπινο πόνο και να καταλύσουν τις υφιστάμενες κοινωνικές δομές. (Νικολάου Ι., 2014)

Ομοίως, οι Roper και Cheney (2005) προβάλλουν τρεις τύπους κοινωνικής επιχειρηματικότητας με έμφαση στην ιδιοκτησία της επιχείρησης, όπως είναι: α) η ιδιωτική κοινωνική επιχειρηματικότητα (private social entrepreneurship), δηλαδή ιδιωτικές πρωτοβουλίες για την ανακούφιση κοινωνικών προβλημάτων με σκοπό το κέρδος και τη δημιουργία καινοτομιών, β) η κοινωνική επιχειρηματικότητα μη επίτευξης κέρδους (social entrepreneurship in the not-for-profit sector), και γ) η κοινωνική επιχειρηματικότητα του δημόσιου τομέα (public-sector social entrepreneurship), δηλαδή πρωτοβουλίες των δημόσιων οργανισμών για την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων. Μολονότι η συγκεκριμένη ταξινόμηση είναι κάπως γενική και έρχεται σε αντίθεση με την οριοθέτηση της κοινωνικής οικονομίας που αναπαραστάθηκε γραφικά στην προηγούμενη ενότητα, εντούτοις θεωρείται μια επαρκής εννοιολογική διάκριση που μπορεί να ερμηνεύσει διάφορους τύπους της παρούσας κοινωνικής επιχειρηματικότητας και δεν είναι άδικος με κανένα τομέα της οικονομίας που συμβάλλει ουσιαστικά στην επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων. (Νικολάου Ι., 2014)

Κοινωνικές Επιχειρήσεις

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα αποκτά υπόσταση με τη δημιουργία κοινωνικών επιχειρήσεων που είναι και το ζητούμενο. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην κατηγορία των κοινωνικών επιχειρήσεων περιλαμβάνεται ένα μεγάλο

εύρος οικονομικών μορφωμάτων που αναλαμβάνουν επιχειρηματικές πρωτοβουλίες όπως είναι οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), οι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, οι συνεταιρισμοί και οι κοινωνικές επιχειρήσεις κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Ειδικότερα, μια εκτενής συζήτηση έχει διεθνώς αρχίσει για την καταγραφή των διαφοροποιήσεων του όρου κοινωνική επιχείρηση με τους όρους κοινωνική επιχειρηματικότητα και κοινωνική οικονομία. Μια σύντομη διευκρίνιση των διαφορών μεταξύ των όρων προτού οριοθετηθεί εννοιολογικά ο όρος της κοινωνικής επιχείρησης κρίνεται απαραίτητη για την καλύτερη κατανόησή τους. Σε αρκετές περιπτώσεις, αρκετοί συγγραφείς εμπεριέχουν στον όρο της κοινωνικής οικονομίας την έννοια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (ΕΚΕ) των επιχειρήσεων, δηλαδή τις πρωτοβουλίες κοινωνικού ενδιαφέροντος που αναλαμβάνουν οι εμπορικές επιχειρήσεις επικουρικά με τις κύριες οικονομικές δραστηριότητές τους. Ωστόσο, μια τέτοια προσέγγιση από εμπορικές επιχειρήσεις δεν συνεπάγεται αυτόματα την κατάταξή τους στην κοινωνική οικονομία και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να ονομαστούν κοινωνικές. Δηλαδή, μια επιχείρηση τραπεζικών προϊόντων με πρακτικές εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (λ.χ. χρηματοδοτεί την αναδάσωση μιας περιοχής ή απασχολεί εργαζόμενους με ειδικές δεξιότητες) δεν σημαίνει αυτόματα ότι είναι κοινωνική επιχείρηση. (Νικολάου Ι., 2014)

Για να θεωρηθεί μια επιχείρηση κοινωνική πρέπει να πληρούνται ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά όπως είναι η συμμετοχή συνεργαζόμενων μελών με έμμισθη εξαρτημένη εργασία καθώς και εθελοντών με άμισθη εργασία, και σύμπραξη διάφορων ιδιωτικών και δημόσιων οργανισμών. Ομοίως, μια κοινωνική επιχείρηση πρέπει να παρέχει υπηρεσίες που προωθούν τις

κοινωνικές αξίες όπως είναι η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, η διατήρηση του πολιτιστικού περιβάλλοντος, η φροντίδα ανθρώπων με ειδικές ανάγκες, και η ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών. (Νικολάου Ι., 2014)

Ο οργανισμός για την Ανάδειξη των Κοινωνικών Επιχειρήσεων στην Ευρώπη (The Emergence of Social Enterprise in Europe) παρουσιάζει ορισμένα χαρακτηριστικά που είναι απαραίτητα προκειμένου να θεωρηθεί μια επιχείρηση ως κοινωνική. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι:

- i. η συνεχής δραστηριότητα παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών,
- ii. ο μεγάλος βαθμός αυτονομίας,
- iii. ο μεγάλος βαθμός οικονομικής διακινδύνευσης (ρίσκου),
- iv. ο περιορισμένος βαθμός έμμισθης εργασίας,
- v. ο ρητός σκοπός να ωφελείται η κοινωνία,
- vi. η πρωτοβουλία που προωθείται από τις ομάδες της κοινωνίας,
- vii. η δύναμη των αποφάσεων να στηρίζεται περισσότερο σε εκείνα τα μέλη που δεν είναι οι κάτοχοι του χρηματικού κεφαλαίου,
- viii. η συμμετοχή στην επιχείρηση όλων των ανθρώπων που επηρεάζονται από τη δραστηριότητα, και
- ix. η περιορισμένη διανομή κερδών.

Τέλος, οι Peredo και McLean (2006) παρουσιάζουν ορισμένους τύπους κοινωνικών επιχειρήσεων που εμφανίζονται στις μοντέρνες οικονομίες σύμφωνα με δύο κριτήρια: α) την αποκλειστικότητα των κοινωνικών στόχων τους και β) τον εμπορικό ρόλο των συναλλαγών τους. Σύμφωνα με το πρώτο κριτήριο, οι κοινωνικές επιχειρήσεις έχουν αποκλειστικά ή εν μέρει κοινωνικούς

στόχους, ενώ το δεύτερο κριτήριο δείχνει ότι τα προϊόντα και οι υπηρεσίες που παράγονται είναι δυνατόν να προορίζονται ή όχι για εμπορικές συναλλαγές. Σύμφωνα με αυτά τα κριτήρια στην πρώτη κατηγορία τοποθέτησαν τις ΜΚΟς όπου έχουν αμιγώς κοινωνική αποστολή και οι υπηρεσίες/ προϊόντα τους δεν έχουν εμπορικό προορισμό. Στις άλλες κατηγορίες τοποθετούνται ανάλογα με τον αμιγώς κοινωνικό ή οικονομικό χαρακτήρα μια σειρά υφιστάμενων κερδοσκοπικών επιχειρήσεων με συνεταιριστικά χαρακτηριστικά όπως είναι οι κερδοσκοπικού χαρακτήρα κοινωνικές επιχειρήσεις, οι κοινωνικού προσανατολισμού επιχειρήσεις, οι υβριδικοί τύποι κοινωνικής επιχειρηματικότητας με ταυτόχρονη κοινωνική και οικονομική αποστολή. (Νικολάου Ι., 2014)

Κοινωνικό franchising

Αξίζει να αναφερθεί κανείς στη δυνατότητα χωρικής επέκτασης των κοινωνικών επιχειρήσεων, όχι μόνο ως απλά ως παραδείγματα προς μίμηση, αλλά με έναν τρόπο όπου μια επιτυχημένη συνταγή τυποποιείται. Το franchising στον τομέα των κοινωνικών επιχειρήσεων βρίσκεται ακόμα σε σχετικά πρώιμο στάδιο, οπότε δεν έχει ακόμη ενσωματώσει έναν σαφή ορισμό και ως εκ τούτου είναι ανοικτός στην καινοτομία και την αλλαγή. Η κοινωνική δικαιόχρηση είναι η ίδια μια ευρεία έννοια που έχει ερμηνευτεί χαλαρά (και κάπως ασυνεπής) σε διάφορες δικαιοδοσίες, που κυμαίνονται από franchising χωρίς τέλη σε όλες τις φιλανθρωπικές και μη κερδοσκοπικές δομές franchise που μπορεί να γνωρίζετε, όπως η Goodwill και η United Way. (Νικολάου Ι., 2014)

Ενώ ένας τυπικός ορισμός είναι δύσκολο να προσδιοριστεί, η πιο χρήσιμη και ολοκληρωμένη κατανόηση της κοινωνικής δικαιόχρησης είναι να θεωρηθεί ως "απλή εφαρμογή εμπορικών μεθόδων franchising σε έννοιες για την επίτευξη κοινωνικά ωφέλιμων σκοπών" (Temple, 2011).

Περιγραφόμενο με άλλο τρόπο, το κοινωνικό franchising μπορεί να περιγραφεί από τη φιλοδοξία του: ως τρόπος για την αναπαραγωγή επιτυχημένων μοντέλων κοινωνικών επιχειρήσεων σε τοπικό πλαίσιο με τρόπο που να συνδυάζει τον κοινωνικό αντίκτυπο και την οικονομική βιωσιμότητα.

Σύμφωνα με τους Alhert et al (2008), το κοινωνικό franchising λαμβάνει συνήθως μία ακόλουθες τρεις μορφές:

1. Ένα εμπορικά οργανωμένο σύστημα σχεδιασμένο για την επίτευξη κοινωνικών στόχων
2. Ένα μη κερδοσκοπικό σύστημα αναπαραγωγής, το οποίο περιλαμβάνει βασικά στοιχεία του franchising, αλλά χωρίς τα κλασικά στοιχεία αμοιβής και κέρδους
3. Ένα επιδοτούμενο σύστημα δικαιόχρησης για την παροχή υπηρεσιών με χαμηλότερο κόστος από τις εμπορικές λύσεις.

Ενώ η κοινωνική δικαιόχρηση είναι ευθυγραμμισμένη με το εμπορικό franchising, υπάρχουν ορισμένοι παράγοντες διαφοροποίησης που καθιστούν τα συστήματα κοινωνικής δικαιόχρησης διακριτά από τον εμπορικό τομέα. Πρώτα απ' όλα, και το πιο σημαντικό, είναι συνήθως ο κοινωνικός αντίκτυπος ή η αποστολή του οργανισμού που οδηγεί τη σχέση περισσότερο από το οικονομικό κίνητρο. (Νικολάου Ι., 2014)

Οι κύριες διαφορές μεταξύ του κοινωνικού και του εμπορικού franchising είναι οι εξής:

- i. **Διαφορετικός στόχος:** Ο κύριος στόχος δεν είναι να μεγιστοποιηθεί το κέρδος, αλλά να μεγιστοποιηθεί ο κοινωνικός αντίκτυπος. Αυτό μπορεί να έχει αντίκτυπο στη διαχείριση του δικαιοδόχου, καθιστώντας πιο δύσκολο τον έλεγχο και την επιβολή των προτύπων ποιότητας.
- ii. **Διαφορετική ομάδα στόχου:** Τα franchises κοινωνικής δικτύωσης μπορεί να εξυπηρετούν τους δικαιούχους και όχι τους πελάτες. Ως εκ τούτου, η παραδοσιακή πληρωμή μπορεί να μην είναι μέρος της εξίσωσης.
- iii. **Χρηματοδότηση:** Τα franchises κοινωνικής δικτύωσης συχνά εξαρτώνται από την εξωτερική οικονομική στήριξη, ιδιαίτερα κατά τη φάση εκκίνησης. Πρέπει να ληφθεί υπόψη ο σαφής ορισμός του ρόλου που διαδραματίζει ο δωρητής και οι στρατηγικές προτιμήσεις του.
- iv. **Μεταβίβαση επενδυτικού κινδύνου:** Η μεταβίβαση του επενδυτικού κινδύνου δεν είναι πάντοτε σε εξέλιξη για τα κοινωνικά franchises, τα οποία πιθανώς καθιστούν πιο δύσκολη την παρακίνηση του franchisee.
- v. **Αμοιβές:** Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο δικαιοπάροχος θα μπορούσε να εξετάσει την καταβολή μειωμένων τελών ή εναλλακτικών λύσεων σε χρηματικές αποζημιώσεις, προκειμένου να διατηρηθεί ο κοινωνικός αντίκτυπος. Η "Πληρωμή" μπορεί να έχει τη μορφή σημαντικών δεδομένων, χρόνου, υποστήριξης για αιτήσεις χρηματοδότησης ή άλλων πληροφοριών ποιότητας που ο δικαιοπάροχος μπορεί να χρησιμοποιήσει για την ευρύτερη ανάπτυξη του έργου του. (Νικολάου Ι., 2014)

2. Θεωρητικό και Νομικό Πλαίσιο το οποίο διέπει συγκεκριμένα τις κοινωνικές επιχειρήσεις σε εθνικό και ευρωπαϊκό Επίπεδο

Η Κοινωνική Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα και στην Ευρώπη του 2020

Είναι σημαντικά τα δεδομένα που οδηγούν σταδιακά στην ανάδυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα και την Ευρώπη.

Πίνακας 1

Οικονομική Κρίση	Έπληξε την Ευρώπη με αφετηρία το 2008. Είναι καταφανής στη μείωση του ΑΕγχΠ και την αύξηση του δημόσιου χρέους: το 2009, το ΑΕγχΠ μειώθηκε κατά 4% και η βιομηχανική παραγωγή ελαττώθηκε στα επίπεδα της δεκαετίας του 1990. Συγχρόνως, τα δημόσια οικονομικά δέχτηκαν σοβαρό πλήγμα, με ελλείμματα 7% του ΑΕγχΠ κατά μέσο όρο και επίπεδα χρέους που υπερβαίνουν το 80% του ΑΕγχΠ.
Ανεργία και Ευρώπη	Η ανεργία στην Ευρώπη έχει φθάσει σε πρωτοφανή επίπεδα. Τον Ιανουάριο του 2013, ανήλθε στο 10,8% στην ΕΕ27 (26,2 εκατομμύρια άνεργοι), και στο 11,9% στην ευρωζώνη (19 εκατομμύρια άνεργοι).
Ποσοστά Ανέργων	Η απόσταση ανάμεσα στις χώρες με τα υψηλότερα και τις χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά ανέργων επίσης παραμένει σε πρωτόγνωρα επίπεδα. Υπάρχει ένα χάσμα 22,1 ποσοστιαίων μονάδων ανάμεσα στο κράτος μέλος με

	το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας (Αυστρία – 4,9%) και σε εκείνο με το υψηλότερο (Ελλάδα – 27,0%).
Ανεργία Νέων	Αυτή δημιουργεί ιδιαίτερη ανησυχία, καθώς οι νέοι σε ηλικία εργασίας έχουν διπλάσιες πιθανότητες να είναι άνεργοι σε σχέση με τους ενήλικους σε ηλικία εργασίας. 5,7 εκατομμύρια πολίτες της ΕΕ κάτω των 25 ετών ήταν άνεργοι τον Ιανουάριο του 2013, αριθμός που αντιστοιχεί στο 23,6% των νέων σε ηλικία εργασίας στην ΕΕ27. Ακόμη χειρότερα, γύρω στο 14,5% των ατόμων ηλικίας 15-24 ετών βρίσκονταν εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (NEET).
Ανεργία και Αεργία	Ιδιαίτερα στους νέους έχουν δυνητικά καταστροφικές συνέπειες, ιδίως αν είναι παρατεταμένες, καθώς οι νέοι μπορεί να αποκοπούν όχι μόνο από την αγορά εργασίας, αλλά και από την ευρύτερη κοινωνία. Μόνο 63% των γυναικών παραγωγικής ηλικίας έχουν αμειβόμενη εργασία, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους άνδρες είναι 76%.
Δημογραφική Γήρανση	Αυτή επιταχύνεται, καθώς η γενιά της μεταπολεμικής δημογραφικής έκρηξης συνταξιοδοτείται, ο ενεργός πληθυσμός της ΕΕ αρχίζει να συρρικνώνεται. Ο αριθμός των ατόμων άνω των 60 ετών αυξάνεται σήμερα με διπλάσιο ρυθμό σε σχέση με πριν από το 2007. Αυτό είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό, αν συνυπολογιστεί ότι στην Ευρώπη απασχολείται μόνο το 46% των εργαζομένων μεγαλύτερης

	ηλικίας (55-64 ετών), ενώ στις ΗΠΑ και την Ιαπωνία το αντίστοιχο ποσοστό υπερβαίνει το 62%.
--	---

Πηγή: ΕΕ-Κοινωνική Ευρώπη(Κατηχωρίτης, Σ., 2016)

Οι στόχοι της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» είναι η άρση των ανισοτήτων, η κοινωνική υπευθυνότητα, η καινοτομική οικονομία, η γνώση και η εκπαίδευση, η πράσινη οικονομία, καθώς και η απασχόληση και η κοινωνική συνοχή, στόχοι που αποτελούν μια πραγματική καινοτομία βάθους.

(Κατηχωρίτης, Σ., 2016)

Στον παρακάτω πίνακα, στον οποίο καταγράφεται η ανακοίνωση της Ε.Ε. για την «Ευρώπη 2020», φαίνεται η γενικότερη αντιμετώπιση των στόχων της Ε.Ε και κατ' επέκταση του ελληνικού μέλλοντος.

Έξοδος από την οικονομική κρίση	Η άμεση πρόκληση για την Ευρώπη, εντούτοις ενδεχομένως μεγαλύτερη πρόκληση αποτελεί η αναστροφή βασικών αρνητικών τάσεων που προϋπήρχαν της κρίσης, όπως η αύξηση των ανισοτήτων, η έλλειψη κοινωνικής υπευθυνότητας εκ μέρους των παραγόντων της αγοράς, και η εξάρτηση από τους δημόσιους προϋπολογισμούς για την αντιμετώπιση των συνεπειών. Σε αυτό το πλαίσιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέλαβε το έργο της χαρτογράφησης του μέλλοντος της ηπείρου, με μια στρατηγική που αποβλέπει στη μετατροπή της Ευρώπης σε μια έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομία, με υψηλά επίπεδα
---------------------------------	---

		<p>απασχόλησης, παραγωγικότητας και κοινωνικής συνοχής.</p>
<p>Στρατηγική «Ευρώπη 2020»</p>		<p>Υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2010 και αντιπροσωπεύει την αναπτυξιακή στρατηγική της ΕΕ για την προσεχή δεκαετία, η οποία συγκροτείται από τρεις αλληλοενισχυόμενες προτεραιότητες: α) ανάπτυξη μιας οικονομίας βασιζόμενης στη γνώση και την καινοτομία, β) προώθηση μιας πιο αποδοτικής στη χρήση πόρων, πιο πράσινης και πιο ανταγωνιστικής οικονομίας, γ) προώθηση μιας οικονομίας με υψηλά επίπεδα απασχόλησης, που θα επιτυγχάνει κοινωνική και εδαφική συνοχή.</p>
<p>Στόχοι για το 2020</p>		<p>Έχουν τεθεί πέντε μετρήσιμοι στόχοι για την ΕΕ: (α) το 75% του πληθυσμού μεταξύ 20-64 ετών πρέπει να έχει απασχόληση, (β) το 3% του ΑΕγχΠ της ΕΕ πρέπει να επενδύεται σε έρευνα και ανάπτυξη, (γ) οι εκπομπές αερίων του</p>

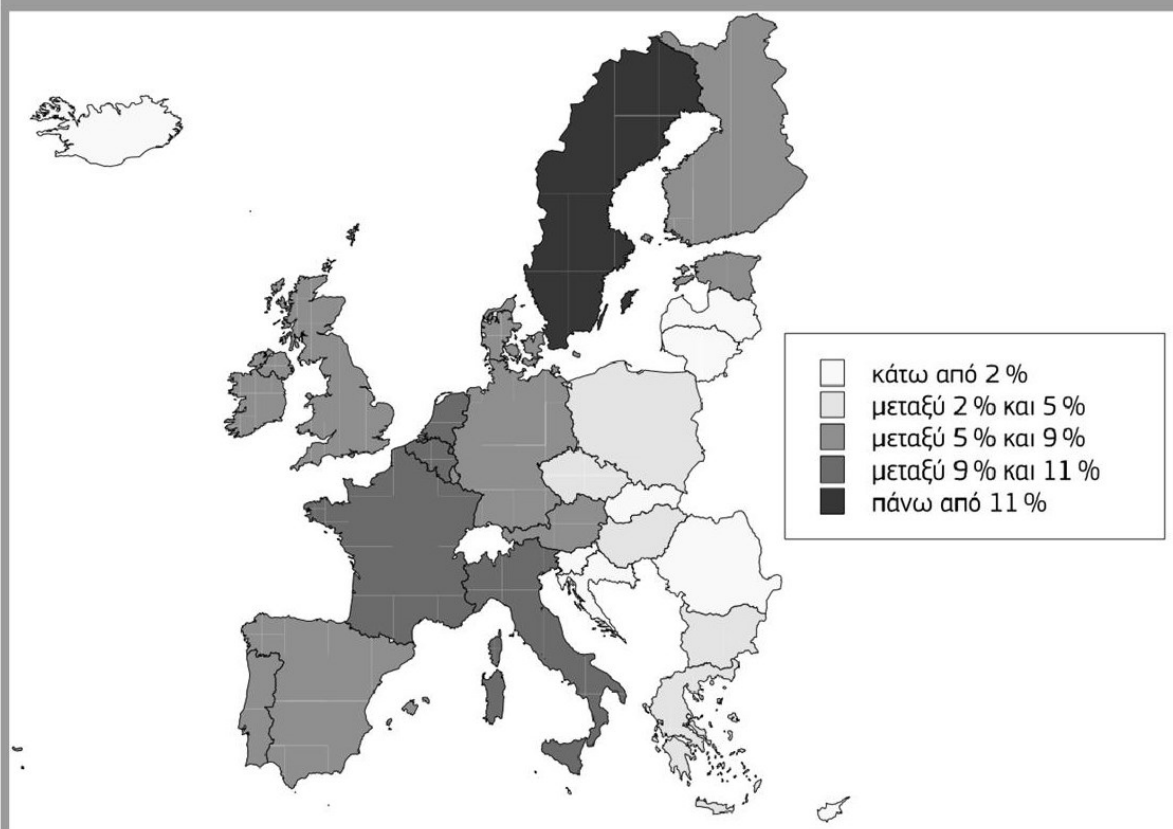
	<p>θερμοκηπίου θα πρέπει να είναι 20% χαμηλότερες σε σχέση με το 1990 (ή ακόμα και 30%, εφόσον οι συνθήκες το επιτρέπουν), το 20% της ενέργειας θα πρέπει να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, και η ενεργειακή αποδοτικότητα θα πρέπει να έχει αυξηθεί κατά 20%, (δ) Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα τη σχολική εκπαίδευση θα πρέπει να πέσει κάτω από το 10%, και τουλάχιστον 40% των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών θα πρέπει να έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση, (ε) Οι άνθρωποι που πλήττονται ή κινδυνεύουν από φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό θα πρέπει να μειωθούν κατά τουλάχιστον 20 εκατομμύρια.</p>
--	---

Πηγή: ec.europa.eu/europe2020 (Κατηχωρίτης, Σ., 2016)

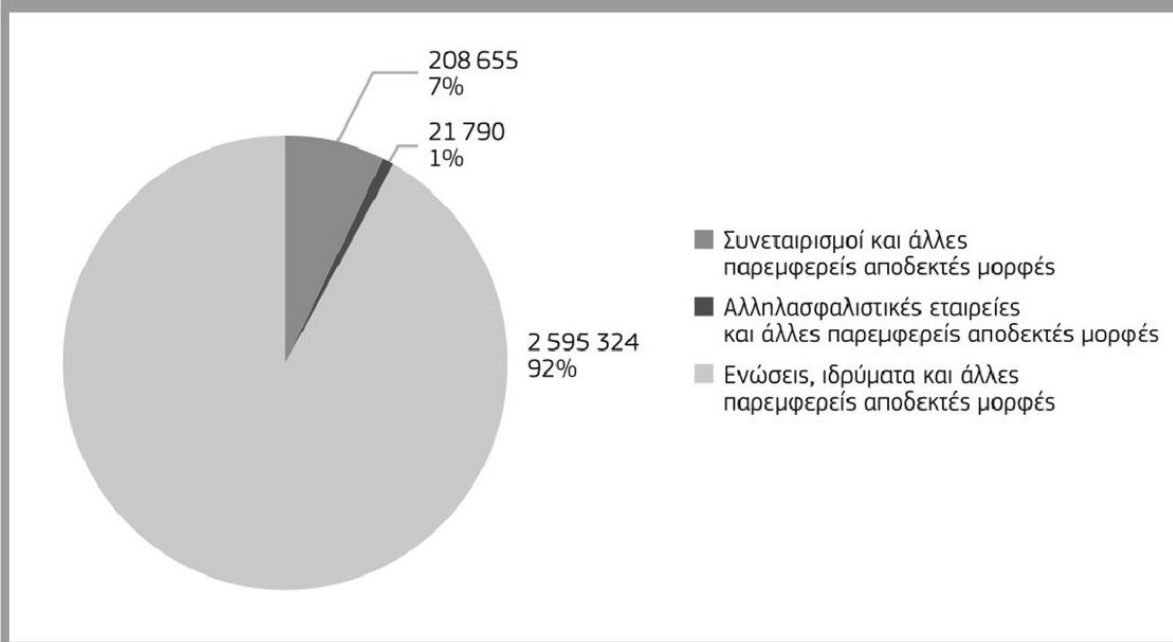
Η εικόνα της κοινωνικής οικονομίας στην Ευρώπη, γίνεται σαφέστερη όταν αποτυπώνεται σε αριθμούς και τοποθετείται στον χάρτη. Απασχολεί λοιπόν σήμερα, πάνω από 14,5 εκατομμύρια εργαζόμενους, ήτοι το 6,5% του ενεργού πληθυσμού της ΕΕ-27 και 7,4% της ΕΕ-15. Οι κατανομές ανά χώρα ως προς το μερίδιο της κοινωνικής οικονομίας στην απασχόληση, τους τύπους οργανισμών που συμμετέχουν στην κοινωνική οικονομία, καθώς και οι οργανισμοί κοινωνικής οικονομίας παρουσιάζονται στους παρακάτω πίνακες.

Επίσης από αυτούς τους πίνακες προκύπτει ότι η Ελλάδα είναι ουραγός με ποσοστό 2% - 5%.

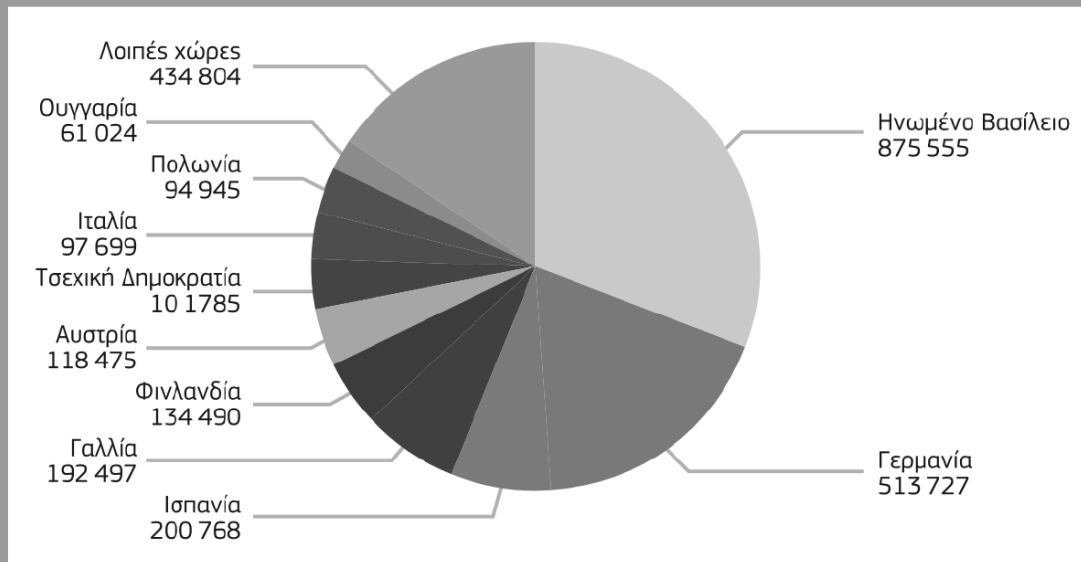
Μερίδιο κοινωνικής οικονομίας στην απασχόληση κατά χώρα

Τύποι οργανισμών στην κοινωνική οικονομία

Οργανισμοί κοινωνικής οικονομίας κατά χώρα (Πρώτες 10)

*Δεδομένα από Ciriéc International (2012), «The Social Economy in the European Union»

Πηγή: Κατηχωρίτης, Σ., 2016

Ακολουθως αποτυπώνονται τα πεδία δραστηριότητας των κοινωνικών επιχειρήσεων συνολικά στην Ευρώπη.

Συχνότερα αντικείμενα δραστηριότητας κοινωνικών επιχειρήσεων	
Κοινωνικές Υπηρεσίες	16,70%
Απασχόληση και κατάρτιση	14,88%
Περιβάλλον	14,52%
Εκπαίδευση	14,52%
Οικονομική, Κοινωνική και κοινοτική ανάπτυξη	14,34%
Πολιτισμός, Τέχνες και ψυχαγωγία	7,08%
Υγεία	6,90%
Στέγαση	2,72%
Επιχειρηματικές Ενώσεις	2,00%
Νομικά, Υπεράσπιση και πολιτική	1,63%
Λοιπά	4,72%
Σύνολο	100%

Πηγή: Κατηχωρίτης Σ., 2017

Θεσμικό πλαίσιο ίδρυσης και λειτουργίας κοινωνικών επιχειρήσεων

Η κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, ως συγκροτημένη απόφαση εφαρμογής, θεσμικά και πολιτικά, εμφανίστηκε στη διάσκεψη κρατών μελών του ΟΟΣΑ τον Ιούνιο του 1998. Σ' αυτή τη διάσκεψη αποσαφηνίστηκε η πολιτικοοικονομική ουσία και το περιεχόμενο της κοινωνικής οικονομίας ως κατεύθυνση συνοδοιπορίας των κρατών μελών του. Στην Ελλάδα, έγινε νόμος του κράτους με τον Ν. 4019/ΦΕΚ Α/216/30-9-2011 ενώ σημαντικές βελτιώσεις θεσπίστηκαν με το νέο νόμο 4430/ΦΕΚ Α/205/31-10-2016 περί κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας. Έτσι, στον όρο κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, περιλαμβάνονται οικονομικές δραστηριότητες που δεν είναι ούτε δημόσιες, ούτε ιδιωτικές, αλλά είναι οργανωμένες από ιδιώτες και σύνολα ιδιωτών. Αυτές είναι και ονομάζονται «κοινωνικές», γιατί δεν έχουν ως στόχο την κερδοφορία, αλλά την εξυπηρέτηση της κοινωνίας συνολικά, σύμφωνα με τις ακόλουθες αρχές που είναι: (α) Προτεραιότητα του ατόμου και του κοινωνικού στόχου έναντι του κεφαλαίου, (β) Εθελούσιο και ανοικτό σύστημα συμμετοχής πολιτών, (γ) Άσκηση δημοκρατικού ελέγχου από τα μέλη, (δ) Συνδυασμός των μελών του κοινού συμφέροντος, (ε) Προάσπιση αρχών αλληλεγγύης και υπευθυνότητας, (ζ) Αυτόνομη διαχείριση και ανεξαρτησία από τις δημόσιες αρχές, (η) Κοινωνική χρήση πλεονασμάτων για την επίτευξη του κοινωνικού στόχου. (Κατηχωρίτης, Σ., 2016)

Κοινοτική Νομοθεσία

Η θεσμική κατοχύρωση της κοινωνικής οικονομίας είναι σημαντική για την αναγνώριση αυτού του τομέα, από τρεις πλευρές:

- Η ρητή αναγνώριση από τις δημόσιες αρχές της διαφορετικής ταυτότητα αυτών των οργανώσεων, οι οποίες απαιτούν ειδικής μεταχείρισης. Σε αυτή την περίπτωση ο σκοπός του νομικού συστήματος είναι να θεσμοθετήσει ώστε να είναι ιδιωτικοί φορείς.
- Αναγνώριση της ικανότητας και της ελευθερίας των οργανώσεων αυτών να ενεργεί σε οποιονδήποτε τομέα κοινωνικής και οικονομικής δραστηριότητας.
- Αναγνώριση του διαπραγματευτικού ρόλου τους κατά τη διαδικασία κατάρτισης και εφαρμογής των διαφόρων δημόσιων πολιτικών, θεωρώντας τους φορείς της κοινωνικής οικονομίας ως μέλη τα οποία συναποφασίζουν και συνδιαμορφώνουν πολιτικές. (SOCIAL ECONOMY IN EUROPE, 2010)

Οι κύριες νομοθετικές πράξεις που υιοθετήθηκαν από την Ε.Ε. για την Κοινωνική Οικονομία είναι οι εξής:

- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προώθησε τρεις νομοθετικές προτάσεις στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο:

1. Πρόταση για έναν Κοινοβουλευτικό Κανονισμό σχετικά με τη θεσμοθέτηση μιας Ευρωπαϊκής Συνεργατικής Κοινωνίας.
2. Πρόταση για έναν Κοινοβουλευτικό Κανονισμό σχετικά με τη θεσμοθέτηση μιας Αμοιβαίας Ευρώπης (ασφαλιστική κοινωνία)
3. Πρόταση για έναν Ευρωπαϊκό Κανονισμό για τη θεσμοθέτηση ενός Ευρωπαϊκού Συνεταιρισμού (European Association)

Αυτοί οι τρεις κανονισμοί συνοδεύτηκαν από τρεις παρόμοιες Οδηγίες οι οποίες επέβαλαν την εμπλοκή των εργαζομένων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις τους (Council Directive 2001/86/EC

of 8 October 2001). Εν συνεχεία απαιτήθηκαν 11 χρόνια για τη θεσμοθέτηση της Ευρωπαϊκής Κοινωνίας των Συνεταιρισμών την 22^η Ιουλίου του 2003 (1^η πρόταση).

Οι άλλες δύο προτάσεις Κανονισμών αποσύρθηκαν από την Commission το 2006 εξαιτίας της απουσίας εξέλιξης στην νομοθετική διαδικασία.

Υπηρεσίες Γενικού Οικονομικού Ενδιαφέροντος, οι οποίες καθορίζουν τις συνθήκες κατά τις οποίες η αποζημίωση για εταιρίες που προσφέρουν δημόσιες υπηρεσίες είναι συμβατές με την νομοθεσία περί βοήθειας στην ανεργία και πρέπει να κοινοποιηθούν εκ των προτέρων στην Commission.

- Σχετικά με το ΦΠΑ, Council Directive 2006/112/EC of 28 November 2006. Το ενιαίο σύστημα ΦΠΑ επιτρέπει στα κράτη μέλη να εξουσιοδοτεί κοινωνικές επιχειρήσεις να μην καταβάλουν ΦΠΑ για προϊόντα και υπηρεσίες που παρέχονται για το γενικό συμφέρον.
- Επικοινωνία στον τομέα των υπηρεσιών γενικού συμφέροντος, η οποία περιλαμβάνει κοινωνικές υπηρεσίες για να αξιολογηθεί ο τρόπος με τον οποίο βελτιώνεται η διαφάνεια και η εμπιστοσύνη- ΕΕ πλαίσιο λειτουργίας στο οποίο οι μπορούν να παρέχονται οι κοινωνικές υπηρεσίες.
- Ερμηνευτική ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου για τις δημόσιες συμβάσεις και τις παραχωρήσεις για θεσμοθετημένες συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα - IPPP (Institutionalised Public-Private Partnerships). Οι συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα εκλαμβάνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως συνεργασία μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών οντοτήτων, με τη σύσταση οντότητας με μεικτό κεφάλαιο που συνάπτει συμβάσεις ή δημόσιες παραχωρήσεις.

- Ο Ευρωπαϊκός Κανονισμός (ΕΚ) no 800/2008 της 6ης Αυγούστου 2008 ο οποίος καθορίζει συγκεκριμένες κατηγορίες βοήθειας συμβατές με την κοινή αγορά σε συμμόρφωση με το άρθρο 97 και 88 από τη Συνθήκη (Κανονισμός Απαλλαγής κατά Κατηγορία). (SOCIAL ECONOMY IN EUROPE, 2010).

Στην Ευρώπη όμως οι διαφορετικές μορφές της κοινωνικής οικονομίας δεν έχουν ένα αποδεκτό επίπεδο αναγνώρισης στην εθνική νομοθεσία. Δεν αναγνωρίζονται όλες οι μορφές της κοινωνικής οικονομίας στον ίδιο βαθμό από όλα τα νομοθετικά συστήματα σε διαφορετικά Κράτη Μέλη της ΕΕ.

Στην περίπτωση των συνεταιρισμών όπου είναι σαφώς αναγνωρισμένοι από το Άρθρο ή Τμήμα 48 της Συνθήκης της Ρώμης ως ένας συγκεκριμένος τύπος εταιρίας, και επίσης στα συντάγματα διαφόρων Κρατών Μελών, όπως Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία και Ισπανία, παρότι διαθέτουν ένα κανονιστικό πλαίσιο στο οποίο θα μπορούσαν να λειτουργούν και το οποίο εξασφαλίζει τα δικαιώματα στα μέλη και σε τρίτους δεν υπάρχει πάντα ένας συγκεκριμένος νόμος ο οποίος σε εθνικό επίπεδο να λειτουργεί για όλες τις μορφές συνεργατικών επιχειρήσεων. (SOCIAL ECONOMY IN EUROPE, 2010). Αυτό συνέβαινε μέχρι το 2010, στη συνέχεια ειδικά για την περίπτωση της Ελλάδας από το 2011 και ακόμη περισσότερο από το 2016 η κατάσταση στο εθνικό νομοθετικό πλαίσιο βελτιώνεται σημαντικά.

Ορισμένες χώρες όπως η Δανία, η Τσεχία, η Μεγάλη Βρετανία παρουσιάζουν έλλειψη σε νόμους συνεργατικότητας παρότι υπάρχουν νόμοι για ορισμένους τύπους συνεργασίας, όπως συνεταιρισμοί στέγης στην περίπτωση της Δανίας, ή πιστωτικές συνεργασίες ή πιστωτικές ενώσεις στην Μεγάλη Βρετανία και την Τσεχία. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με την κατάσταση σε άλλες χώρες όπως η

Ισπανία, η Ιταλία ή η Γαλλία, που υποφέρουν από νομοθετικό πληθωρισμό σε αυτό τον τομέα, με διαφορετικούς νόμους ανάλογα με τον τύπο της συνεργασίας και το βαθμό της κυβέρνησης (κρατικό και περιφερειακό). (SOCIAL ECONOMY IN EUROPE, 2010)

Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνεται για επιλεγμένες χώρες το είδος των κυρίαρχων μορφών κοινωνικών επιχειρήσεων και το αντικείμενο δραστηριότητάς τους με βάση την εθνική τους νομοθεσία.

Χώρα	Χρησιμοποιούμενες νομικές μορφές	Νόμος/Ετος	Δραστηριότητες
Ιταλία	Κοινωνικός συνεταιρισμός	381/1991	Κοινωνικές υπηρεσίες Ένταξη σε εργασία
Ισπανία	Κοινωνικές συνεταιριστικές εταιρείες Συνεταιριστικές εταιρείες ένταξης σε εργασία	Εθνικός νόμος 27/1999 και περιφερειακοί νόμοι σε 12 αυτόνομες περιφέρειες (1993-2003)	Υπηρεσίες παροχής βοήθειας στους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης, του πολιτισμού και κάθε δραστηριότητας κοινωνικής φύσης Ένταξη σε εργασία
Γαλλία	Συνεταιριστικές εταιρείες γενικού συμφέροντος	Νόμος της 17ης Ιουλίου 2001	Παραγωγή ή παροχή αγαθών και υπηρεσιών συλλογικού συμφέροντος
Πορτογαλία	Συνεταιρισμοί κοινωνικής αλληλεγγύης	Κώδικας συνεταιρισμών	Ένταξη ευπαθών ομάδων σε εργασία

		(Νόμος αριθ. 51/96 της 7ης Σεπτεμβρίου 1996) και Ν. Δ/γμα αριθ. 7/98 της 15ης Ιανουαρίου 1998	
Πολωνία	Κοινωνικός συνεταιρισμός	Νόμος για τους Κοινωνικούς Συνεταιρισμούς 2006	Ένταξη μιας ευρείας κατηγορίας μειονεκτούντων εργαζομένων σε εργασία
Ουγγαρία	Κοινωνικός συνεταιρισμός	Νόμος 2006 . Χ .	Δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης και διευκόλυνση της αναβάθμισης των κοινωνικών συνθηκών των μειονεκτούντων μελών
Ελλάδα	Κοινωνικός συνεταιρισμός	Νόμος 4019/30- 9-2011 για την «Κοινωνική Οικονομία και	Δραστηριοποίηση σε τρεις τομείς: α) ένταξη σε εργασία, β) κοινωνική μέριμνα,

τις Κοινωνικές επιχειρήσεις»	γ) παροχή υπηρεσιών που καλύπτουν συλλογικές ανάγκες ή ενισχύουν την τοπική ανάπτυξη
---------------------------------	--

Πηγή: Κατηχωρίτης Σ., 2016

Από τον παραπάνω πίνακα είναι αξιοσημείωτο ότι μόνο στην Ελλάδα εντοπίζεται ενδιαφέρον για τις «συλλογικές ενισχύσεις της τοπικής ανάπτυξης».

Ακολούθως παρουσιάζονται ενδεικτικά ορισμένες σημαντικές Κοινωνικές Επιχειρήσεις σε χώρες της Ε.Ε.

- **ΙΣΠΑΝΙΑ:** Επιχείρηση «Mondragon». Πρόκειται για μια Συνομοσπονδία εργατικών συνεταιρισμών με 85.000 εργαζόμενους και κύκλο εργασιών περίπου 15 δις Ευρώ, δραστηριοποιούμενη στο εμπόριο και τις Τραπεζικές υπηρεσίες.
- **ΙΡΛΑΝΔΙΑ:** Αγροτικός Συνεταιρισμός «Dairygold» με 10.000 μέλη και κύκλο εργασιών περίπου 700 εκατ. Ευρώ.
- **ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ:** Ο Οικοδομικός Συνεταιρισμός «Nationwide» με 20.000 υπαλλήλους και κεφάλαιο 200 δις λίρες.
- **ΣΟΥΗΔΙΑ:** Ο Καταναλωτικός Συνεταιρισμός «Kooperativa Forbundet» με περίπου 3 εκατ. μέλη ελέγχοντας το 55% του συνεταιριστικού λιανικού εμπορίου, που αντιστοιχεί στο 21,4% του Σουηδικού λιανικού εμπορίου τροφίμων, και ο καταναλωτικός συνεταιρισμός «the cooperative» με 4,5 εκατ.

μέλη, 120.000 υπαλλήλους, 4.300 καταστήματα και περίπου 10 δις λίρες κύκλο εργασιών. (Κατηχωρίτης Σ., 2016)

Εθνική Νομοθεσία

Το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο για την κοινωνική οικονομία κρατεί ουσιαστικά από το 1986 όταν με τη μορφή των αστικών συνεταιρισμών άρχισαν να αναδύονται σχέσεις συνεργασίας μεταξύ των μελών συμμετοχής με σκοπό όχι μόνο οικονομικό αλλά κοινωνικό και πολιτιστικό αλλά μόνο για τα μέλη. Ακολούθησαν οι ευρέως διαδεδομένοι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί με παρόμοιο σκοπό το 1993. Αυτά αποτέλεσαν ένα πρώιμο στάδιο των κοινωνικών επιχειρήσεων. Στη συνέχεια επεκτάθηκε ο σκοπός έτσι ώστε να έχει αντίκτυπο στην κοινωνία γενικότερα. Το 2011 θεσπίστηκε νόμος για την κοινωνική οικονομία και εξελίχθηκε ακόμη περισσότερο το 2016 όπου πλέον είναι τίθεται η έννοια κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία. Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνεται συνοπτικά μια εικόνα για την βασική εθνική νομοθεσία περί κοινωνικής οικονομίας/κοινωνικών επιχειρήσεων.

Τίτλος	Νόμος	Σύντομη Περιγραφή
Αστικοί συνεταιρισμοί και άλλες διατάξεις.	Νόμος 1667/1986 - ΦΕΚ 196/Α/8-12-1986	Σύσταση ένωσης χωρίς δραστηριότητα αγροτικής οικονομίας που στοχεύει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των μελών της σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο.
Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις (Α.Σ.Ο) και άλλες διατάξεις	Ν.2169/1993/(ΦΕΚ Α' 149/10.09.1993)	Οι Α.Σ.Ο. και οι κοινοπραξίες τους στοχεύουν στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστικής τους ανάπτυξη μέσα από την αμοιβαία βοήθεια και ισότιμη συνεργασία των μελών της.
Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και λοιπές διατάξεις.	Νόμος 4019/2011 - ΦΕΚ 216/Α/30-9-2011	Ορισμός της Κοινωνικής Οικονομίας και θέσπιση της Κοινωνικής Συνεταιριστικής

		Επιχείρησης (Κοιν.Σ.Επ.) ως φορέας αυτής.
Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και ανάπτυξη των φορέων της και άλλες διατάξεις.	Νόμος 4430/2016 - ΦΕΚ 205/Α/31-10-2016	Θέσμιση της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομία, η οποία ορίζεται το σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων που στηρίζονται σε μία εναλλακτική μορφή οργάνωσης των σχέσεων παραγωγής, διανομής, κατανάλωσης και επανεπένδυσης, βασισμένη στις αρχές της δημοκρατίας, της ισότητας, της αλληλεγγύης, της συνεργασίας, καθώς και του σεβασμού στον άνθρωπο και το περιβάλλον.

		<p>Επέκταση μορφών σύστασης πέραν των Κοιν.Σ.επ., Δημιουργία Γενικού Μητρώο Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας. Συμμετοχή σε προγραμματικές συμβάσεις κ.α.</p>
--	--	--

Αξίζει να γίνει εκτενέστερη αναφορά στους τελευταίους δύο νόμους που θεωρούνται σταθμοί για την των κοινωνικών επιχειρήσεων στη χώρα μας.

[Νόμος 4019/2011 - ΦΕΚ 216/Α/30-9-2011](#)

Ο Νόμος 4019/2011 - ΦΕΚ 216/Α/30-9-2011 αναφέρεται στην καινούρια μορφή επιχειρηματικών μονάδων της κοινωνικής οικονομίας, τις λεγόμενες Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (Κοιν.Σ.Επ.). Πιο συγκεκριμένα, θεσπίζεται η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν.Σ.Επ.), ως φορέας της Κοινωνικής Οικονομίας με κοινωνικό σκοπό και διαθέτει εμπορική ιδιότητα σύμφωνα με το νόμο. Τα μέλη της Κοιν.Σ.Επ. είναι δυνατό να είναι είτε φυσικά πρόσωπα είτε φυσικά πρόσωπα και νομικά πρόσωπα. Τα μέλη της έχουν συμμετοχή σε αυτήν με μια ψήφο ανεξαρτήτως από τον αριθμό συνεταιριστικών μερίδων που έχουν στην κατοχή τους. Με αυτόν τον τρόπο είναι εφικτή η ύπαρξη της ισότιμης διοίκησης από τα μέλη της και η λειτουργία της στηρίζεται στην επιδίωξη του συλλογικού οφέλους. Από την άλλη μεριά, το κέρδος της μπορεί να προκύψει

από δράσεις, οι οποίες συντελούν αποκλειστικά στην εξυπηρέτηση του κοινωνικού συμφέροντος. Ανάλογα με το σκοπό που εξυπηρετούν κάθε φορά οι Κοιν.Σ.Επ. είναι δυνατό να διακριθούν σε 3 κατηγορίες:

Α) Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης, που έχουν ως στόχο την ένταξη στην οικονομική, αλλά ταυτόχρονα και στην κοινωνική ζωή των ατόμων που ανήκουν στις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού, δηλαδή ΑμεΑ, ανήλικοι παραβάτες, απεξαρτημένοι, οροθετικοί, φυλακισμένοι, αποφυλακισμένοι κ.λ.π.. Σε αυτήν την κατηγορία, περίπου λιγότερο από το 40% των εργαζόμενων πρέπει να εντάσσεται στις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.

Β) Κοιν.Σ.Επ. Κοινωνικής Φροντίδας, οι οποίες αποσκοπούν στην παραγωγή προϊόντων, αλλά και στην παροχή υπηρεσιών κοινωνικού χαρακτήρα που απευθύνονται σε ομάδες πληθυσμού, όπως είναι οι ηλικιωμένοι, τα βρέφη, παιδιά και άτομα με χρόνιες παθήσεις.

Γ) Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού, οι οποίες έχουν ως σκοπό την προαγωγή τοπικού και συλλογικού συμφέροντος, στην απασχόληση, στην τοπική ανάπτυξη και στην ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής. Μπορούν να δραστηριοποιούνται σε τομείς, όπως είναι λόγου χάρη, ο πολιτισμός, το περιβάλλον, η εκπαίδευση, η αξιοποίηση τοπικών προϊόντων, οι παροχές κοινής ωφέλειας, η διατήρηση παραδοσιακών δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων κ.λ.π.

Για την ίδρυση μιας Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης χρειάζονται τουλάχιστον 7 μέλη, ενώ για να ιδρυθεί μία Κοιν.Σ.Επ. Κοινωνικής Φροντίδας ή Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού, χρειάζονται τουλάχιστον 5 μέλη.

Τα μέλη της Κοιν.Σ.Επ. μπορούν να είναι φυσικά και νομικά πρόσωπα. Τα νομικά πρόσωπα που συμμετέχουν στην επιχείρηση δεν είναι δυνατό να υπερβαίνουν το 1/3 του συνόλου των μελών της. Επίσης, δεν είναι δυνατό να συμμετέχουν στην επιχείρηση οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) που υπάγονται σε αυτούς. Εξαιρείται η Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης, όπου συμμετέχουν ως μέλη Ν.Π.Δ.Δ. λαμβάνοντας την έγκριση από το φορέα που τα εποπτεύει.

Κάθε Κοιν.Σ.Επ. έχει ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Το κάθε μέλος θα πρέπει να διαθέτει το λιγότερο μία υποχρεωτική συνεταιριστική μερίδα και το ανώτερο μέχρι πέντε προαιρετικές συνεταιριστικές μερίδες. Όλα τα μέλη της Κοιν.Σ.Επ. δικαιούνται μια ψήφο ανεξαρτήτως του αριθμού των συνεταιριστικών μερίδων που διαθέτουν. Μόνο η συμμετοχή σε Κοιν.Σ.Επ. ενός φυσικού προσώπου με την ιδιότητα μέλους-εταίρου, δεν του προσδίδει εμπορική ιδιότητα και δεν δημιουργεί ασφαλιστικές ή φορολογικές υποχρεώσεις.

Επίσης, ένα μέλος μίας Κοιν.Σ.Επ δεν είναι δυνατό να μετέχει σε άλλη Κοιν.Σ.Επ που εδρεύει στην ίδια περιφερειακή ενότητα. Δεν πραγματοποιείται διανομή των κερδών στα μέλη της Κοιν.Σ.Επ. εκτός αν τα μέλη εργάζονται σε αυτήν. Τα κέρδη διατίθενται ετησίως ποσοστιαία, μάλιστα, το 5% για να σχηματιστούν αποθεματικά, ποσοστό έως 35% διανέμεται στους εργαζόμενους ως κίνητρο παραγωγικότητας και το υπόλοιπο (τουλάχιστον 60%) διατίθεται για δραστηριότητες της επιχείρησης και προκειμένου να δημιουργηθούν καινούριες θέσεις εργασίας (Κασσαβέτης, 2001).

Εκτός από την καταβολή του ποσού για απόκτηση της συνεταιριστικής μερίδας, το μέλος της Κοιν.Σ.Επ. δεν ευθύνεται για κάτι άλλο απέναντι στους δανειστές της. Τους πόρους της Κοιν.Σ.Επ. αποτελούν το κεφάλαιο της επιχείρησης, οι δωρεές τρίτων, τα έσοδα από την αξιοποίηση της περιουσίας της, καθώς και από την επιχειρηματική δραστηριότητά της, έσοδα από άλλα προγράμματα, κεφάλαια από κληροδοτήματα, δωρεές περιουσιακών στοιχείων, επιχορηγήσεις από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, κ.λ.π.

Το εισόδημα της Κοιν.Σ.Επ. δεν φορολογείται για το ποσοστό των κερδών της που διατίθεται για τις δραστηριότητές της και προκειμένου να σχηματιστεί αποθεματικό. Το ποσοστό των κερδών που διανέμεται στους εργαζόμενους παρακρατείται ως φόρος εισοδήματος και με αυτήν την παρακράτηση εξαντλείται η φορολογική υποχρέωση, αναφορικά με τα κέρδη της Κοιν.Σ.Επ. και των εργαζομένων της που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.

Τα άτομα που εργάζονται στις Κοιν.Σ.Επ., ανήκουν στις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού και λαμβάνουν επίδομα πρόνοιας εξακολουθούν να εισπράττουν παροχές παράλληλα με την αμοιβή τους από την Κοιν.Σ.Επ. Επί πρόσθετα, οι Κοιν.Σ.Επ. είναι δυνατό να έχουν πρόσβαση στη χρηματοδότηση από το Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας, αλλά και από το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης.

Ακόμη, είναι δυνατό να εντάσσονται στο ν. 3908/2011 για την «Ενίσχυση των Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη, την Επιχειρηματικότητα και την Περιφερειακή Συνοχή» και σε προγράμματα στήριξης της επιχειρηματικότητας και σε κάθε είδους ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης.

Μπορούν και να συνάπτουν προγραμματικές συμβάσεις με το Δημόσιο, τον ευρύτερο δημόσιο τομέα και τους ΟΤΑ α΄ και β΄ βαθμού.

Θεσπίζεται πλέον η αναγκαιότητα ενός Γενικού Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας, το οποίο αποτελεί ένα δημόσιο βιβλίο, που τηρείται σε ηλεκτρονική μορφή και εγγράφονται υποχρεωτικά οι Κοιν.Σ.Επ. Τηρείται στο Τμήμα Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας της Διεύθυνσης Κοινωνικής Προστασίας του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας κι έχει πρόσβαση σε αυτό οποιοσδήποτε ενδιαφερόμενος. Οι Κοιν.Σ.Επ. εγγράφονται υποχρεωτικά στο Μητρώο της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας και με την εγγραφή τους αποκτούν πρόσβαση στα χρηματοδοτικά εργαλεία του άρθρου 9 και μπορούν να επωφεληθούν από τα οικονομικά κίνητρα και μέτρα στήριξης του άρθρου 10.

Η σύστασης Κοιν.Σ.Επ. απαιτεί τήρηση της διαδικασίας ίδρυσης ενός αστικού συνεταιρισμού. Είναι δυνατό να γίνει χρήση πρότυπου καταστατικού που συμπληρώνεται από τους ιδρυτές της Κοιν.Σ.Επ. και το περιεχόμενο ορίζεται με την απόφαση του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης της παραγράφου 5 του άρθρου 17. Ενδεικτικό πρότυπο καταστατικό υπάρχει σε ηλεκτρονική μορφή από το διαδικτυακό τόπο του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης. (Αναγνωστόπουλος Α., Κουρνούτας Κ., 2017)

[Νόμος 4430/2016 - ΦΕΚ 205/Α/31-10-2016](#)

Ο νέος νόμος «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και ανάπτυξη των φορέων της και άλλες διατάξεις» θέτει πλέον σε εφαρμογή τις βασικές αρχές για την σύσταση «του τρίτου τομέα», του «μη κερδοσκοπικού», όπως ορίζεται η κοινωνική οικονομία (Βλ. σελ 7 παραπάνω). Τίθεται πλέον η βάση για την

Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, ως μορφή εναλλακτικής οργάνωσης των οικονομικών δραστηριοτήτων.

Ειδικότερα, ο νέος νόμος στοχεύει:

- α. Στη διάχυση της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας σε όλους τους δυνατούς τομείς οικονομικής δραστηριότητας.
- β. Στη στήριξη και την ενίσχυση των παραγωγικών εγχειρημάτων αυτοδιαχείρισης και της συλλογικής κοινωνικής επιχειρηματικότητας.
3. Ρυθμίζονται θέματα που αφορούν στη σύσταση, στη λειτουργία και τη διοικητική εποπτεία των Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.

Ως Φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας μπορεί να είναι:

- α. Οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις
- β. οι Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.)
- γ. οι Συνεταιρισμοί Εργαζομένων,
- δ. οποιοδήποτε άλλο μη μονοπρόσωπο νομικό πρόσωπο, εφόσον έχει αποκτήσει νομική προσωπικότητα, όπως ιδίως αγροτικοί συνεταιρισμοί του Ν. 4384/2016 (Α' 78), αστικοί συνεταιρισμοί του Ν. 1667/1986, Αστικές Εταιρίες των άρθρων 741 επ. του Α.Κ., εφόσον σωρευτικά συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις:
 - α) Αναπτύσσει δραστηριότητες συλλογικής και κοινωνικής ωφέλειας

β) Μεριμνά για την πληροφόρηση και τη συμμετοχή των μελών του και εφαρμόζει δημοκρατικό σύστημα λήψης αποφάσεων, σύμφωνα με την αρχή ένα μέλος μία ψήφος, ανεξάρτητα από τη συνεισφορά κάθε μέλους.

γ) Το καταστατικό του προβλέπει περιορισμούς στη διανομή του ως εξής:

- i. ποσοστό τουλάχιστον 5% διατίθεται για το σχηματισμό αποθεματικού,
- ii. ποσοστό έως 35% αποδίδεται στους εργαζόμενους του Φορέα, εκτός κι αν τα 2/3 των μελών της Γενικής Συνέλευσης αποφασίσουν αιτιολογημένα τη διάθεση του ποσοστού αυτού σε δραστηριότητες του στοιχείου iii,
- iii. το υπόλοιπο διατίθεται για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και τη διεύρυνση της παραγωγικής του δραστηριότητας.

δ) Εφαρμόζει σύστημα σύγκλισης στην αμοιβή της εργασίας, κατά το οποίο ο ανώτατος καθαρός μισθός δεν μπορεί να υπερβαίνει περισσότερο από τρεις φορές τον κατώτατο, εκτός και αν τα 2/3 των μελών της Γενικής Συνέλευσης αποφασίσουν διαφορετικά. Η υποχρέωση του προηγούμενου εδαφίου ισχύει και σε οποιαδήποτε μορφή σύμπραξης δύο ή περισσότερων Φορέων ΚΑΛΟ.

ε) Αποβλέπει στην ενδυνάμωση των οικονομικών δραστηριοτήτων του και τη μεγιστοποίηση της παραγόμενης κοινωνικής ωφέλειας μέσω της οριζόντιας και ισότιμης δικτύωσης με άλλους φορείς ΚΑΛΟ.

στ) Δεν έχει ιδρυθεί και δεν διοικείται άμεσα ή έμμεσα από Ν.Π.Δ.Δ. ή Ο.Τ.Α. α' ή β' βαθμού ή από άλλο νομικό πρόσωπο του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

Σύμφωνα με το νέο νόμο τα μέλη του Φορέα που δεν είναι εργαζόμενοι δεν έχουν δικαίωμα στη διανομή των κερδών. Από την πρόβλεψη του προηγούμενου εδαφίου, εξαιρούνται τα μέλη των Αστικών Συνεταιρισμών του

N. 1667/1986 (Α' 196), που έχουν αποκτήσει την ιδιότητα του Φορέα Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, για τα κέρδη που προκύπτουν από τις συναλλαγές μεταξύ των μελών με το συνεταιρισμό, τα οποία και καλούνται πλεόνασμα. Για το σχηματισμό του πλεονάσματος τηρείται διακριτός λογαριασμός. Με απόφαση των Υπουργών Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Οικονομικών ρυθμίζονται οι λεπτομέρειες τήρησης και εφαρμογής του ανωτέρω λογαριασμού.

Ακόμη μία καινοτομία του νέου νόμου είναι ο περιορισμός των φαινομένων αδήλωτης εργασίας έτσι ο Φορέας Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας οφείλει να τηρεί Μητρώο Εθελοντών, στο οποίο καταγράφονται τα μη μέλη, που λειτουργούν ως εθελοντές και υποστηρίζουν τις δράσεις του Φορέα. Οι λεπτομέρειες τήρησης του Μητρώου Εθελοντών καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Επιπλέον ο Φορέας Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας υποχρεούται, από τη δεύτερη χρήση λειτουργίας του, να παρουσιάζει ετήσια δαπάνη μισθοδοσίας τουλάχιστον ίση με το 25% του κύκλου εργασιών της προηγούμενης χρήσης του. Η υποχρέωση αυτή αφορά τους Φορείς με κύκλο εργασιών και έσοδα επιχορηγήσεων της προηγούμενης ετήσιας χρήσης μεγαλύτερα από το 300 % του ετήσιου κόστους μισθοδοτικής δαπάνης ενός υπαλλήλου πλήρους απασχόλησης, με βάση τον κατώτατο νομοθετημένο μισθό χωρίς επιδόματα. Ο ετήσιος κύκλος εργασιών λαμβάνεται, όπως ορίζεται στο Παράρτημα Α', του Ν. 4308/2014 (Α' 251).

Οι δύο τελευταίοι νόμοι θέτουν ισχυρά θεμέλια για την προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στη Ελλάδα, ενάντια στα μέχρι πρόσφατα δεδομένα που την καθιστούσαν ουραγό στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

3. Πρακτικές Οδηγίες για τη δημιουργία ενός κοινωνικού επιχειρηματικού σχεδίου

Η σημασία κατάρτισης ενός επιχειρηματικού σχεδίου

Ένα επιχειρηματικό σχέδιο για την δημιουργία μιας κοινωνικής επιχείρησης είναι αναγκαίο για την κατάλληλη προετοιμασία της επιχείρησης και τη δυνατότητα προβλέψεων. Οι προβλέψεις για την πορεία της επιχείρησης μειώνουν το επιχειρηματικό ρίσκο. Ο ρόλος του είναι να οδηγήσει στην αναζήτηση συγκεκριμένων πληροφοριών για την αποφυγή ανέφικτων προσδοκιών και μια απροσδόκητη εξέλιξη του εγχειρήματος. Βασίζεται σε πληροφορίες που αφορούν στις υφιστάμενες συνθήκες και σύμφωνα με αυτές διαμορφώνεται. Ωστόσο υπάρχει η δυνατότητα άμεσων αποφάσεων σε περίπτωση αλλαγής των συνθηκών. Δίνεται λοιπόν η ευχέρεια της ευελιξίας σε περιπτώσεις αλλαγών επειδή υπάρχει αρχικός σχεδιασμός και έχουν προβλεφθεί πιθανές εξελίξεις. Επίσης αποτελεί βασικό εργαλείο για την αναζήτηση πηγών χρηματοδότησης και αυξάνει την πιθανότητα επιτυχίας ανεύρεσης χρηματοδότησης.

Βήματα Υλοποίησης ενός κοινωνικού επιχειρηματικού σχεδίου- Συμβουλές Μακροχρόνιας Βιωσιμότητας

Υπάρχουν ομοιότητες ανάμεσα σε ένα κοινωνικό επιχειρηματικό σχέδιο και σε ένα οποιοδήποτε επιχειρηματικό σχέδιο.

Τα βασικά περιεχόμενα που πρέπει να καλύπτουν τα κοινωνικά επιχειρηματικά σχέδια είναι τα ακόλουθα:

- ✓ Σύνοψη
- ✓ Ταυτότητα της επιχείρησης
- ✓ Αποστολή- Στόχοι
- ✓ Πληροφορίες για τα μέλη
- ✓ Πληροφορίες για το προϊόν/υπηρεσία
- ✓ Λεπτομέρειες για τον τρόπο λειτουργίας
- ✓ Πληροφορίες για την αγορά-στόχο
- ✓ Στρατηγική προώθησης
- ✓ Κοινωνικός αντίκτυπος
- ✓ Κίνδυνοι
- ✓ Οικονομικά δεδομένα
- ✓ Παραρτήματα

Σύνοψη

Η σύνοψη έχει το ρόλο σύντομης παρουσίασης του επιχειρηματικού σχεδίου. Αφού συγκεντρωθεί το σύνολο των απαιτούμενων πληροφοριών μπορεί να συνταχθεί. Οφείλει να περιλαμβάνει τουλάχιστον το όνομα της κοινωνικής επιχείρησης, τους στόχους της, την παραγωγική ιδέα και τις οικονομικές προβλέψεις.

Ταυτότητα

Σε αυτή την ενότητα αναγράφεται το όνομα και η έδρα της επιχείρησης, η νομική της μορφή, η οικονομική δραστηριότητα που σκοπεύουμε να αναπτύξουμε, καθώς και ένα σύντομο ιστορικό για το πώς ξεκίνησε και μέχρι

πού έχει φτάσει η ιδέα της επιχείρησης μέχρι την ημέρα σύνταξης του επιχειρηματικού σχεδίου. Σε αυτό το σημείο είναι χρήσιμο να γίνουν δύο επισημάνσεις:

1. αναφορικά με το όνομα, πρέπει να είναι εύληπτο και αξιομνημόνευτο. Σε περίπτωση που η βασική διαφημιστική στρατηγική είναι η καταχώριση σε επαγγελματικούς οδηγούς, ίσως έχει σημασία και η αλφαβητική σειρά με βάση την επωνυμία. Σε κάθε περίπτωση, η επωνυμία προστατεύεται, όπως και σε κάθε άλλη περίπτωση εμπορικής επωνυμίας.

2. σε άλλους οδηγούς η επιλογή της νομικής μορφής έπεται της κατάρτισης επιχειρηματικού σχεδίου. Για τις ανάγκες του παρόντος Οδηγού, γίνεται η παραδοχή ότι η ιδρυτική ομάδα έχει ήδη επιλέξει τη νομική μορφή και καταρτίζει το επιχειρηματικό σχέδιο προκειμένου να βρει χρηματοδότηση. Αν δεν έχει προηγηθεί η νομική μορφή, θα μπορούσε να γίνει αναφορά στις νομικές μορφές που θεωρούνται κατάλληλες και να παρουσιαστούν σύντομα τα υπέρ και τα κατά κάθε νομικής μορφής. Αυτό αποδεικνύει ότι έχει γίνει αξιοσημείωτη προετοιμασία.

Αποστολή – Στόχοι

Σε αυτό το σημείο δηλώνεται ο ιδιαίτερος χαρακτήρας, οι αξίες και οι στοχεύσεις της κοινωνικής επιχείρησης. Σκοπός είναι να αναδειχθεί ότι έχει εντοπιστεί μια κοινωνική ανάγκη και ότι μπορεί το προτεινόμενο κοινωνικό επιχειρηματικό σχέδιο να ανταποκριθεί σε αυτή με τη λειτουργία της συγκεκριμένης κοινωνικής επιχείρησης. Συνεπώς, περιγράφονται τα ιδιαίτερα κοινωνικά χαρακτηριστικά της επιχείρησής, τα οποία ανάλογα με την περίπτωση μπορεί να είναι:

- η απασχόληση ανθρώπων από ευάλωτες ομάδες,
- η προστασία του περιβάλλοντος,
- η ενίσχυση της τοπικής οικονομίας κ.λπ.

Επίσης, σε αυτό το σημείο παρουσιάζεται η σημασία της συλλογικότητας και του συνεταιριστικού πλαισίου λειτουργίας.

Πληροφορίες για τα μέλη

Εδώ περιγράφονται τα μέλη της ιδρυτικής ομάδας που απαρτίζουν την κοινωνική επιχείρηση. Δηλαδή τα προσόντα που διαθέτουν και την εμπειρία που έχουν ώστε να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της συγκεκριμένης επιχείρησης. Είναι καλό, για τις ανάγκες της ίδιας της κοινωνικής επιχείρησης και όχι μόνο για την προσέλκυση χρηματοδότησης, να γίνει μια καταγραφή όλων των θέσεων που απαιτούνται για να λειτουργήσει ομαλά η κοινωνική επιχείρηση.

Σε ένα υποθετικό παράδειγμα μιας κοινωνικής επιχείρησης που παρέχει γεύματα στο χώρο εργασίας αξιοποιώντας βιολογικές πρώτες ύλες, το επιχειρηματικό σχέδιο θα μπορούσε να περιγράψει με τον ακόλουθο τρόπο τις θέσεις εργασίας.

Καθήκοντα-θέσης εργασίας	Υπεύθυνος/η
Προμήθεια πρώτων υλών	Μέλη-εργαζόμενοι/ες με εμπειρία σε δίκτυα παραγωγών
Επεξεργασία – παρασκευή γευμάτων	Μέλη-εργαζόμενοι/ες με κατάρτιση στο χειρισμό τροφίμων ή στη μαγειρική ευρύτερα, με εμπειρία στο επάγγελμα και με το απαραίτητο πιστοποιητικό υγείας
Διανομή – παράδοση γευμάτων	Μέλη-εργαζόμενοι/ες που διαθέτουν την απαιτούμενη άδεια οδήγησης

	ανάλογα με το μεταφορικό μέσο
Πωλήσεις – τηλεφωνικό κέντρο	Μέλη-εργαζόμενοι/ες που διαθέτουν την απαιτούμενη άδεια οδήγησης ανάλογα με το μεταφορικό μέσο
Συντήρηση – καθαριότητα χώρων	Μέλη-εργαζόμενοι/ες με εμπειρία σε τμήματα πωλήσεων
Λογιστική παρακολούθηση	Σύμβαση με εξωτερικό συνεργάτη
Συντήρηση – επισκευή εξοπλισμού	Σύμβαση με εξωτερικό συνεργάτη
Προώθηση προϊόντων/υπηρεσιών	Σύμβαση με εξωτερικό συνεργάτη

Ουσιαστικά αποτυπώνεται η ανάγκη σε ανθρώπινο δυναμικό με βάση τις αρμοδιότητες που θα πρέπει να διανεμηθούν. Αυτό είναι σημαντικό για να προβλεφθούν αντίστοιχα μέλη/εργαζόμενοι και να εξεταστεί η πιθανότητα για την αύξηση του αριθμού των μελών-εργαζομένων με βάση την πορεία των πωλήσεων. Αυτό που έχει σημασία σε αυτό το στάδιο είναι να εξασφαλιστεί ότι αρχικά το υφιστάμενο ανθρώπινο δυναμικό μπορεί να ανταποκριθεί στις βασικές απαιτήσεις λειτουργίας της επιχείρησης. Εν συνεχεία να μπορεί να γίνει σαφές σε έναν τρίτο (π.χ. εκπρόσωπο ενός φορέα χρηματοδότησης) ότι υπάρχει επάρκεια για να ξεκινήσει και να λειτουργήσει η κοινωνική επιχείρηση με βιώσιμο τρόπο.

Έχει σημασία να επισημανθούν τα ακόλουθα:

- Η επιθυμία να λειτουργεί η ομάδα της κοινωνικής επιχείρησης οριζόντια δεν συνεπάγεται ότι δεν έχει «μεταφράσει» τις απαιτήσεις λειτουργίας μιας κοινωνικής επιχείρησης σε συγκεκριμένες θέσεις εργασίας. Ακόμα και αν λειτουργεί με κυκλική εναλλαγή, τουλάχιστον σε κάθε βάρδια θα υπάρχουν

θέσεις εργασίας με συγκεκριμένες αρμοδιότητες. Επίσης, οι θέσεις μπορεί να μοιράζονται σε ομάδες και όχι σε μεμονωμένα πρόσωπα.

- Στις περιπτώσεις των πολυεταιρικών σχημάτων, δηλαδή σε κοινωνικές επιχειρήσεις στις οποίες συμμετέχουν μέλη διαφορετικών κατηγοριών (π.χ. φυσικά πρόσωπα, φορείς, καταναλωτές των υπηρεσιών), έχει σημασία να αναδειχθεί αυτή η πολυεταιρικότητα και να προεικονιστεί η συνεισφορά της στη λειτουργία της επιχείρησης.

Στο προαναφερθέν παράδειγμα, είναι σημαντικό να γίνει αναφορά στο αν υπάρχουν ως μέλη αγροτικοί συνεταιρισμοί ή βιοκαλλιεργητές οι οποίοι θα προμηθεύουν την επιχείρηση με καλής ποιότητας πρώτη ύλη.

- Ειδικά για τις ΚΟΙ ΝΣΕΠ Ένταξης, είναι σημαντικό να προβλεφθεί η συμμετοχή τουλάχιστον 40% των εργαζομένων από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Αν είναι ήδη μέλη, τότε αναλύεται στο επιχειρηματικό σχέδιο σε ποιες συγκεκριμένες θέσεις θα είναι εργαζόμενοι/ες.

Αν δεν υπάρχουν τόσα μέλη, γίνεται αναφορά στον τρόπο με τον οποίο θα βρεθούν εργαζόμενοι/ες από τις συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες μέσω της συνεργασίας με δημόσιες υπηρεσίες (π.χ. Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού – ΟΑΕΔ), άλλους φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα (π.χ. Οργανισμός Καταπολέμησης Ναρκωτικών – ΟΚΑΝΑ, για άτομα που βρίσκονται σε απεξάρτηση) ή άλλους φορείς της κοινωνίας των πολιτών (π.χ. άστεγοι που εξυπηρετούνται από Μη Κυβερνητική Οργάνωση – ΜΚΟ). Επίσης, πρέπει να προβλεφθούν και εκπαιδευτές/τριες για τη συγκεκριμένη κατηγορία εργαζομένων.

Στο Παράρτημα του κοινωνικού επιχειρηματικού σχεδίου μπορεί να προστεθούν σύντομα βιογραφικά σημειώματα των εργαζομένων, περιγραφή των μελών, ειδικά όταν είναι φορείς, επιστολές συνεργασίας και οργανόγραμμα της κοινωνικής επιχείρησης.

Πληροφορίες για το προϊόν/την υπηρεσία

Η ενότητα περιλαμβάνει αναλυτικά τι και πώς θα παράγεται/παρέχεται. Κατ' ελάχιστον, πρέπει να αναφέρει τα ακόλουθα:

- Ποιο είναι ακριβώς το προϊόν ή/και η υπηρεσία;

Ενδεικτικά για το προαναφερθέν παράδειγμα αναφέρονται: Κρύα και ζεστά σάντουιτς, σαλάτες, ελαφριά γεύματα, σούπες, φρέσκους χυμούς, καφέ και τσάι από βιολογικές πρώτες ύλες. Τα προϊόντα θα προσφέρονται σε κεντρικό σημείο της πόλης το οποίο θα λειτουργεί καθημερινά από τις 7 π.μ. μέχρι τις 7 μ.μ. Παράλληλα, θα παρέχονται υπηρεσίες παράδοσης στο χώρο των πελατών. Το ωράριο των υπηρεσιών παράδοσης θα είναι από τις 10 π.μ. μέχρι τις 5 μ.μ.

- Σε ποια τιμή θα προσφέρεται το προϊόν ή η υπηρεσία.

Υπολογίζεται αρχικά το σταθερό κόστος της επιχείρησης για τον πρώτο χρόνο λειτουργίας. Χάρη ευκολίας γίνεται η υπόθεση ότι θα πωλείται μόνο σάντουιτς.:

Αρχικές επισκευές χώρου 5.000
Αγορά εξοπλισμού 2.500
Δόσεις αγοράς εξοπλισμού 1.800
Ενοίκιο 3.500
Θέρμανση 900
Λογαριασμοί 2.600
Μισθοί και ασφαλιστικές εισφορές 30.000
Ασφάλιση χώρου 720
Αμοιβές δικηγόρου 250
Αμοιβές λογιστικής υποστήριξης
Αμοιβές διαφημιστικής καμπάνιας 1.320
Αμοιβές γραφίστα/στριας 2.400
Σύνολο 51.350 ευρώ

Κάνοντας μια βασική έρευνα αγοράς (τι χρεώνουν δηλαδή άλλες επιχειρήσεις με παρόμοια προϊόντα/υπηρεσίες), υπολογίζεται ότι οι πελάτες είναι διατεθειμένοι/ες να δώσουν 2,5 ευρώ για κάθε σάντουιτς, καθώς οι ανταγωνιστές το προσφέρουν με 3,5 ευρώ. Αν το κόστος παρασκευής είναι 1 ευρώ, τότε το μικτό κέρδος είναι 1,5 ευρώ ανά σάντουιτς. Για να μπορέσει η επιχείρηση να ανταποκριθεί στο σταθερό κόστος, πρέπει να πουληθούν 34.233 σάντουιτς το χρόνο ($51.350 : 1,5$). Αν υπολογιστεί ότι η επιχείρηση θα λειτουργεί περίπου 280 ημέρες το χρόνο, τότε πρέπει να πουλάει 122 σάντουιτς την ημέρα για να καλύψει τα σταθερά έξοδα (στα οικονομικά αυτό ονομάζεται ανάλυση νεκρού σημείου).

Είναι αυτό το σενάριο ρεαλιστικό; Αν ναι, τότε το επόμενο στάδιο μπορεί να ακολουθήσει. Αν όχι, τότε καλύτερα να εξεταστεί διαφορετική ιδέα!

Λεπτομέρειες για τον τρόπο λειτουργίας

Σε αυτή την ενότητα, το ενδιαφέρον εστιάζεται στον τρόπο λειτουργίας της κοινωνικής επιχείρησης. Κομβικό στοιχείο είναι να βρεθούν απαντήσεις στις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Προμηθευτές: ποιοι είναι, τι προμηθεύουν, με ποια συχνότητα γίνεται η παραγγελία, με ποιον τρόπο παραδίδονται τα ενδιάμεσα προϊόντα, πληρούν τις απαιτούμενες προδιαγραφές (π.χ. πιστοποίηση βιολογικής γεωργίας), υπάρχουν συμφωνητικά συνεργασίας;
- Χώρος: πρόκειται για ιδιόκτητο ή ενοικιαζόμενο, ποια είναι η διάρκεια του συμβολαίου, ποιο είναι το ετήσιο κόστος, χρειάζονται εργασίες ανακαίνισης, πόσο κοστίζουν και πότε θα ολοκληρωθούν, πληρούνται οι προδιαγραφές σύμφωνα με τις απαιτήσεις της εκάστοτε άδειας, είναι προσβάσιμος σε ΑμεΑ;
- Εξοπλισμός: ποια είδη εξοπλισμού θα έχουμε (π.χ. συσκευές, μηχανήματα, Η/Υ, μεταφορικά μέσα), μας συμφέρει να τα αγοράσουμε ή να τα μισθώσουμε, με ποιον τρόπο θα υπολογίσουμε τις αποσβέσεις²⁰; Δεν είναι απαραίτητο να αγοράσουμε καινούρια μηχανήματα. Δυστυχώς, η κρίση έχει οδηγήσει στο κλείσιμο πολλές επιχειρήσεις, οπότε μπορούμε να αγοράσουμε μεταχειρισμένο εξοπλισμό σε καλή κατάσταση. Προσοχή: Ορισμένα είδη εξοπλισμού πρέπει να συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις της εκάστοτε άδειας λειτουργίας.
- Αδειοδοτήσεις/πιστοποιήσεις: χρειάζονται ειδικές άδειες (π.χ. άδεια καταστήματος υγειονομικού ενδιαφέροντος, άδεια ίδρυσης φροντιστηρίου,

άδεια λειτουργίας ξενοδοχείου, άδεια λειτουργίας ιατρείου/οδοντιατρείου, πιστοποίηση βιολογικών προϊόντων κ.λπ.), πόσο κοστίζουν, πότε αναμένεται η έγκρισή τους αν δεν έχουν ήδη εξασφαλιστεί.

- Ασφάλιση καταστήματος και εξοπλισμού έναντι κινδύνων: πέρα από την υποχρεωτική ασφάλιση των μεταφορικών μέσων, η ασφάλιση του χώρου και του εξοπλισμού έναντι άλλων κινδύνων επαφίεται στη βούλησή μας.

Πληροφορίες για την αγορά

Παρόλο που το ενδιαφέρον είναι ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας, δεν πρέπει να ξεχνάει κανείς ότι χρειάζεται μια αγορά για τα προϊόντα/υπηρεσίες που παράγει/προσφέρει. Η αγορά δεν εξαντλείται αναγκαστικά στην απρόσωπη συναλλαγή, αλλά μπορεί να δημιουργείται πάνω σε σχέσεις αμοιβαιότητας. Για παράδειγμα, ορισμένοι πελάτες μπορεί να επιλέγουν την επιχείρηση επειδή ενδιαφέρονται να στηρίξουν το συνεταιριστικό κίνημα. Επίσης, το πελατολόγιο δεν εξαντλείται μόνο σε ιδιώτες, αλλά μπορεί να περιλαμβάνει και φορείς του δημόσιου τομέα, ειδικά στο πλαίσιο των δημόσιων συμβάσεων κοινωνικής αναφοράς, όταν δηλαδή το Δημόσιο προκηρύσσει διαγωνισμούς λαμβάνοντας υπόψη πέρα από την τιμή του προϊόντος ή της υπηρεσίας και κοινωνικά κριτήρια, όπως η απασχόληση ευάλωτων ομάδων, η προστασία του περιβάλλοντος, η ενίσχυση της τοπικής οικονομίας. Όμως, σε κάθε περίπτωση, είναι σημαντικό να γνωρίζει κανείς ποιοι/ες θα αγοράσουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες και γιατί.

Συνήθως, οι κοινωνικές επιχειρήσεις διαπράττουν δύο σφάλματα σε αυτό το στάδιο:

- ✓ Έχουν υπερβολικές προσδοκίες σχετικά με την ανταπόκριση του κόσμου στο συνεταιριστικό εγχείρημα. Όσο και να θέλει κανείς να υποστηρίξει μια κοινωνική επιχείρηση, πρέπει να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες του το προϊόν/η υπηρεσία που προσφέρει.
- ✓ Βασίζονται σε μία μόνο πηγή εσόδων, αγνοώντας την ανάγκη να δημιουργήσουν ένα μείγμα από διαφορετικές πηγές που θα εξασφαλίσει τη βιωσιμότητά τους.

Στο ίδιο παράδειγμα αναφορά, έχει σημασία να γίνει μια σε βάθος έρευνα αγοράς και να απαντηθούν τα ακόλουθα ερωτήματα:

- Ποιο είναι το μερίδιο αγοράς (π.χ. βιολογικών έτοιμων γευμάτων);
- Ποια είναι η τάση του; Έχει αυξηθεί ή έχει μειωθεί και ποιες είναι οι προοπτικές εν μέσω κρίσης;
- Ποιοι είναι οι βασικοί ανταγωνιστές; Είναι τυπικές κερδοσκοπικές επιχειρήσεις ή έχουν ήδη εισέλθει άλλες κοινωνικές επιχειρήσεις;
- Ποιοι είναι οι βασικοί προμηθευτές πρώτων υλών γι' αυτά τα καταστήματα;
- Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των πελατών αυτής της αγοράς;
- Πώς μαθαίνουν οι πελάτες την ύπαρξη τέτοιων προϊόντων/υπηρεσιών;

Οι ερωτήσεις είναι πολλές και είναι λογικό να σκέφτεται κανείς ότι δεν είναι σε θέση να τις απαντήσει εύκολα. Υπάρχουν όμως ορισμένες ενέργειες που μπορούν να βοηθήσουν να βρεθούν οι απαντήσεις:

- Το διαδίκτυο χρησιμοποιώντας κατάλληλα λήμματα.
- Πληροφορίες στον Χρυσό Οδηγό και σε άλλους επαγγελματικούς οδηγούς (π.χ. www.in.gr, www.vrisko.gr).

- Επίσκεψη στο αρμόδιο επαγγελματικό επιμελητήριο και τις Υπηρεσίες Μιας Στάσης (ΥΜΣ) του Γενικού Εμπορικού Μητρώου (ΓΕΜΗ) της έδρας της επιχείρησης (www.businessportal.gr/onestopshop.php).
- Επικοινωνία με ενώσεις επαγγελματιών του κλάδου (π.χ. Σύλλογος Βιοκαλλιεργητών Β. Ελλάδας).
- Αναζήτηση σε εφημερίδες άρθρα για την αγορά ενδιαφέροντος.
- Αναζήτηση σε πληροφορίες από ινστιτούτα μελετών, όπως το Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων της Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας – ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (www.imegsevee.gr).
- Έρευνα για τις προϋποθέσεις για την αδειοδότηση του καταστήματος στον Δήμο στον οποίο εδρεύει η επιχείρηση.
- Επίσκεψη ως πελάτες σε επιχειρήσεις που παρέχουν παρόμοια προϊόντα/Υπηρεσίες. Το ενδιαφέρον στις επισκέψεις επικεντρώνεται για παράδειγμα, στο μενού, στην ποιότητα, στις τιμές, στη στρατηγική προώθησης, στην άδεια πιστοποίησης, αντλούνται πληροφορίες για προμηθευτές κ.λπ.
- Επίσκεψη σε άλλες κοινωνικές επιχειρήσεις που απευθύνονται στην ίδια αγορά. Συζήτηση γύρω από την ιδέα όπου εξετάζεται αν η αγορά έχει περιθώριο υποστήριξης και της «δικής μας» επιχείρησης και, αν θα μπορούσε να διαφοροποιηθεί η ιδέα, ώστε να προκύψουν συνέργειες με αμοιβαία οφέλη.
- Επίσκεψη σε δυνητικούς προμηθευτές που θα ενδιαφέρονταν να εμπλακούν στη δική μας κοινωνική επιχείρηση (π.χ. αγροτικούς συνεταιρισμούς και μεμονωμένους βιοκαλλιεργητές) και συζητάμε μαζί τους την ιδέα μας, τις

δυνατότητες προμήθειας σε σταθερή βάση, τις τιμές και τη διαδικασία πληρωμών (τοίς μετρητοίς, επί πιστώσει).

- Πειραματιζόμαστε πάνω στα υλικά και τα προϊόντα μας και δοκιμάζουμε την αποδοχή τους μέσα από κοινωνικά δίκτυα.

Όταν έχουν ολοκληρωθεί όλα τα προηγούμενα βήματα, θα είναι κανείς σε θέση να γνωρίζει:

- Ποιοι θα είναι οι πελάτες (π.χ. εργαζόμενοι/ες σε επιχειρήσεις του κέντρου και περαστικοί με ενδιαφέρον για την υγιεινή διατροφή και σχετικά περιορισμένη οικονομική δυνατότητα).
- Γιατί θα αγοράζουν από εμάς (π.χ. γιατί θα προσφέρουμε υγιεινά γεύματα σε πραγματικά ανταγωνιστικές τιμές στο χώρο τους).
- Πώς θα εξασφαλίσουμε ανταγωνιστική τιμή (π.χ. εξαλείφοντας το κόστος των μεσαζόντων, μειώνοντας το κόστος μεταφοράς, υποκαθιστώντας μηχανές με ποδήλατα για τη διανομή σε κοντινές αποστάσεις του κέντρου).
- Ποιοι θα είναι οι επόμενοι στόχοι από πλευράς πωλήσεων (π.χ. σύμβαση για τη λειτουργία κυλικείου σε σχολείο, Catering κ.λπ.).

Δηλαδή, θα έχουν προσδιοριστεί οι κρίσιμοι παράγοντες επιτυχίας της «δικής μας» κοινωνικής επιχείρησης.

Είναι πιθανό ορισμένοι/ες να μην έχουν μεγάλη εξοικείωση με τους Η/Υ και το διαδίκτυο. Σε αυτή την περίπτωση, μπορεί να ζητηθεί η βοήθεια φίλων· άλλωστε η αμοιβαιότητα βρίσκεται στον πυρήνα της κοινωνικής οικονομίας.

Στρατηγική προώθησης

Αφού γνωρίζουμε πλέον με τα προηγούμενα βήματα το προφίλ των υποψήφιων πελατών, πρέπει να καταστρωθεί ένα σχέδιο: πώς θα τους προσεγγίσουμε, γιατί θα μας προτιμήσουν και πώς θα μας μάθουν.

Καταρχήν, πρέπει να υπάρχει ένα ξεκάθαρο μήνυμα που να αναδεικνύει τόσο την ποιότητα των προϊόντων/υπηρεσιών όσο και τον κοινωνικό χαρακτήρα της επιχείρησης, χωρίς να κουράζουμε με περιττές πληροφορίες. Στο παράδειγμα που αναφέραμε παραπάνω, η στρατηγική μας βασίζεται στην ποιότητα (βιολογικά προϊόντα), στην τιμή (χαμηλότερη από τα λοιπά βιολογικά), στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας (ντόπιοι παραγωγοί, εποχιακά προϊόντα) και στο συνεταιριστικό πλαίσιο λειτουργίας (εσωτερική δημοκρατία, ίσες αμοιβές, επανεπένδυση στην κοινότητα). Η στρατηγική μας πρέπει λοιπόν να αναδεικνύει ισόρροπα τους κρίσιμους παράγοντες επιτυχίας της κοινωνικής επιχείρησης.

Η προώθηση και η διαφήμιση μιας επιχείρησης περιλαμβάνει τα ακόλουθα μέσα:

- *Φυλλάδια και αφίσες:* Ένας από τους πλέον παραδοσιακούς τρόπους διαφήμισης, αλλά όχι τόσο αποτελεσματικός, καθώς δεν μπορεί εύκολα να εστιάσει σε συγκεκριμένο κοινό, έχει κουράσει και καταναλώνει πολύ χαρτί. Αν όμως τα υλικά διανέμονται στοχευμένα σε επιλεγμένα σημεία ή/και με παράλληλη δωρεάν διανομή προϊόντων, είναι συνήθως περισσότερο αποτελεσματικά.

Συμμετοχή σε εκθέσεις/φεστιβάλ: Είναι σημαντικό βήμα, καθώς εξασφαλίζει τη δικτύωση με άλλες –κοινωνικές και όχι μόνο– επιχειρήσεις και με στοχευμένο κοινό.

- Καταχωρίσεις σε έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης: Επίσης έχει σημασία να γνωρίζουμε το προφίλ των αναγνωστών/επισκεπτών τους, ώστε να στοχεύσουμε όσο το δυνατόν καλύτερα. Είναι σημαντικό ότι σταδιακά αναπτύσσονται κοινωνικές επιχειρήσεις και στον τομέα της ενημέρωσης (εναλλακτικές ειδησεογραφικές ιστοσελίδες). Μπορούμε να τις αξιοποιήσουμε και να αλληλοϋποστηριχθούμε.
- Καταχωρίσεις σε επαγγελματικούς οδηγούς: Κατά κύριο λόγο εξασφαλίζεται η απήχηση στο ευρύτερο κοινό.
- Επαγγελματικές κάρτες: Διευκολύνουν την επικοινωνία με ενδιαφερομένους/ες σε οποιαδήποτε συνάντηση. Η χρησιμότητά τους εξαρτάται από το είδος της κοινωνικής επιχείρησης.
- Διαφήμιση από στόμα σε στόμα: Παρά την πληθώρα των μέσων προώθησης, η διάδοση από στόμα σε στόμα παραμένει ακόμα μία από τις πιο σημαντικές οδούς. Να έχετε πάντα υπόψη σας ότι τα καλά νέα μεταδίδονται πιο αργά από τα κακά.
- Ιστοσελίδα: Η ηλεκτρονική εποχή επιτάσσει την παρουσία μας στον ψηφιακό κόσμο, ενώ το κόστος δημιουργίας μιας ιστοσελίδας έχει μειωθεί σημαντικά. Σημασία όμως έχει η διαρκής ενημέρωση των περιεχομένων της. Μεγαλύτερες απαιτήσεις έχουν οι ιστοσελίδες που επιτρέπουν την ηλεκτρονική πώληση. Σε αυτή την περίπτωση, προσοχή στις προδιαγραφές ασφάλειας.

- Μέσα κοινωνικής δικτύωσης: Έχουν αποκτήσει πολύ μεγάλη σημασία και είναι ένας άμεσος και δωρεάν τρόπος για να γνωστοποιήσουμε τις δραστηριότητές μας.

Θα μπορούσαμε να αξιοποιήσουμε τις υπηρεσίες τους για να ενημερώνουμε τους πελάτες μας για τα προϊόντα/υπηρεσίες, τις προσφορές, τους τρόπους παράδοσης, τον τιμοκατάλογο κ.λπ.

- Δικτύωση: Η κουλτούρα της κοινωνικής οικονομίας προκρίνει τη δικτύωση με άλλους φορείς, ομοειδείς ή μη κοινωνικές επιχειρήσεις. Παρόλο που δεν πρέπει να γίνεται για λόγους εργαλειακούς, η δικτύωση είναι χρήσιμη και με όρους προώθησης.

- Προσωπικές σχέσεις με πελάτες/τοπική κοινότητα: Ένα από τα χαρακτηριστικά των κοινωνικών επιχειρήσεων είναι ότι εμπλέκουν τους ανθρώπους που χρησιμοποιούν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες στο εγχείρημα, με στόχο να ενσωματώσουν το δικό τους πρίσμα στη λειτουργία της επιχείρησης. Πολλές φορές αυτό προβλέπεται και θεσμικά, όταν σε έναν κοινωνικό συνεταιρισμό συμμετέχουν ως μέλη οι καταναλωτές/τριες. Πέρα λοιπόν από την πρόβλεψη για τον τρόπο με τον οποίο οι πελάτες θα μπορούν να μας τροφοδοτήσουν με σχόλια και παρατηρήσεις (π.χ. φόρουμ στην ιστοσελίδα), απαιτείται οργάνωση και χρόνος για τη σύσφιξη των σχέσεων και τη δημιουργία μιας κοινότητας. Αυτή η διαδικασία μπορεί να είναι ευχάριστη και δημιουργική (π.χ. επίσκεψη μελών-καταναλωτών σε βιολογικές φάρμες των προμηθευτών).

Καθώς όλα τα προηγούμενα μέσα συνεπάγονται κόστος και, ειδικά στα πρώτα βήματα της επιχείρησής μας, δεν μας περισσεύουν καθόλου χρήματα, έχει

σημασία να γίνει ένα πλάνο που θα επικεντρώνεται αρχικά στα οικονομικά μέσα με τη μέγιστη δυνατή απήχηση για τις δικές μας ανάγκες και επεκτείνοντάς τα στη συνέχεια με βάση τη λειτουργία και την εμπειρία των πωλήσεων. Μπορούμε να υπολογίσουμε το κόστος για τον πρώτο χρόνο λειτουργίας και να προβλέψουμε το χρόνο καταβολής των εξόδων διαφήμισης ανάλογα με την εποχικότητα της δικής μας λειτουργίας (ποιο ρόλο παίζουν οι γιορτές, η επιστροφή από τις διακοπές, το άνοιγμα των σχολείων κ.λπ.). Επίσης, είναι καλή ιδέα να επιφορτίσουμε ένα μέλος που διαθέτει αυξημένες κοινωνικές δεξιότητες με την οργάνωση και την υλοποίηση ανάλογων δράσεων.

Κοινωνικός και περιβαλλοντικός αντίκτυπος

Μέχρι εδώ όλα θυμίζουν ένα εγχειρίδιο για επιχειρηματίες (με μικρές παραλλαγές). Όμως, εκεί όπου πραγματικά τίθεται διαχωριστική γραμμή είναι στην αποτύπωση και την παρακολούθηση του κοινωνικού και του περιβαλλοντικού αντίκτυπου, δηλαδή της καθαρής θετικής επίδρασης που θα έχει η λειτουργία της κοινωνικής επιχείρησης σε σύγκριση με το πώς θα ήταν τα πράγματα αν δεν λειτουργούσε καθόλου.

Διάφορες τεχνικές που έχουν αναπτυχθεί διεθνώς (π.χ. κοινωνική απόδοση επένδυσης – social return on investment) δεν έχουν διαδοθεί στην Ελλάδα λόγω της σχετικής υπανάπτυξης της κοινωνικής οικονομίας μέχρι πρόσφατα. Συνήθως οι τεχνικές αυτές επιχειρούν να ποσοτικοποιήσουν και να εκφράσουν με χρηματικούς όρους τον θετικό κοινωνικό αντίκτυπο. Αυτό είναι ηθικά και μεθοδολογικά δύσκολο.

Ηθικά δύσκολο, γιατί υπάρχουν διαστάσεις που δεν μπορούν εύκολα να μετρηθούν (π.χ. αμοιβαία εμπιστοσύνη). Διαφορετικά, δεν πρέπει να

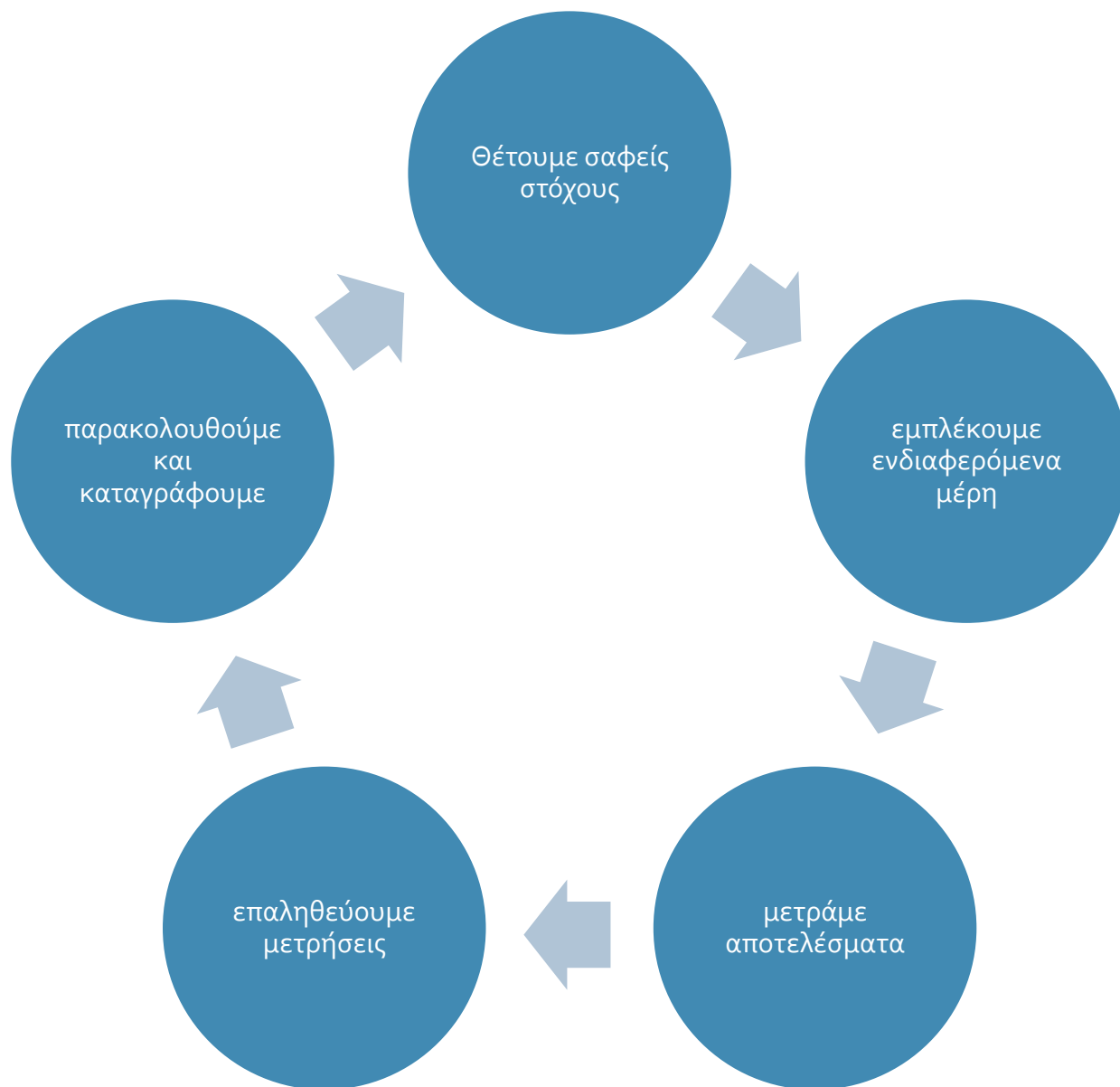
μετρηθούν ή να μεταφραστούν σε χρήμα, γιατί αυτό τις εργαλειοποιεί και τις διαστρεβλώνει. Άλλωστε, υπάρχει ο κίνδυνος η ίδια η αναγκαιότητα της μέτρησης να περιχαράκωνει την έννοια του συλλογικού συμφέροντος στις δυνάμει μετρήσιμες πτυχές του (π.χ. μείωση ανεργίας και όχι εργασία με αξιοπρέπεια). Τέλος, η κοινωνική στόχευση δεν είναι μια πολιτικά ουδέτερη διαδικασία. Για κάθε κοινωνικό πρόβλημα αρθρώνονται διαφορετικές προτάσεις, συχνά αντιθετικές ως προς τις υποθέσεις τους.

Ωστόσο, έχει σημασία να μπορεί να αποτυπωθεί ο αντίκτυπος για τρεις τουλάχιστον λόγους με σειρά ιεράρχησης:

- ✓ Θεσμίζουμε ένα εργαλείο ελέγχου ώστε να μην εξοκείλει η επιχείρηση λόγω της αγοραίας της λειτουργίας.
- ✓ Λειτουργούμε με διαφάνεια και λογοδοσία απέναντι στην τοπική κοινωνία.
- ✓ Μπορούμε να εξασφαλίσουμε επιπλέον πόρους (π.χ. συμβάσεις κοινωνικής αναφοράς).

Η γενική κατεύθυνση είναι να καταγραφεί στο μέτρο του δυνατού είτε η μείωση των αρνητικών συνεπειών (αρνητικών εξωτερικών οικονομιών) είτε η επίτευξη των θετικών αποτελεσμάτων (θετικών εξωτερικών οικονομιών) που οφείλονται αποκλειστικά και μόνο στη δική μας λειτουργία.

Τα βήματα που πρέπει να ακολουθήσει κανείς είναι:

Τα πεδία στα οποία συνήθως καταγράφεται ο αντίκτυπος είναι: η τοπική κοινωνία, το περιβάλλον, η συμμετοχή.

- Τοπική κοινωνία: δημιουργία θέσεων εργασίας ιδιαίτερα για ανθρώπους που αντιμετωπίζουν πρόσθετες δυσκολίες, προμήθεια πρώτων υλών από τοπικούς παραγωγούς, χρήση πλεονασμάτων για την υλοποίηση δράσεων κοινωνικού χαρακτήρα (ενίσχυση βιβλιοθηκών, κέντρων πολιτισμού, ιατρείων, κέντρων κοινωνικής φροντίδας κ.λπ.).
- Περιβάλλον: συσκευασίες από ανακυκλωμένα υλικά, μειωμένη κατανάλωση ενέργειας, βιώσιμη διαχείριση απορριμμάτων, χρήση μέσων ήπιας αστικής μετακίνησης, ενίσχυση βιοποικιλότητας, αποτελεσματική χρήση ενέργειας και πρώτων υλών.
- Συμμετοχή: δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων, τοπικές συνελεύσεις, ισότιμη συμμετοχή των φύλων, δράσεις για την άρση των διακρίσεων.

Κάποια από αυτά τα στοιχεία μπορεί κανείς να τα ορίσει με δείκτες όπως: αριθμός θέσεων εργασίας που δημιουργήθηκαν και στελεχώθηκαν από συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες, ποσοστό προμηθειών από την τοπική οικονομία, γυναικεία εκπροσώπηση στη συνέλευση και στα διοικητικά όργανα, ποσά που επενδύθηκαν σε κοινωνικές δομές της περιοχής, ποσοστό χρήσης ανακυκλωμένων συσκευασιών κ.λπ. Για μεταβολές που αφορούν ποιοτικούς δείκτες, μπορεί να τηρηθεί αρχείο δράσεων, φωτογραφικό υλικό, πρακτικά συνελεύσεων κ.λπ.

Είναι πιθανό να θεωρηθεί ότι αυτή η ενότητα είναι αυτονόητη ή ότι δεν υπάρχουν ανθρώπινοι πόροι για να ασχοληθούν με την καταγραφή του

αντίκτυπου. Ωστόσο, η συγκεκριμένη διάσταση μπορεί να ενταχθεί οργανικά στο καταστατικό και στον εσωτερικό κανονισμό (π.χ. ποσόστωση μελών/εργαζομένων ανά φύλο, ποσόστωση μελών/εργαζομένων από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες), στη διαδικασία λήψης αποφάσεων (π.χ. τήρηση πρακτικών), στα κριτήρια επιλογής προμηθευτών (εντός συγκεκριμένης γεωγραφικής περιοχής), καθώς και στην καθημερινή λειτουργία (χρήση κάδων ανακύκλωσης, κομποστοποίηση), με αποτέλεσμα να διευκολύνεται η καταγραφή και η παρακολούθηση.

Χρήσιμα εργαλεία

- Κοινωνική απόδοση επένδυσης – social return on investment / New Economics Foundation(www.neweconomics.org/issues/entry/social-return-oninvestment).
- Παρουσίαση της υποομάδας για τη μέτρηση του κοινωνικού αντίκτυπου στο πλαίσιο της Ομάδας Εμπειρογνώμων για την Κοινωνική Επιχείρηση στην ΕΕ (http://ec.europa.eu/internal_market/social_business/expert-group/index_en.htm).
- Σύστημα περιβαλλοντικής υπευθυνότητας: Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης και Ελέγχου – EMAS22 και σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης ISO 1400123.

Κίνδυνοι

Σε αυτή την ενότητα οφείλουν να αποτυπωθούν πιθανές αρνητικές εξελίξεις – εσωτερικές ή εξωτερικές προς το εγχείρημα– και τρόπους με τους οποίους

μπορούν να αντιμετωπιστούν. Στη συνέχεια, ακολουθούν ενδεικτικά παραδείγματα από κάθε κατηγορία.

Εσωτερικοί κίνδυνοι

- Ασθένεια εργαζομένων → Καταρτισμένα εφεδρικά μέλη που μπορούν να αναλάβουν
- Αθέτηση χρονοδιαγράμματος, κακή ποιότητα πρώτων υλών → Αξιοποίηση ευρύτερου δικτύου κοινωνικών επιχειρηματιών και μεμονωμένων καλλιεργητών
- Μείωση ποσοστού εργαζομένων από ευάλωτες ομάδες → Αυτόματη πρόσληψη εφεδρικών μελών και απεύθυνση στις δημόσιες υπηρεσίες

Εξωτερικοί κίνδυνοι

- Μειωμένες σε σχέση με τις προσδοκίες πωλήσεις → Αλλαγή στρατηγικής προώθησης, διεκδίκηση σύμβασης Δημοσίου (π.χ. σχολείο)
- Καθυστέρηση στην εκταμίευση της επιχορήγησης για την ίδρυση → Εξασφάλιση αναγκαίων κεφαλαίων από άλλες πηγές

Αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο και στα φορολογικά κίνητρα → Τεχνική υποστήριξη από εξειδικευμένο λογιστικό γραφείο, δικτύωση-συλλογική εκπροσώπηση κοινωνικών επιχειρήσεων.

Είναι χρήσιμο να ενσωματωθούν κάποιες από αυτές τις αρνητικές εξελίξεις στον οικονομικό προγραμματισμό καταρτίζοντας εναλλακτικά σενάρια.

Οικονομικά δεδομένα

Σε αυτό το σημείο αποτυπώνονται με χρηματικούς όρους όλες τις πληροφορίες που έχουν συγκεντρωθεί. Θα χρειαστεί να καταρτιστεί ένας Προϋπολογισμός Χρήσης και έναν Προϋπολογισμό Ταμειακής Ροής για τα 3 πρώτα έτη λειτουργίας. Για τον πρώτο χρόνο λειτουργίας είναι προτιμότερο να καταρτίσουμε τους προϋπολογισμούς σε μηνιαία βάση, ενώ για τα επόμενα δύο έτη αρκεί η συμπερίληψη των συγκεντρωτικών στοιχείων ανά έτος.

Ο Προϋπολογισμός Χρήσης μάς δείχνει τα προσδοκώμενα κέρδη (ή ζημίες) ανά έτος, αφού υπολογίσουμε λεπτομερώς τα έσοδα και τα έξοδά μας. Είναι προτιμότερο να έχουμε εναλλακτικά σενάρια (καλό, μέτριο, κακό), ώστε να είμαστε έτοιμοι/ες για κάθε ενδεχόμενο. Αυτό που έχει σημασία είναι να εκφράσουμε ρητά τις υποθέσεις και να συμπεριλάβουμε ακριβείς πληροφορίες. Ο Προϋπολογισμός Χρήσης χωρίζεται στο σταθερό και στο μεταβλητό τμήμα του. Στο σταθερό περιλαμβάνονται τα έξοδα που είναι απαραίτητα για την ίδρυση της επιχείρησης, για τα οποία έχουμε ήδη συγκεντρώσει τις απαραίτητες πληροφορίες από την έρευνα αγοράς που έχουμε πραγματοποιήσει (π.χ. επισκευές, ενοίκιο, έξοδα ίδρυσης κ.λπ.). Αντίστοιχα, περιλαμβάνονται έσοδα τα οποία έχουν ήδη εξασφαλιστεί ανεξάρτητα από την πορεία των πωλήσεών μας (π.χ. επιχορήγηση ίδρυσης). Στο μεταβλητό τμήμα περιλαμβάνονται έξοδα και έσοδα τα οποία σχετίζονται άμεσα με τον όγκο των πωλήσεων και εξαρτώνται περισσότερο από τις υποθέσεις εργασίας που έχουμε διατυπώσει (π.χ. ανταπόκριση πελατών).

Γενικά, είναι απαραίτητο να προϋπολογίζονται όλες οι δαπάνες ανεξάρτητα από το ύψος τους. Για παράδειγμα, σε πολλές επιχειρήσεις δεν λαμβάνονται σοβαρά υπόψη τα έξοδα σύστασης, παρόλο που προστίθενται σε μια περίοδο

μεγάλων δαπανών και μπορούν να πιέσουν πολύ τα οικονομικά τους δεδομένα. Επίσης, πρέπει να συνυπολογιστούν οι ασφαλιστικές εισφορές και όλες τις συναφείς φορολογικές επιβαρύνσεις ανάλογα με την κατηγορία του εργαζόμενου προσωπικού (ΙΚΑ, Απόδειξη Παροχής Υπηρεσιών, Απόδειξη Επαγγελματικής Δαπάνης). Τέλος, είναι σκόπιμο να συμπεριλάβουμε την εκτιμώμενη ετήσια μεταβολή του γενικού επιπέδου τιμών (πληθωρισμός).

Ο Προϋπολογισμός Ταμειακής Ροής δεν συμπίπτει με τον Προϋπολογισμό Χρήσης, διότι τα έσοδα και τα έξοδα δεν πραγματοποιούνται με την ίδια περιοδικότητα. Για παράδειγμα, αν έχουμε πωλήσεις επί πιστώσει, πρέπει να υπολογίσουμε πότε θα πάρουμε τα χρήματα από τους πελάτες μας. Αντίστοιχα, υπάρχουν περίοδοι κατά τις οποίες συγκεντρώνονται πολλά έξοδα τα οποία είναι απαιτητά (π.χ. προμηθευτές, εργαζόμενοι/ες). Αν δεν τα έχουμε προϋπολογίσει με όρους ταμείου, είναι πιθανό να βρεθούμε σε κατάσταση επείγουσας έλλειψης ρευστότητας, παρόλο που η επιχείρηση είναι εύρωστη.

Παραρτήματα

Ένα Παράρτημα κοινωνικού επιχειρηματικού σχεδίου μπορεί να περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

- Βιογραφικά μελών
- Βιογραφικά (υποψήφίων) εργαζομένων
- Οργανόγραμμα
- Επιστολές συνεργασίας με φορείς
- Εγκριτική απόφαση επιχορήγησης.

4. Νομικές Μορφές Κοινωνικών Επιχειρήσεων

Στο παρόν κεφάλαιο θα αποτυπωθούν εν συντομία σε μορφή πίνακα οι βασικές πληροφορίες διαχωρισμού των νομικών μορφών που συναντώνται οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις ενώ στο επόμενο κεφάλαιο θα απαντηθούν πλήρως ερωτήματα περί καλύτερης επιλογής για την νομική μορφή με βάση την ανάλυση σε φορολογικά και ασφαλιστικά θέματα.

ΤΙΤΛΟΣ	Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης	Κοινωνικές Συνεταιριστικές επιχειρήσεις	Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία
ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	Κοινωνικό-οικονομική ενσωμάτωση και επαγγελματική ένταξη ατόμων με σοβαρά ψυχοκοινωνικά προβλήματα αναπτύσσοντας ταυτόχρονα παραγωγικές, καταναλωτικές, εμπορικές, προμηθευτικές, μεταφορικές, τουριστικές, οικοδομικές, πιστωτικές αναπτυξιακές, κοινωνικές, εκπαιδευτικές και πολιτικές μονάδες και οποιαδήποτε οικονομική δραστηριότητα(αγροτική, κτηνοτροφική, μελισσοκομική, αλιευτική, δασική, βιομηχανική, βιοτεχνική ξενοδοχειακή, εμπορική,	Κοινωνική ένταξη ευάλωτων ομάδων, κοινωνική φροντίδα και συλλογικός- παραγωγικός σκοπός.	Κοινός σκοπός, κυρίως οικονομικός αλλά όχι εμπορικός.

	παροχής υπηρεσιών, κοινωνικής ανάπτυξης).		
ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΛΩΝ	≥ 15	≥ 7 για ένταξη, ≥ 5 για κοινωνική φροντίδα και παραγωγικό-συλλογικό σκοπό.	≥2 εταίροι
ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΜΕΛΩΝ	Α' κατηγορία: Άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας ≥35% , ≥15 ετών ανεξάρτητα από τη διάγνωση, στάδιο νόσου, διαμονή και δικαιοπρακτική ικανότητα. Β' κατηγορία: Επαγγελματίες ψυχικής υγείας ≤40% Γ' Κατηγορία: Λοιπά φυσικά ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού/ δημοσίου δικαίου ≤20 %	Ευάλωτες ομάδες ≥40% περιλαμβάνουν όλες τις μορφές αναπηρίας, τους ανήλικους παραβάτες, αποφυλακισμένους, οροθετικούς, (απ)εξαρτημένους. Επιτρέπεται το 1/3 μελών να είναι μέλη νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου. Μόνον σε ΚΟΙΝΣΕΠ Ένταξης επιτρέπεται η συμμετοχή νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου .	Φυσικά ή νομικά πρόσωπα
ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	Δεν ορίζεται	Δεν ορίζεται	Δεν ορίζεται
ΜΕΡΙΔΕΣ	Υποχρεωτική και μέχρι 5 προαιρετικές. Δεν ορίζεται το	Υποχρεωτική, δεν ορίζεται αριθμός και ύψος	Οι εισφορές των εταίρων μπορούν να συνίστανται σε

	ύψος από τον νόμο, απεριόριστες προαιρετικές για τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ή ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.	προαιρετικών μερίδων από τον νόμο. Οι προαιρετικές μερίδες δεν δίνουν επιπλέον δικαιώματα ψήφου.	εργασία τους, σε χρήματα ή σε άλλα αντικείμενα, καθώς και σε κάθε άλλη παροχή. Αν δεν συμφωνήθηκε κατάλληλο, οι εταίροι είναι υποχρεωμένοι σε ίσες εισφορές.
ΕΥΘΥΝΗ	Περιορισμένη, μέχρι το ποσό της μερίδας.	Περιορισμένη, μέχρι το ποσό της μερίδας.	Απεριόριστη και εις ολόκληρον.
ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗ	Σε άλλο μέλος ή σε τρίτο πρόσωπο που πληροί τις προϋποθέσεις μέλους με έγκριση του Δ.Σ.	Γίνεται σε άλλο μέλος, με υποχρεωτική έγκριση ΔΕ.	Οι απαιτήσεις μεταξύ των εταίρων από την εταιρική σύμβαση και η εταιρική μερίδα δεν μεταβιβάζονται
ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ	Τουλάχιστον μια φορά κατ' έτος	Τουλάχιστον μια φορά κατ' έτος	Δεν ορίζεται
ΔΙΟΙΚΗΣΗ	7 τακτικά και 7 αναπληρωματικά μέλη, υποχρεωτικά 2 από Α' Κατηγορία με την προϋπόθεση ότι δεν τελούν υπό πλήρη δικαστική στέρηση, 3 ετής θητεία. Συνεδρίαση μια φορά /μήνα	Διοικούσα επιτροπή από ≥ 3 μέλη. Θητεία <5 έτη. Συνεδρίαση μια φορά/μήνα.	Η διοίκηση και η αντιπροσώπευση της αστικής εταιρείας μπορεί να ανατεθεί σε ένα ή σε μερικούς από τους εταίρους. Εάν δεν γίνει αυτό, τότε ασκείται από όλους μαζί τους εταίρους.

ΕΠΟΠΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ	Υποχρεωτικά αν μέλη ≤ 20 , όχι μέλη Α' Κατηγορίας, εκλέγεται από τη ΓΣ.	Δεν ορίζεται	Δεν ορίζεται
ΤΑΚΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	$\leq 5\%$ των κερδών.	$\leq 5\%$ των κερδών.	Μη συναφές
ΕΙΔΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	Επιδοτήσεις, εισφορές νέων μελών.	Δεν ορίζεται	Δεν ορίζεται
ΔΙΑΝΟΜΗ ΠΛΕΟΝΑΣΜΑΤΩΝ/ ΚΕΡΔΩΝ*	Αν το καταστατικό δεν ορίζει διαφορετικά, μισά ανάλογα με μερίδες, μισά ανάλογα με την εργασία.	Δεν προβλέπεται η διανομή κερδών, 5% αποθεματικό, 35% στους/στις εργαζομένους/ες, 60% επανεπένδυση για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.	Οι εισφορές των εταίρων, καθώς και καθετί που αποκτάται για την εταιρεία, από τη διαχείρισή της, ανήκουν σε όλους τους εταίρους κατά το λόγο της εταιρικής μερίδας του καθενός. Καθετί που ο διαχειριστής εταίρος απέκτησε στο όνομά του αντιπροσωπεύοντας την εταιρεία, έχει υποχρέωση να το καταστήσει κοινό όλων των εταίρων κατά το λόγο της εταιρικής μερίδας του καθενός.

*Πλεονάσματα θεωρούνται τα ποσά που απομένουν μετά την κάλυψη

όλων των εξόδων και προέρχονται από τις συναλλαγές των μελών με τον συνεταιρισμό, ενώ κέρδη τα ποσά που προέρχονται από συναλλαγές με τρίτους, μη μέλη συνεταιρισμού.

5. Βασικότερα Φορολογικά Θέματα- Επιλογή της Νομικής Μορφής

Η επιλογή της νομικής μορφής καθορίζει τις φορολογικές και ασφαλιστικές υποχρεώσεις της επιχείρησης. Δεδομένου ότι η παράθεση πληροφοριών για όλες τις νομικές μορφές των εταιρειών υπερβαίνει τις ανάγκες του παρόντος Οδηγού, θα εξεταστούν οι βασικές υποχρεώσεις των άμεσα συνδεδεμένων με την κοινωνική επιχειρηματικότητα νομικών μορφών (ΑΜΚΕ και ΚΟΙ ΝΣΕΠ) ως προς την έναρξη δραστηριότητας στην εφορία, τις υποχρεώσεις τήρησης βιβλίων και στοιχείων, τις φορολογικές και τις ασφαλιστικές υποχρεώσεις ως προς τα μέλη και τους/τις εργαζομένους/ες. **Επισημαίνεται ότι σε κάθε περίπτωση είναι αναγκαίο να συμβουλευτεί κανείς λογιστή για αλλαγές που ενδέχεται να έχουν προκύψει στο θέμα.**

Έναρξη δραστηριότητας στην εφορία

ΑΜΚΕ

- Επικυρωμένο αντίγραφο αστυνομικής ταυτότητας του μέλους.
- Καταστατικό δημοσιευμένο στο Πρωτοδικείο.
- Μισθωτήριο συμβόλαιο θεωρημένο από τη ΔΟΥ του ιδιοκτήτη. Σε περίπτωση δωρεάν παραχώρησης, υπεύθυνη δήλωση του παραχωρητή κατατεθειμένη στη ΔΟΥ του.
- Απαλλακτικό ασφάλισης από τον Οργανισμό Ασφάλισης Ελεύθερων Επαγγελματιών ΟΑΕΕ (η σχέση εταίρου στην ΑΜΚΕ δεν γεννά από μόνη της υποχρέωση ασφάλισης).
- Επιλογή Κωδικού Αριθμού Δραστηριότητας. Ανάλογα με τη δραστηριότητα, μπορεί να απαιτηθεί εγγραφή στο αρμόδιο επιμελητήριο.
- Δήλωση έναρξης εργασιών μη φυσικού προσώπου (έντυπο εφορίας Μ3) και δήλωση σχέσεων φορολογουμένου (έντυπο εφορίας Μ7).
- Χαρτί αυτοψίας (έλεγχος από ΔΟΥ όπου απαιτείται).

ΚΟΙΝΣΕΠ

- Επικυρωμένο αντίγραφο αστυνομικής ταυτότητας όλων των μελών.
- Φυσική παρουσία Προέδρου ΚΟΙΝΣΕΠ.
- Καταστατικό με την κατάλληλη σήμανση από το Μητρώο.
- Μισθωτήριο συμβόλαιο θεωρημένο από τη ΔΟΥ του ιδιοκτήτη. Σε περίπτωση δωρεάν παραχώρησης, υπεύθυνη δήλωση του παραχωρητή κατατεθειμένη στη ΔΟΥ του.
- Εγκύκλιος του Υπουργείου Εργασίας σύμφωνα με την οποία αναστέλλεται η υποχρέωση ασφάλισης των μελών της ΚΟΙΝΣΕΠ (Παράρτημα IV).
- Αριθμός Μητρώου Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας (από το Υπουργείο).
- Επιλογή Κωδικού Αριθμού Δραστηριότητας (μπορείτε να έχετε πολλούς).
Ανάλογα με τη δραστηριότητα, μπορεί να απαιτηθεί εγγραφή στο αρμόδιο επιμελητήριο.
- Δήλωση έναρξης εργασιών μη φυσικού προσώπου (έντυπο εφορίας Μ3) και δήλωση σχέσεων φορολογουμένου (έντυπο εφορίας Μ7).
- Χαρτί αυτοψίας (έλεγχος από ΔΟΥ όπου απαιτείται).

Υποχρεώσεις τήρησης βιβλίων και στοιχείων

Οι ΑΜΚΕ έχουν όλες τις υποχρεώσεις που έχουν οι επιτηδευματίες· δηλαδή λογίζονται ως επιτηδευματίες ακόμα και στην περίπτωση που δεν έχουν σκοπό κερδοσκοπικό. Τα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα πρόσωπα τηρούν βιβλία μόνο για τις πράξεις παράδοσης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών που υπάγονται σε ΦΠΑ ή σε φόρο εισοδήματος και εκδίδουν τα στοιχεία που ορίζονται ρητά από τον Κώδικα Φορολογικής Απεικόνισης Συναλλαγών (ΚΦΑΣ). Για τα λοιπά έσοδα τηρούνται βιβλία και εκδίδονται στοιχεία μη φορολογικά. Ακόμα και όταν δεν έχουν δραστηριότητα υπαγόμενη σε ΦΠΑ, υποχρεούνται να εκδίδουν στοιχεία. Για παράδειγμα, όταν πωλούν αγαθά, είτε εμπορεύσιμα είτε πάγια, και όταν παρέχουν υπηρεσίες, υποχρεούνται να εκδίδουν τιμολόγιο.

Οι ΑΜΚΕ έχουν υποχρέωση τήρησης απλογραφικών βιβλίων (Β΄ Κατηγορίας) σύμφωνα με τον ΚΦΑΣ. Οι ΚΟΙ ΝΣΕΠ εντάσσονται σε κατηγορία βιβλίων ανάλογα με το ύψος των ακαθάριστων εσόδων, δηλαδή τηρούν βιβλία Β΄ Κατηγορίας μέχρι ποσού 1.500.000 ευρώ και Γ΄ Κατηγορίας για έσοδα άνω των 1.500.000 ευρώ. Συνεπώς, τουλάχιστον κατά την πρώτη χρήση, η ΚΟΙ ΝΣΕΠ μπορεί να τηρεί απλογραφικά βιβλία (Β΄ Κατηγορίας). Ο ισολογισμός που αναφέρεται στον σχετικό νόμο βγαίνει εξωλογιστικά και όχι όπως γίνεται στις επιχειρήσεις με βιβλία Γ΄ Κατηγορίας.

Για την πρώτη θεώρηση των βιβλίων και των στοιχείων απαιτούνται:

- Έντυπο Β1/TAXIS.
- Δελτίο αστυνομικής ταυτότητας του διαχειριστή εταίρου/Προέδρου ΚΟΙΝΣΕΠ.

- Βεβαίωση περί ύπαρξης ή μη χρεών από φόρους, τέλη ή εισφορές για όλα τα μέλη, εφόσον τα χρέη αυτά προέρχονται από την άσκηση ατομικής επιχείρησης του μέλους και όχι από συμμετοχή του σε άλλο νομικό πρόσωπο.
- Βεβαίωση από τα αρμόδια τμήματα ΦΠΑ και Εισοδήματος ότι έχουν υποβληθεί κανονικά οι δηλώσεις απόδοσης οποιασδήποτε υποχρέωσης. Εάν συμμετέχει ως μέλος άλλο νομικό πρόσωπο, τότε έχει και αυτό τις παραπάνω υποχρεώσεις.
- Βεβαίωση από ΙΚΑ ότι δεν έχουν απογραφεί και δεν απασχολούν προσωπικό.
- Εγκύκλιος απαλλαγής από τον ΟΑΕΕ.

Φορολογικές υποχρεώσεις

Τα νομικά πρόσωπα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα έχουν όλες τις υποχρεώσεις που έχουν και οι επιτηδευματίες έναντι της φορολογικής αρχής, δηλαδή πληρώνουν ΦΠΑ και φόρους εισοδήματος για τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες κατ' ανάλογη εφαρμογή με τις λοιπές επιχειρήσεις. Για τις συνδρομές των μελών τους εκδίδουν αθεώρητη απόδειξη είσπραξης και δεν πληρώνουν φόρο. Ομοίως, δεν υπόκεινται σε φορολογία οι δωρεές και οι χορηγίες που δίνονται για την τέλεση των δραστηριοτήτων τους. Επίσης, απαλλάσσονται από τον ΦΠΑ για έσοδα που πραγματοποιούν από ευκαιριακού χαρακτήρα εκδηλώσεις όταν τις οργανώνουν για την οικονομική τους ενίσχυση, εφόσον οι εκδηλώσεις αυτές δεν ξεπερνούν τις δύο κατ' έτος και κατόπιν έγγραφης άδειας από την αρμόδια ΔΟΥ25. Επιπλέον, απαλλάσσεται από το φόρο η παροχή υπηρεσιών πολιτιστικής ή μορφωτικής φύσης και η στενά

συνδεδεμένη με αυτές παράδοση αγαθών από νομικά πρόσωπα ή άλλους οργανισμούς ή ιδρύματα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, τα οποία λειτουργούν νόμιμα και έχουν σκοπούς πολιτιστικούς ή μορφωτικούς.

Ως ακαθάριστο εισόδημα των ΑΜΚΕ νοείται αυτό που προέρχεται από καθαρά εμπορικές δραστηριότητες ή άσκηση ελευθέρου επαγγέλματος (π.χ. τέλεση δημόσιων θεαμάτων, έκδοση εφημερίδων, προβολή κινηματογραφικών ταινιών, ενοίκια, τόκοι καταθέσεων κ.λπ.). Κατά τη διάρκεια της διαχειριστικής περιόδου, οι ΑΜΚΕ βαρύνονται με δαπάνες που συνδέονται με τη γενικότερη λειτουργία τους και δεν μπορούν να βαρύνουν αποκλειστικά τη δραστηριότητα (κλάδο) για την οποία φορολογούνται. Οι δαπάνες αυτές (π.χ. ενοίκιο της έδρας, κατανάλωση ρεύματος, μισθοί προσωπικού γραμματείας – λογιστηρίου κ.λπ.) πρέπει να μερίζονται σε μέρη ανάλογα των αφορολόγητων εσόδων και των ακαθάριστων εσόδων που υπόκεινται σε φορολογία. Ο συντελεστής φορολογίας είναι 26% μέχρι του ποσού των 50.000 ευρώ, ενώ πλέον αυτού ανέρχεται σε 33%.²⁷

Κατά τον προσδιορισμό των φορολογητέων καθαρών κερδών της εταιρείας, από τα ακαθάριστα έσοδα που υπόκεινται σε φορολογία αφαιρούνται οι δαπάνες που βαρύνουν αποκλειστικά τη φορολογητέα δραστηριότητα της ΑΜΚΕ και από τις υπόλοιπες δαπάνες αυτές που με βάση τον παραπάνω μερισμό αντιστοιχούν επί των φορολογητέων ακαθάριστων εσόδων. Όσον αφορά τις δαπάνες που με βάση τον παραπάνω μερισμό αντιστοιχούν επί των μη φορολογητέων εσόδων, αυτές καλύπτονται από τα έσοδα αυτά. Ωστόσο, μόνο κατά το μέρος που τυχόν δεν καλύπτονται από τα έσοδα αυτά θα συμμετέχουν στο αποτέλεσμα (κέρδος ή ζημιά) της ΑΜΚΕ. Δηλαδή, αν οι

δαπάνες που αντιστοιχούν επί των αφορολόγητων εσόδων της εταιρείας είναι μικρότερες από τα έσοδα αυτά, εννοείται ότι δεν θα λαμβάνονται καθόλου υπόψη για τον προσδιορισμό του κέρδους ή της ζημιάς της εταιρείας.

Φορολογικές υποχρεώσεις

Τα νομικά πρόσωπα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα έχουν όλες τις υποχρεώσεις που έχουν και οι επιτηδευματίες έναντι της φορολογικής αρχής, δηλαδή πληρώνουν ΦΠΑ και φόρους εισοδήματος για τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες κατ' ανάλογη εφαρμογή με τις λοιπές επιχειρήσεις. Για τις συνδρομές των μελών τους εκδίδουν αθεώρητη απόδειξη είσπραξης και δεν πληρώνουν φόρο. Ομοίως, δεν υπόκεινται σε φορολογία οι δωρεές και οι χορηγίες που δίνονται για την τέλεση των δραστηριοτήτων τους. Επίσης, απαλλάσσονται από τον ΦΠΑ για έσοδα που πραγματοποιούν από ευκαιριακού χαρακτήρα εκδηλώσεις όταν τις οργανώνουν για την οικονομική τους ενίσχυση, εφόσον οι εκδηλώσεις αυτές δεν ξεπερνούν τις δύο κατ' έτος και κατόπιν έγγραφης άδειας από την αρμόδια ΔΟΥ25. Επιπλέον, απαλλάσσεται από το φόρο η παροχή υπηρεσιών πολιτιστικής ή μορφωτικής φύσης και η στενά συνδεδεμένη με αυτές παράδοση αγαθών από νομικά πρόσωπα ή άλλους οργανισμούς ή ιδρύματα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, τα οποία λειτουργούν νόμιμα και έχουν σκοπούς πολιτιστικούς ή μορφωτικούς.

Ως ακαθάριστο εισόδημα των ΑΜΚΕ νοείται αυτό που προέρχεται από καθαρά εμπορικές δραστηριότητες ή άσκηση ελευθέριου επαγγέλματος (π.χ. τέλεση δημόσιων θεαμάτων, έκδοση εφημερίδων, προβολή κινηματογραφικών ταινιών, ενοίκια, τόκοι καταθέσεων κ.λπ.). Κατά τη διάρκεια της διαχειριστικής

περιόδου, οι ΑΜΚΕ βαρύνονται με δαπάνες που συνδέονται με τη γενικότερη λειτουργία τους και δεν μπορούν να βαρύνουν αποκλειστικά τη δραστηριότητα (κλάδο) για την οποία φορολογούνται. Οι δαπάνες αυτές (π.χ. ενοίκιο της έδρας, κατανάλωση ρεύματος, μισθοί προσωπικού γραμματείας – λογιστηρίου κ.λπ.) πρέπει να μερίζονται σε μέρη ανάλογα των αφορολόγητων εσόδων και των ακαθάριστων εσόδων που υπόκεινται σε φορολογία. Ο συντελεστής φορολογίας είναι 26% μέχρι του ποσού των 50.000 ευρώ, ενώ πλέον αυτού ανέρχεται σε 33%.²⁷.

Κατά τον προσδιορισμό των φορολογητέων καθαρών κερδών της εταιρείας, από τα ακαθάριστα έσοδα που υπόκεινται σε φορολογία αφαιρούνται οι δαπάνες που βαρύνουν αποκλειστικά τη φορολογητέα δραστηριότητα της ΑΜΚΕ και από τις υπόλοιπες δαπάνες αυτές που με βάση τον παραπάνω μερισμό αντιστοιχούν επί των φορολογητέων ακαθάριστων εσόδων. Όσον αφορά τις δαπάνες που με βάση τον παραπάνω μερισμό αντιστοιχούν επί των μη φορολογητέων εσόδων, αυτές καλύπτονται από τα έσοδα αυτά. Ωστόσο, μόνο κατά το μέρος που τυχόν δεν καλύπτονται από τα έσοδα αυτά θα συμμετέχουν στο αποτέλεσμα (κέρδος ή ζημιά) της ΑΜΚΕ. Δηλαδή, αν οι δαπάνες που αντιστοιχούν επί των αφορολόγητων εσόδων της εταιρείας είναι μικρότερες από τα έσοδα αυτά, εννοείται ότι δεν θα λαμβάνονται καθόλου υπόψη για τον προσδιορισμό του κέρδους ή της ζημιάς της εταιρείας.

Παράδειγμα (ΠΟΛ. 1118/27.05.2013)

Έστω η ΑΜΚΕ “Ψ” με φορολογητέα ακαθάριστα έσοδα 21.000 ευρώ,
έσοδα από συνδρομές - εγγραφές 2.000 ευρώ, δαπάνες
εμπορικής
δραστηριότητας 15.000 ευρώ και λοιπές κοινές δαπάνες 26.000
ευρώ.

Μερισμός δαπανών με βάση φορολογητέα και αφορολόγητα
ακαθάριστα έσοδα:

$$26.000 \times 2.000 / 23.000 = 2.261 \text{ ευρώ}$$

$$26.000 \times 21.000 / 23.000 = 23.739 \text{ ευρώ}$$

Προσδιορισμός κερδών ή ζημιών:

Ακαθάριστα έσοδα φορολογητέα (21.000) - Δαπάνες (15.000 +
23.739 = 38.739) = Ζημία από εμπορική δραστηριότητα 17.739
ευρώ.

Επισημαίνεται ότι, επειδή τα αφορολόγητα έσοδα από
συνδρομές -
εγγραφές (2.000 ευρώ) είναι μικρότερα από το ποσό των
δαπανών

Συμπερασματικά, οι ΑΜΚΕ, όταν αναλαμβάνουν εμπορική δραστηριότητα ή ασκούν ελευθέριο επάγγελμα, λειτουργούν σε μια ενδιάμεση ζώνη, καθώς αφενός τους αναγνωρίζεται η κοινή ωφέλεια που επιδιώκουν, αφετέρου υπάγονται στη φορολογία όπως οι λοιπές επιχειρήσεις.

Αναφορικά με τις ΚΟΙ ΝΣΕΠ, ο νόμος δείχνει να αναγνωρίζει μόνο την εμπορική τους ιδιότητα και όχι τον κοινωνικό τους σκοπό, καθώς, ενώ αρχικά είχαν δοθεί φορολογικές απαλλαγές με το Ν. 4019/2011, η νέα φορολογική νομοθεσία τις αποσύρει. Συγκεκριμένα, το άρθρο 10 προέβλεπε ότι το ποσοστό των κερδών που διατίθεται για σχηματισμό αποθεματικού (5%) ή επανεπενδύεται στην επιχείρηση (60%) δεν υπόκειται σε φορολογία εισοδήματος και ότι μόνο το ποσοστό των κερδών που διανέμεται στους/στις εργαζομένους/ες (μέχρι 35%) υπόκειται σε παρακράτηση φόρου σύμφωνα με τον ισχύοντα κάθε φορά φορολογικό συντελεστή. Με αυτή την παρακράτηση εξαντλούνταν οι υποχρεώσεις της ΚΟΙ ΝΣΕΠ και των εργαζομένων από ευάλωτες ομάδες πληθυσμού απέναντι στην εφορία. Ωστόσο, με την παρ. 2 του άρθρου 10 του Ν. 4110/2013, καταργείται η απαλλαγή των ΚΟΙ ΝΣΕΠ από τη φορολογία επί του ποσοστού των κερδών της που διατίθενται για το σχηματισμό αποθεματικού (5%) και για τις δραστηριότητές της (60%). Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου, οι προηγούμενες φοροαπαλλαγές έρχονταν σε πλήρη αντίθεση με τις διατάξεις του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος που ισχύουν για τους συνεταιρισμούς. Με τη νέα αυτή ρύθμιση, οι ΚΟΙ ΝΣΕΠ φορολογούνται πλέον

για τα συνολικά τους κέρδη, όπως όλοι οι συνεταιρισμοί (αγροτικοί, αστικοί), χωρίς καμιά απαλλαγή και περαιτέρω, κατά τη διανομή των κερδών στους/στις εργαζομένους/ες, γίνεται παρακράτηση φόρου, όπως ισχύει και για τα λοιπά νομικά πρόσωπα του άρθρου 101 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος. Τα κέρδη που διανέμονται στο τέλος της διαχειριστικής χρήσης στους/στις εργαζομένους/ες των ΚΟΙ ΝΣΕΠ προστίθενται στο μισθό τους και φορολογούνται στο σύνολό τους σύμφωνα με τον ισχύοντα φορολογικό συντελεστή για τα εισοδήματα φυσικών προσώπων.

Μέλη και εργαζόμενοι/ες: ασφαλιστικές υποχρεώσεις και αμοιβές

Σύμφωνα με την Εγκύκλιο 84/21.08.2007 του ΟΑΕΕ, «τα μέλη αστικής εταιρείας μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα δεν υπάγονται στην ασφάλιση του ΟΑΕΕ... διότι ελλείπουν παντελώς οι προϋποθέσεις του Εμπορικού Νόμου, δηλαδή η εμπορική δραστηριότητα με σκοπό τον προσπορισμό και τη διανομή κερδών εξαιτίας της δραστηριότητας αυτής». Η συμμετοχή με την ιδιότητα του εταίρου στην ΑΜΚΕ δεν θέτει ασυμβίβαστο με την άσκηση άλλης επαγγελματικής δραστηριότητας ή δεν επηρεάζει την ιδιότητά τους ως ανέργων ακόμα και επιδοτούμενων από το κράτος. Σε κάθε περίπτωση αστικής εταιρείας, κερδοσκοπικής ή μη, δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις περί επιχειρηματικής αμοιβής. Δηλαδή, οι εταίροι με μόνη αυτή τους την ιδιότητα δεν δικαιούνται καμιά αμοιβή. Όμως, μπορούν με Δελτίο Παροχής Υπηρεσιών να παρέχουν υπηρεσίες προς την ΑΜΚΕ και να αμείβονται ως επιτηδευματίες και όχι λόγω της ιδιότητάς τους ως μέλη. Το Δελτίο Παροχής Υπηρεσιών υπόκειται σε παρακράτηση φόρου εισοδήματος 20%. Για το υπόλοιπο εργαζόμενο

προσωπικό (μη εταίροι) ισχύουν τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που προβλέπονται από την εργατική νομοθεσία.

Αντίστοιχα, «μόνη η συμμετοχή ενός φυσικού προσώπου με την ιδιότητα του μέλους-εταίρου, σε ΚΟΙ ΝΣΕΠ, δεν του προσδίδει εμπορική ιδιότητα και δεν δημιουργεί ασφαλιστικές ή φορολογικές υποχρεώσεις». Η Εγκύκλιος 49/2012 ανακαλεί την προηγούμενη και ορίζει ρητά ότι: «τα μέλη-εταίροι της ΚΟΙ ΝΣΕΠ με μόνη την ιδιότητα του μέλους, απαλλάσσονται από κάθε ασφαλιστική υποχρέωση, ενώ για τα μέλη-εταίρους που είναι και εργαζόμενοι προβλέπεται ασφαλιστικό καθεστώς εξαρτημένης εργασίας». Η συμμετοχή με την ιδιότητα του μέλους στην ΚΟΙ ΝΣΕΠ δεν θέτει ασυμβίβαστο με την άσκηση άλλης επαγγελματικής δραστηριότητας από τα μέλη ή δεν επηρεάζει την ιδιότητά τους ως ανέργων ακόμα και επιδοτούμενων από το κράτος. Επιπλέον, το άρθρο 4 του Ν. 4019/2011 επιτρέπει την παροχή υπηρεσιών από μέλη χωρίς αυτά να βρίσκονται σε εργασιακή σχέση με την επιχείρηση κατ' εφαρμογή του άρθρου 713 του ΑΚ, ο οποίος εισάγει τη σύμβαση εντολής. Με τη σύμβαση εντολής, ο εντολοδόχος έχει υποχρέωση να διεξαγάγει χωρίς αμοιβή την υπόθεση που του ανέθεσε ο εντολέας. Άρα, μπορεί να μην υπάρχουν καθόλου εργαζόμενοι, αν τα μέλη δραστηριοποιούνται μόνο για την επιδίωξη του σκοπού της ΚΟΙ ΝΣΕΠ χωρίς να εργάζονται σε αυτήν.

Ειδικότερα για τις ΚΟΙ ΝΣΕΠ Ένταξης, το μέλος που εκπροσωπεί την επιχείρηση πρέπει μέσα σε διάστημα 60 ημερολογιακών ημερών από το πρώτο στάδιο εγγραφής στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας (βλ. προηγούμενη ενότητα) να υποβάλει:

1. Αντίγραφο του Πίνακα Προσωπικού που έχει καταθέσει στο Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας.
2. Ανάλογα με την ευάλωτη ομάδα πληθυσμού στην οποία ανήκουν οι εργαζόμενοι/ες, τα ακόλουθα δικαιολογητικά
 - Άτομα με αναπηρίες: απόφαση αρμόδιας Υγειονομικής Επιτροπής ή απόφαση των Κέντρων Πιστοποίησης Αναπηρίας, με την οποία πιστοποιείται το ποσοστό και το είδος της αναπηρίας του/της εργαζομένου/ης.
 - Άτομα εξαρτημένα ή απεξαρτημένα από ουσίες: βεβαίωση από επίσημο φορέα ή άλλο θεσμοθετημένο για το σκοπό αυτό δημόσιο ή ιδιωτικό θεραπευτικό ίδρυμα (18 ΑΝΩ, Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων – ΚΕΘΕΑ ή από θεραπευτικές κοινότητες στις οποίες έχει χορηγηθεί η προβλεπόμενη άδεια λειτουργίας από το Υπουργείο Υγείας) από την οποία θα προκύπτει ότι ο/η εργαζόμενος/η είναι ή ήταν στο παρελθόν χρήστης ναρκωτικών ή άλλων ουσιών.
 - Οροθετικοί: βεβαίωση από δημόσιο νοσηλευτικό ίδρυμα ή αρμόδια υγειονομική υπηρεσία από την οποία προκύπτει ότι ο εργαζόμενος/η είναι φορέας του ιού HIV.
 - Φυλακισμένοι, αποφυλακισμένοι: βεβαίωση του/της Διευθυντή/ντριας του σωφρονιστικού καταστήματος από την οποία προκύπτει ο εγκλεισμός του/της εργαζομένου/ης στο σωφρονιστικό κατάστημα ή αποφυλακιστήριο.
 - Ανήλικοι παραβάτες: απόφαση αρμόδιου Δικαστηρίου Ανηλίκων από την οποία προκύπτει η επιβολή αναμορφωτικών ή θεραπευτικών μέτρων ή ο εγκλεισμός του/της ανηλίκου σε κατάσταση κράτησης νέων.

Στην περίπτωση κατά την οποία η εκπλήρωση του κριτηρίου για τις ΚΟΙ ΝΣΕΠ Ένταξης παύσει προσωρινά, λόγω οικειοθελούς αποχώρησης εργαζομένου/ης που ανήκει στις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού ή λόγω καταγγελίας της σύμβασης εργασίας από την επιχείρηση, η ΚΟΙ ΝΣΕΠ Ένταξης οφείλει να τον/την αντικαταστήσει εντός προθεσμίας 40 ημερολογιακών ημερών ενημερώνοντας σχετικά το Τμήμα Μητρώου. Αν η προθεσμία παρέλθει δίχως να υπάρξει αντικατάσταση, το Τμήμα Μητρώου επιβάλλει στην ΚΟΙ ΝΣΕΠ Ένταξης χρηματικό πρόστιμο 500 ευρώ για τους επόμενους 3 μήνες. Εάν και μετά το πέρας του τριμήνου εξακολουθεί να μην πληρούται το κριτήριο, η ΚΟΙ ΝΣΕΠ διαγράφεται οριστικά από το Μητρώο με απόφαση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Τμήματος Μητρώου.

Επιπλέον, και σε αντιστοιχία με την περίπτωση των ΚΟΙ ΣΠΕ που αποτέλεσαν την πρώτη θεσμοθετημένη μορφή κοινωνικών επιχειρήσεων για άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας, οι εργαζόμενοι/ες στις ΚΟΙ ΝΣΕΠ από ευάλωτες ομάδες πληθυσμού που λαμβάνουν επίδομα πρόνοιας ή επιδόματα επανένταξης ή οποιασδήποτε μορφής νοσήλια ή παροχή συνεχίζουν να εισπράττουν τις παροχές αυτές ταυτόχρονα με την αμοιβή τους.

Συμπερασματικά, ως προς την παράμετρο των φορολογικών και των ασφαλιστικών υποχρεώσεων, οι ΚΟΙ ΝΣΕΠ ως επιχειρήσεις με εξαρχής εμπορικό χαρακτήρα διευκολύνουν την οικονομική παρακολούθηση εσόδων και δαπανών, ενώ ταυτόχρονα προβλέπουν ειδικές διευκολύνσεις για εργαζομένους/ες από ευάλωτες ομάδες πληθυσμού.

Δυστυχώς, η ανάκληση της απαλλαγής φορολόγησης κερδών για το αποθεματικό και την επανεπένδυση στην ΚΟΙ ΝΣΕΠ αφαιρεί σημαντικά οικονομικά κίνητρα, που θα έκαναν περισσότερο προτιμητέα την επιλογή της συγκεκριμένης νομικής μορφής για τις κοινωνικές επιχειρήσεις.

Τα παραπάνω συνοψίζονται στον ακόλουθο πίνακα.

ΝΟΜΙΚΗ ΜΟΡΦΗ	ΑΜΚΕ	ΚΟΙΝΣΕΠ
Έναρξη εργασιών	Σχετικά εύκολη	Σχετικά εύκολη
Τήρηση βιβλίων	Β΄ Κατηγορίας	Β΄ Κατηγορίας
Υπολογισμός εσόδων-δαπανών	Δυσκολία λόγω μερισμού σε φορολογητέο και μη τμήμα	Ευκολία υπολογισμού λόγω εμπορικού χαρακτήρα
Ασφάλιση μελών	Απαλλαγή	Απαλλαγή
Αμοιβή μελών/εταίρων	Προβλέπεται, αλλά οι δαπάνες δεν εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα	Προβλέπεται και οι δαπάνες εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα
Εργαζόμενοι/ες ευάλωτων ομάδων	Καμία πρόβλεψη	Λήψη επιδομάτων κοινωνικής προστασίας

Κρίσιμα ερωτήματα:

- Ποια είναι η διαδικασία έναρξης στην εφορία;
- Τι κατηγορίας βιβλία κρατάμε;
- Ποια είναι η διαδικασία για να θεωρήσουμε τα βιβλία;
- Ποιες φορολογικές υποχρεώσεις θα έχουμε;
- Τι ασφαλιστικές υποχρεώσεις θα έχουμε;
- Προβλέπονται ειδικές ρυθμίσεις για άτομα ευάλωτων κοινωνικών ομάδων;

Βασικά Βήματα:

- Έναρξη της επιχείρησης στη ΔΟΥ.
- Θεώρηση βιβλίων και στοιχείων.
- Συμβάσεις προσωπικού.

Πιθανοί Κίνδυνοι:

- Δεν μαθαίνουμε τις αλλαγές στην ασφαλιστική και τη φορολογική νομοθεσία.
- Καθυστερεί η έναρξη δραστηριότητας στην εφορία.

Δυνατότητες:

- Συζήτηση με μέλη άλλης κοινωνικής επιχείρησης ίδιας νομικής μορφής.
- Αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο: Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων, Υπουργείο Οικονομικών

(www.gsis.gr/gsis/info/gsis_site/index.html). Φορολογικός κόμβος ενημέρωσης (www.taxheaven.gr, www.e-forologia.gr).

- Συνεργασία με λογιστικό γραφείο.

6. Πηγές χρηματοδότησης για κοινωνικές επιχειρήσεις

Στην αναζήτηση πηγών χρηματοδότησης τα οποία εν συνεχεία θα μπορούσαν να κατηγοριοποιηθούν και να ενταχθούν σε μοντέλα χρηματοδότησης, πρέπει να ληφθούν υπόψη ορισμένα βασικά δεδομένα και παράλληλα εμπόδια. Καταρχήν το τοπίο των χρηματοδοτήσεων στην κοινωνική οικονομία βρίσκεται σε στάδιο αλλαγής. Συγκεκριμένα, αναζητούνται δυνατότητες χρηματοδότησης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας από ιδιωτικές πηγές, καθώς μειώνονται οι δημόσιες. Δηλαδή παρατηρείται στροφή από τη λογική των επιδοτήσεων στη λογική των επενδύσεων. Επίσης, τα περισσότερα δεδομένα που εντοπίζονται αναφέρονται στην βιβλιογραφία σε χώρες της δυτικής Ευρώπης με μεγάλη παράδοση στις κοινωνικές επιχειρήσεις, στις οποίες δεν συμπεριλαμβάνεται η Ελλάδα. Ακόμη το Στρατηγικό Σχέδιο Δράσης για την Ανάπτυξη του Τομέα της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα βρίσκεται προς το παρόν στην αρχική φάση εφαρμογής του. Επιπλέον, το τοπίο είναι ρευστό και από πλευράς των συνεταιριστικών τραπεζών στην Ελλάδα, καθώς αυτές αφενός προσπαθούν να αντιμετωπίσουν τη χρηματοπιστωτική κρίση και αφετέρου στρέφονται για πρώτη φορά προς την υποστήριξη κοινωνικών επιχειρήσεων. Επιπροσθέτως κάθε μορφή χρηματοδότησης συνεπάγεται διαφορετικές απαιτήσεις

συμμόρφωσης με τους εκάστοτε κανόνες των χρηματοδοτών. Παραδόξως, πανευρωπαϊκή συγκριτική έρευνα για τις κοινωνικές επιχειρήσεις (Gardin, 2006) συμπεραίνει πως η εξασφάλιση πόρων από διαφορετικές πηγές (π.χ. πωλήσεις σε ιδιώτες, σύμβαση με δημόσιες επιχειρήσεις ή επιδότηση από τον δημόσιο τομέα, ελεύθερη και εθελοντική συνεισφορά πολιτών και άλλων οργανώσεων του τρίτου τομέα) επιτρέπει σε αυτές τις επιχειρήσεις να διαφυλάξουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα τους και να αντισταθούν στις δομικές πιέσεις να μετατραπούν είτε σε τυπική αγοραία επιχείρηση είτε σε παράρτημα δημόσιας υπηρεσίας. Λαμβάνοντας υπόψη τα προηγούμενα, θα παρουσιαστούν όλες οι εν δυνάμει πηγές χρηματοδοτικής ενίσχυσης των κοινωνικών επιχειρήσεων που έχουν εντοπιστεί. (Αδάμ Σ., 2014)

Εθνικοί μηχανισμοί χρηματοδότησης και ενίσχυσης

Οι εθνικοί μηχανισμοί χρηματοδότησης και ενίσχυσης απευθύνονται πλέον στις κοινωνικές επιχειρήσεις και μπορούν να ενισχυθούν είτε από στοχευμένες παρεμβάσεις είτε από γενικότερα μέτρα ενίσχυσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. (Αδάμ Σ., 2014)

Στοχευμένες δράσεις για τις κοινωνικές επιχειρήσεις

Στρατηγικό Σχέδιο Δράσης για την Ανάπτυξη του Τομέα της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας

Το Στρατηγικό Σχέδιο, το οποίο καθυστέρησε στην εφαρμογή του, προβλέπει:

- Πρακτική άσκηση μέχρι 2 μελών ΚΟΙ ΝΣΕΠ σε κοινωνική επιχείρηση του εξωτερικού με κάλυψη οδοιπορικών και εξόδων διαμονής από το Πρόγραμμα ERASMUS entrepreneurs και επιπλέον καταβολή υποτροφίας 3.000 ευρώ για πρακτική άσκηση 3 μηνών ανά μέλος-επιχειρηματία.
- Υποστήριξη για την εκπόνηση επιχειρηματικού σχεδίου και διεκπεραίωση διαδικασιών ίδρυσης από ιδιώτες συμβούλους ή από τους περιφερειακούς μηχανισμούς υποστήριξης που θα συγκροτηθούν αξιοποιώντας το σύστημα των vouchers (κουπόνια). Το κόστος συμβουλευτικών υπηρεσιών για την εκπόνηση επιχειρηματικού σχεδίου και για τις διαδικασίες ίδρυσης δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 3.000 ευρώ ανά ιδρυόμενη ΚΟΙΝΣΕΠ.
- Υπηρεσίες θερμοκοιτίδας (επιμόρφωση, προώθηση – προβολή και δικτύωση, καθοδήγηση, υποστήριξη και παροχή εξειδικευμένων επιχειρηματικών συμβουλών) από ιδιώτες φορείς ή τους περιφερειακούς μηχανισμούς υποστήριξης με ανώτατο όριο αμοιβών το κόστος που ορίζουν οι περιφερειακοί μηχανισμοί.
- Κατάρτιση εργαζομένων σε ΚΟΙ ΝΣΕΠ με κάλυψη του κόστους κατάρτισης από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού βάσει των αναγκών σε ειδικευμένες θέσεις που αποτυπώνονται στο επιχειρηματικό σχέδιο κάθε κοινωνικής επιχείρησης.
- Ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας των νεοσύστατων ή των υπό ίδρυση ΚΟΙΝΣΕΠ μέσω της χρηματοδότησης για αγορά εταιρικών μεριδίων από τα ενδιαφερόμενα μέλη. Δυνητικοί δικαιούχοι είναι όλα τα φυσικά πρόσωπα που απαρτίζουν την αρχική εταιρική σύνθεση της

ΚΟΙΝΣΕΠ και έχουν ταυτόχρονα την ιδιότητα του/της εργαζομένου/ης. Το ποσό της επιχορήγησης εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά του δικαιούχου και α) 5.000 ευρώ για δικαιούχο ΑμεΑ, β) 4.000 ευρώ για δικαιούχο από λοιπές ευάλωτες ομάδες πληθυσμού και γ) 3.000 ευρώ για δικαιούχο από ειδικές ομάδες πληθυσμού.

- Επιχορήγηση νεοπροσλαμβανόμενων σε ΚΟΙΝΣΕΠ οι οποίες ανήκουν στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), έχουν εγγραφεί στο Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας και έχουν κλείσει την πρώτη τους διαχειριστική χρήση ή (σε περίπτωση υπερδωδεκάμηνης χρήσης) έχουν ήδη υποβάλει το πρώτο Ετήσιο Πρόγραμμα Δραστηριοτήτων και Απολογισμού. Στις επιχορηγούμενες νέες θέσεις απασχόλησης μπορούν να συνυπολογίζονται θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν έξι μήνες μετά την ίδρυση και μέχρι την υποβολή του αιτήματος χρηματοδότησης, καθώς και θέσεις που πρόκειται να δημιουργηθούν στη συνέχεια. Το ύψος της επιχορήγησης εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά του νεοπροσλαμβανόμενου/ης: α) 5.000 ευρώ για κάθε νεοπροσλαμβανόμενο/η εργαζόμενο/η με αναπηρία, β) 4.000 ευρώ για κάθε νεοπροσλαμβανόμενο/η εργαζόμενο/η από λοιπές ευάλωτες ομάδες πληθυσμού και γ) 3.000 ευρώ για κάθε νεοπροσλαμβανόμενο/η εργαζόμενο/η από ειδικές ομάδες πληθυσμού.
- Επιπλέον, τόσο το Στρατηγικό Σχέδιο όσο και ο Ν. 4019/2011 αναφέρονται στο Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας, το οποίο αναμένεται να συσταθεί με κοινή απόφαση των υπουργών Οικονομικών, Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, και Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας με στόχο τη χρηματοδότηση των ΚΟΙΝΣΕΠ και των ΚΟΙΣΠΕ. Μέχρι την

ολοκλήρωση του παρόντος Οδηγού, δεν υπάρχουν εξελίξεις σε αυτή την κατεύθυνση.

Πηγές πληροφόρησης:

- 1) Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας-πεδίο «Κοινωνική Οικονομία».
- 2) Ειδική Υπηρεσία Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Οικονομίας.
- 3) Ελληνική Εταιρία Διοικήσεως Επιχειρήσεων, η οποία αποτελεί εφεξής τον Κεντρικό Μηχανισμό Υποστήριξης για τις Κοινωνικές Επιχειρήσεις. (Αδάμ Σ., 2014)

Προγραμματικές συμφωνίες και δημόσιες συμβάσεις κοινωνικής αναφοράς

Στην ΕΕ έχουν ήδη εκδοθεί οδηγίες για τη συμπερίληψη κοινωνικών κριτηρίων στην ανάθεση των δημόσιων συμβάσεων. Στα κοινωνικά κριτήρια συμπεριλαμβάνεται και η δυνατότητα επιλογής κατά προτεραιότητα κοινωνικών επιχειρήσεων και άλλων επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας στο βαθμό που οι προσφορές τους είναι συγκρίσιμες προς τα τεχνικά χαρακτηριστικά και τα κοινωνικά κριτήρια γνωστοποιούνται κατά το στάδιο της προκήρυξης. Στην Ελλάδα, «οι ΚΟΙΝΣΕΠ ως συμβαλλόμενοι μπορούν να συνάπτουν προγραμματικές συμβάσεις με αντισυμβαλλόμενους το Δημόσιο ή τον ευρύτερο δημόσιο τομέα και τους ΟΤΑ πρώτου και δεύτερου βαθμού, για την υλοποίηση δράσεων που αναφέρονται στους καταστατικούς σκοπούς των αντισυμβαλλομένων». «Δημόσιες Συμβάσεις Κοινωνικής Αναφοράς είναι αυτές κατά τις οποίες οι αναθέτουσες αρχές στο στάδιο ανάθεσης λαμβάνουν υπόψη

σημαντικές κοινωνικές πτυχές ως κριτήρια ανάθεσης. Ενδεικτικά, ως τέτοια κριτήρια νοούνται: α) οι ευκαιρίες απασχόλησης, β) η κοινωνική ένταξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, γ) η ισότητα ευκαιριών, δ) ο σχεδιασμός της προσβασιμότητας για όλους, ε) η συνεκτίμηση των κριτηρίων αειφορίας, στα οποία περιλαμβάνονται θέματα ηθικού εμπορίου, και ζ) η ευρύτερη εκούσια συμμόρφωση με την εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ)». (Αδάμ Σ., 2014)

Το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας έχει επιφορτιστεί με την εκπόνηση και την εφαρμογή ενός Ολοκληρωμένου Σχεδίου Ενσωμάτωσης Πολιτικών Δημοσίων Συμβάσεων Κοινωνικής Αναφοράς με τη συνδρομή εννεαμελούς Διυπουργικής Επιτροπής όλων των συναρμόδιων υπουργείων. Δυστυχώς, μέχρι σήμερα δεν έχει καταρτιστεί ένα Ολοκληρωμένο Σχέδιο για τις Δημόσιες Συμβάσεις Κοινωνικής Αναφοράς. Εντούτοις, έχουν ήδη αναπτυχθεί κοινωνικές επιχειρήσεις με τη στήριξη της τοπικής αυτοδιοίκησης (απευθείας επιδότηση, παραχώρηση χώρων, προγραμματική σύμβαση), όπως στην περίπτωση του Δήμου Κω, όπου έχει δημιουργηθεί ένα δίκτυο ΚΟΙΝΣΕΠ. “Όμως, είναι σημαντικό να τεθούν από την αρχή κανόνες και να καθιερωθούν ανεξάρτητες διαδικασίες αξιολόγησης, ώστε αφενός να ενισχυθούν οι κοινωνικές επιχειρήσεις και αφετέρου να μη δημιουργηθούν υποψίες για αδιαφανείς διαδικασίες, που με τη σειρά τους προκαλούν την απαξίωση συλλογικών σχημάτων, όπως οι κοινωνικές επιχειρήσεις. (Αδάμ Σ., 2014)

[Πρωτοβουλία για την Κοινωνική Επιχείρηση](#)

Η Πρωτοβουλία για την Κοινωνική Επιχείρηση (Social Business Initiative) επιχειρεί να δημιουργήσει ένα οικοσύστημα για την ενίσχυση της κοινωνικής

επιχειρηματικότητας. Στο πλαίσιο αυτής της πρωτοβουλίας, ορίζονται με τον Κανονισμό 346/2013 τα Ευρωπαϊκά Ταμεία Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας ως οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων που χρηματοδοτούν ένα σημαντικό ποσοστό του κεφαλαίου τους σε επιχειρήσεις κοινωνικού σκοπού. Συνεπώς, οι επενδυτές που θέλουν να τοποθετήσουν τα χρήματά τους σε έναν οργανισμό θα γνωρίζουν ότι ο τίτλος «Ευρωπαϊκό Ταμείο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας» σηματοδοτεί τη χρηματοδοτική στήριξη κοινωνικών επιχειρήσεων. Παράλληλα, μία από τις άλλες δράσεις της πρωτοβουλίας στοχεύει στην ενίσχυση των μικροπιστώσεων που δίνονται σε κοινωνικές επιχειρήσεις. (Αδάμ Σ., 2014)

[Πρόγραμμα για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία \(European Employment and Social Innovation – EaSI\)](#)

Το Πρόγραμμα EaSI θα υποστηρίξει τα κράτη-μέλη προκειμένου να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν μεταρρυθμίσεις στον τομέα της απασχόλησης και της κοινωνικής πολιτικής σε επίπεδο ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό μέσω συντονισμού των πολιτικών, αναγνώρισης και ανταλλαγής καλών πρακτικών. Στο πλαίσιο των παρεμβάσεων εντάσσεται η στήριξη των κοινωνικών επιχειρήσεων για την απασχόληση νέων και η ευκολότερη πρόσβαση σε χρηματοδότηση και μικροδάνεια (<25.000 ευρώ) για την ανάπτυξη, την εδραίωση και την επέκταση των δραστηριοτήτων τους. (Αδάμ Σ., 2014)

Ενίσχυση Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ΜΜΕ)

Οι Κοινωνικές επιχειρήσεις ανήκοντας στην κατηγορία των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων έχουν τη δυνατότητα να αξιοποιούν τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά μέσα που δίνονται από την ΕΕ και την Ελλάδα.

Προγράμματα του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ)

Σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο, «οι ΚΟΙΝΣΕΠ μπορούν να εντάσσονται σε προγράμματα στήριξης της επιχειρηματικότητας, σε προγράμματα του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) για τη στήριξη της εργασίας και στις κάθε είδους ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης». Πρακτικά απευθύνονται στα άνεργα ιδρυτικά μέλη των ΚΟΙΝΣΕΠ τα οποία μπορούν να ενταχθούν υπό προϋποθέσεις μόνο στο πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση ανέργων που βρίσκονται στο στάδιο πλησίον της σύνταξης. Καθώς επίσης και στα μη ιδρυτικά μέλη τα οποία μπορούν να ενταχθούν υπό προϋποθέσεις στο ειδικό τριετές πρόγραμμα ενίσχυσης των εργοδοτών με επιχορήγηση που αντιστοιχεί στο ύψος των ασφαλιστικών εισφορών για την πρόσληψη 2.300 ανέργων ΑμεΑ, απεξαρτημένων από εξαρτησιογόνες ουσίες, αποφυλακισμένων, νεαρών παραβατικών ατόμων ή νεαρών ατόμων που βρίσκονται σε κοινωνικό κίνδυνο και στο πρόγραμμα επιχορήγησης 50 θέσεων εργονομικής διευθέτησης του χώρου εργασίας για ΑμεΑ μόνο για εργαζομένους/ες που δεν είναι μέλη. Συμπερασματικά, υπάρχει περιορισμός για την επιδότηση των ίδιων των μελών των ΚΟΙΝΣΕΠ αλλά όχι των εργαζόμενων μη μελών τους. Ωστόσο οι προκηρύξεις/προσκλήσεις των προγραμμάτων του ΟΑΕΔ ανανεώνονται

συνεχώς με αποτέλεσμα επικαιροποιημένη πληροφόρηση να μπορεί κανείς να βρει στο site του ΟΑΕΔ. (Αδάμ Σ., 2014)

Ενισχύσεις από Διαρθρωτικά Ταμεία

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συγχρηματοδοτεί περιφερειακά έργα στα οποία είναι επιλέξιμες οι ΜΜΕ ανάλογα με το βαθμό ανάπτυξης της Περιφέρειας στην οποία εδρεύουν. Στην παρούσα φάση, βρισκόμαστε στο στάδιο υλοποίησης της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020. Η διαχείριση των προγραμμάτων και η επιλογή των έργων γίνεται σε εθνικό ή/και περιφερειακό επίπεδο.

Το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)** κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020 περιλαμβάνει επενδύσεις που εστιάζονται σε 4 βασικές προτεραιότητες:

- Την έρευνα και την καινοτομία.
- Τη βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ).
- Την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ.
- Την οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

Ειδικότερα, στο πλαίσιο της τρίτης βασικής προτεραιότητας, διπλασιάζεται το ύψος των κονδυλίων, προκειμένου οι ΜΜΕ να αποκτήσουν πρόσβαση σε επιχορηγήσεις, δάνεια, εγγυήσεις δανείων, μετοχικό κεφάλαιο κ.λπ. και να εισέλθουν σε τομείς όπως η πράσινη οικονομία, ο βιώσιμος τουρισμός, οι υγειονομικές και οι κοινωνικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της

«οικονομίας της τρίτης ηλικίας», και οι πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες.

Για πληροφόρηση αναφορικά με τα προγράμματα που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ στην Ελλάδα, δίνονται από τη σχετική ιστοσελίδα της ΕΕ, και την ιστοσελίδα για όλα τα συγχρηματοδοούμενα προγράμματα ΕΣΠΑ.

Το **Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)** θέτει 4 θεματικούς στόχους για την περίοδο 2014-2020:

- Προώθηση της βιώσιμης απασχόλησης υψηλής ποιότητας και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων.
- Προώθηση της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε μορφής διακρίσεων.
- Επένδυση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση.
- Ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας των δημόσιων αρχών και των ενδιαφερομένων μερών και της αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης.

Η κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα διατρέχει οριζόντια τις δράσεις του ΕΚΤ, αλλά σχετίζεται ιδιαίτερα με τον δεύτερο θεματικό στόχο, καθώς η κοινωνική επιχειρηματικότητα ειδικά και η κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία ευρύτερα συνδέονται με τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση.

Για πληροφόρηση αναφορικά με τα προγράμματα ενίσχυσης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας που χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ στην Ελλάδα. Για περισσότερες πληροφορίες, αναφορικά με όλα τα προγράμματα που

χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ στην Ελλάδα, δίνονται στη σχετική ιστοσελίδα του Ταμείου ή στην ιστοσελίδα για όλα τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα στην Ελλάδα.

Το **Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)** εστιάζει σε τρεις θεματικούς άξονες:

- Την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας.

Τη διασφάλιση αφενός της βιώσιμης διαχείρισης των φυσικών πόρων και αφετέρου της δράσης για το κλίμα.

- Την επίτευξη ισόρροπης εδαφικής ανάπτυξης των αγροτικών οικονομιών και κοινοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας και της διατήρησης θέσεων απασχόλησης.

Πληροφορίες αναφορικά με την ενίσχυση αγροτικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα, δίνονται στη σχετική ιστοσελίδα επιλέγοντας στην «Αναζήτηση Προσκλήσεων» στο πεδίο «Ιδιότητα» και ακολούθως «Ομάδες, Συνεργαζόμενοι, Ενώσεις κ.λπ.». (Αδάμ Σ., 2014)

Ευρωπαϊκοί Μηχανισμοί Χρηματοδότησης και Ενίσχυσης

Οι Ευρωπαϊκοί Μηχανισμοί Χρηματοδότησης και Ενίσχυσης δηλαδή οι απευθείας επιδοτήσεις από την ΕΕ δίνονται ανά θεματική ενότητα. Οπότε εξετάζεται η κατηγορία στην οποία ανήκουν κατά κύριο λόγο οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται στην εκάστοτε Κοινωνική Επιχείρηση και διερευνάται το ενδεχόμενο οι προσκλήσεις που ανακοινώνονται στα ακόλουθα θεματικά πεδία να περιλαμβάνουν και τη νομική μορφή που της εξεταζόμενης Κοινωνικής Επιχείρησης.

- Περιβάλλον: Το βασικό χρηματοδοτικό εργαλείο είναι το Πρόγραμμα LIFE+, το οποίο θα συνεχιστεί και την επόμενη προγραμματική περίοδο. Επιπλέον, το Πρόγραμμα Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας χρηματοδοτεί δράσεις στον τομέα της οικολογικής καινοτομίας. Τέλος, οι ευρωπαϊκές περιβαλλοντικές ΜΚΟ και τα δίκτυα αντίστοιχων οργανώσεων μπορούν να λάβουν χρηματοδότηση υπό προϋποθέσεις. Πληροφορίες δίνονται με αναζήτηση των ανωτέρω λέξεων- κλειδιά στην ιστοσελίδα της ΕΕ.
- Έρευνα και καινοτομία: Κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020, δίνεται αυξημένη δυνατότητα συμμετοχής των ΜΜΕ σε χρηματοδοτούμενα προγράμματα έρευνας και καινοτομίας με βασικό πυλώνα το Πρόγραμμα Horizon 2020. Πληροφορίες δίνονται στη σχετική ιστοσελίδα του προγράμματος.
- Ανταγωνιστικότητα και καινοτομία: Το Πρόγραμμα Πλαίσιο για την Ανταγωνιστικότητα και την Καινοτομία (ΠΠΑΚ) επιχορηγεί ΜΜΕ με διάφορους τρόπους, όπως χρηματοδότηση της συγκέντρωσης αρχικού κεφαλαίου (συνεταιριστικών μερίδων στη δική μας περίπτωση) ή παροχή εγγυήσεων για δανεισμό. Αναλυτικές επικαιροποιημένες πληροφορίες αναζητούνται στην ιστοσελίδα του προγράμματος.
- Εκπαίδευση – κατάρτιση: Το Πρόγραμμα ERASMUS+ αποτελεί το Πρόγραμμα-Πυλώνα της νέας προγραμματικής περιόδου. Ιδιαίτερα, προβλέπει τη χρηματοδότηση διακρατικών πρωτοβουλιών που προωθούν την ενεργό συμμετοχή των πολιτών και τη δημιουργία νέων κοινωνικών επιχειρήσεων. Για περισσότερες πληροφορίες, μπορείτε να επισκεφτείτε τη σχετική ιστοσελίδα του προγράμματος.

- Πολιτισμός – Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης: Το Πρόγραμμα Δημιουργική Ευρώπη (Creative Europe) συνενώνει τα προγράμματα της προηγούμενης διαχειριστικής περιόδου και περιλαμβάνει μια σειρά δράσεων στο πλαίσιο των υποπρογραμμάτων Πολιτισμός και Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, καθώς και νέα χρηματοδοτικά εργαλεία. Στην ιστοσελίδα του προγράμματος δίνονται αναλυτικές πληροφορίες, μπορείτε να επισκεφτείτε τη σχετική ιστοσελίδα του προγράμματος. (Αδάμ Σ., 2014)

Ιδιωτική Χρηματοδότηση

Συνδυασμός Δήμοσιας-Ιδιωτικής Χρηματοδότησης

Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ETE)

Το ΕΤΕ εξασφαλίζει επιχειρηματικά κεφάλαια σε ΜΜΕ, κυρίως σε νέες και σε προσανατολισμένες στην τεχνολογία. Παρέχει επίσης εγγυήσεις σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (όπως τράπεζες) για την κάλυψη των δανείων που χορηγούν σε ΜΜΕ. Το ΕΤΕ δεν είναι πιστωτικό ίδρυμα, δεν χορηγεί δάνεια ή επιδοτήσεις σε επιχειρήσεις ούτε επενδύει απευθείας σε αυτές. Αντίθετα, λειτουργεί μέσω τραπεζών και άλλων ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Το ΕΤΕ παρέχει διάφορα χρηματοδοτικά προϊόντα στις ΜΜΕ μέσα από τους ακόλουθους μηχανισμούς ή τις ακόλουθες πρωτοβουλίες:

Επιταχυντής Κοινωνικού Αντίκτυπου (Social Impact Accelerator)

Πρόκειται για συνεργασία δημόσιου-ιδιωτικού τομέα σε πανευρωπαϊκό επίπεδο με τη μορφή πιλοτικής δράσης και με στόχο να υποστηριχθεί η

χρηματοδότηση ίδιων κεφαλαίων των κοινωνικών επιχειρήσεων. Αποτελεί το πρώτο βήμα στη συνεργασία ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και στο ΕΤΕ με στόχο τη δημιουργία μιας χρηματοδοτικής αγοράς για την κοινωνική επιχειρηματικότητα. Επί της ουσίας δημιουργείται ένα Ταμείο Ταμείων που θα χρηματοδοτήσει κοινωνικές επιχειρήσεις στη βάση του κοινωνικού αντίκτυπου που δημιουργούν. Έχουν ήδη αποφασίσει να συνδράμουν ως στρατηγικοί επενδυτές οι Crédit Coopératif και Deutsche Bank. Αναλυτικές πληροφορίες, δίνονται στην ιστοσελίδα της πρωτοβουλίας.

[Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Μικροχρηματοδοτήσεων Progress](#)

Μέσα από αυτόν το μηχανισμό χρηματοδοτούνται επιλεγμένοι ενδιάμεσοι φορείς, ώστε να αυξήσουν με τη σειρά τους τη δυνατότητα παροχής μικροχρηματοδοτήσεων και εγγυήσεων σε ΜΜΕ. Οι μικροχρηματοδοτήσεις είναι μικροδάνεια (<25.000 ευρώ) που δίνονται σε άτομα που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην αγορά εργασίας, προκειμένου να δημιουργήσουν τη δική τους μικρή επιχείρηση (ιδιαίτερα επιχείρηση της κοινωνικής οικονομίας) ή να αυτοαπασχοληθούν, καθώς και σε μικρές επιχειρήσεις με λιγότερους/ες από 10 εργαζομένους/ες. Σε κάθε κράτος-μέλος έχουν οριστεί συγκεκριμένα πιστωτικά ιδρύματα ως ενδιάμεσοι φορείς, οι οποίοι παρέχουν πληροφορίες αναφορικά με τη διαδικασία της αίτησης. Οι όροι χορήγησης μικροδανείων, δηλαδή το ποσό, η διάρκεια, το επιτόκιο, τα έξοδα και το χρονικό πλαίσιο του δανείου, εξαρτώνται από τον εκάστοτε πάροχο μικροπιστώσεων. Οι δυνητικοί ωφελούμενοι μπορούν να λάβουν παραπάνω από ένα μικροδάνεια.

Περισσότερες πληροφορίες, είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα του Μηχανισμού Μικροχρηματοδοτήσεων Progress. Για την Ελλάδα, ενδιάμεσος φορέας-πάροχος μικροχρηματοδοτήσεων έχει οριστεί η Παγκρήτια Συνεταιριστική Τράπεζα.

[Πρωτοβουλία Κοινοί Ευρωπαϊκοί Πόροι για Πολύ Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις \(Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises – JEREMIE\)](#)

Η Πρωτοβουλία JEREMIE στοχεύει να βελτιώσει την πρόσβαση των ΜΜΕ στη χρηματοδότηση, και ειδικότερα σε πολύ μικρά δάνεια, σε επιχειρηματικά κεφάλαια, σε εγγυήσεις, καθώς και σε άλλες μορφές καινοτόμου χρηματοδότησης. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην υποστήριξη των νεοϊδρυθεισών εταιρειών, στη μεταφορά τεχνολογίας και στα πολύ μικρά δάνεια.

Για την Ελλάδα, στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας, παρέχονται:

- Δάνεια με μειωμένο επιτόκιο μέσω της τράπεζας Eurobank σε μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις οι οποίες απασχολούν μέχρι 50 άτομα προσωπικό και έχουν ετήσιο κύκλο εργασιών που δεν υπερβαίνει τα 10 εκατ. ευρώ. Ο επιχειρηματίας που θα χρηματοδοτηθεί μέσω αυτού του προϊόντος JEREMIE θα καταβάλει επιτόκιο μόνο για το 50% του δανείου, ποσό που αντιστοιχεί στην ιδιωτική συμμετοχή.
- Χαμηλότοκα δάνεια για την υλοποίηση επενδύσεων σε ΤΠΕ από τις τράπεζες Alpha Bank και Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος. Το επιτόκιο του δανείου είναι κυμαινόμενο και ορίζεται από την αξιολόγηση της εταιρείας, τις προσφερόμενες εξασφαλίσεις και το ποσοστό ίδιας συμμετοχής. Οι

επιχειρήσεις που θα χρηματοδοτηθούν θα καταβάλουν επιτόκιο μόνο για το 50% του δανείου, ποσό που αντιστοιχεί στην ιδιωτική συμμετοχή που συνεισφέρει η τράπεζα.

[Πρωτοβουλία Joint Action to Support Microfinance Institutions \(JASMINE\)](#)

Η Πρωτοβουλία JASMINE παρέχει τεχνική βοήθεια σε μη χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ώστε να μπορέσουν σε δεύτερο χρόνο να παρέχουν μικροπιστώσεις σε ενδιαφερομένους/ες. Στην Ελλάδα ο φορέας που έχει επιλεγεί για τη δημιουργία μη τραπεζικού φορέα μικροχρηματοδότησης είναι το Κέντρο Επιχειρηματικής και Πολιτιστικής Ανάπτυξης (ΚΕΠΑ).

Διαθέσιμες πληροφορίες υπάρχουν στην ιστοσελίδα της Πρωτοβουλίας Jasmine και του ΚΕΠΑ.

[Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης \(ETEAN\)](#)

Το ΕΤΕΑΝ συνδέει τη μικρομεσαία επιχείρηση με την τράπεζα αναλαμβάνοντας εκείνο το μέρος του επιχειρηματικού κινδύνου που δεν αναλαμβάνει η τράπεζα. Το ΕΤΕΑΝ στην παρούσα φάση υλοποιεί τα ακόλουθα προγράμματα και διαχειρίζεται τα ακόλουθα ταμεία:

- Πρόγραμμα Εγγύησης για την έκδοση Εγγυητικών Επιστολών που εκδίδουν οι τράπεζες και απευθύνονται στους προμηθευτές ΜΜΕ χωρίς τη χρήση κεφαλαίων.
- Ταμείο Εγγυοδοσίας Ταμείου Επιχειρηματικότητας (ΤΕ ΤΕΠΙΧ) με στόχο να παρέχονται εγγυήσεις σε επιχειρηματικά δάνεια βιώσιμων επενδυτικών σχεδίων και ώριμων σχεδίων επιχειρηματικής ανάπτυξης στα οποία περιλαμβάνονται κεφάλαια κίνησης και προκαταβολές έναντι επιχορήγησης

εγκεκριμένων προγραμμάτων του ΕΣΠΑ. Επιλέξιμες για την παροχή εγγυήσεων είναι οι υφιστάμενες και οι υπό ίδρυση πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις των επιλέξιμων οικονομικών κλάδων που αναπτύσσουν βιώσιμη επιχειρηματική δράση στην ελληνική επικράτεια.

- Δράση ΤΕΠΙΧ – Νησιωτική Τουριστική Επιχειρηματικότητα με στόχο τη διευκόλυνση των νησιωτικών τουριστικών ΜΜΕ για τη λήψη δανείων επενδυτικού σκοπού ή/και επιχειρηματικής ανάπτυξης με πολύ ευνοϊκούς όρους.
- Ταμείο Δανειοδοτήσεων ΤΕΠΙΧ με στόχο την παροχή στοχευμένων χρηματοδοτικών προϊόντων για τη δημιουργία νέων, βιώσιμων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και την ενίσχυση των υφιστάμενων ΜΜΕ με την ανάπτυξη επιχειρηματικών σχεδίων στους τομείς της γενικής επιχειρηματικότητας, της επιχειρηματικότητας των νέων, της εξωστρέφειας, του θεματικού τουρισμού, της προστασίας του περιβάλλοντος και της καινοτόμας επιχειρηματικότητας.
- Δράση ΤΕΠΙΧ – Επιχειρηματική Επανεκκίνηση με στόχο την παροχή δανείων σε βιώσιμες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε επιλέξιμους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας. Τα δάνεια παρέχονται με ευνοϊκούς όρους και διακρίνονται σε: α) δάνεια επιχειρηματικής ανάπτυξης ειδικού σκοπού (κεφάλαια κίνησης), με εύρος από 10.000 ευρώ έως 300.000 ευρώ και διάρκεια αποπληρωμής που δεν θα υπερβαίνει τους 48 μήνες, και β) σε δάνεια που χρηματοδοτούν επενδυτικά σχέδια επιχειρήσεων, με εύρος που θα διαμορφώνεται από 10.000 ευρώ έως 800.000 ευρώ, με διάρκεια 5-12 έτη και

δυνατότητα περιόδου χάριτος από 6 μήνες έως 2 έτη ανάλογα με το χρόνο υλοποίησης της επένδυσης.

Περισσότερες πληροφορίες, μπορούν να αναζητηθούν στην ιστοσελίδα του ΕΤΕΑΝ, και του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα-Επιχειρηματικότητα.

Αμιγώς ιδιωτική χρηματοδότηση

Συνεταιριστικές και ηθικές τράπεζες

Ένα από τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι κοινωνικές επιχειρήσεις είναι η έλλειψη πρόσβασης στα παραδοσιακά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, καθώς αντιμετωπίζονται αρνητικά λόγω της ιδιαίτερης νομικής τους μορφής σε σχέση με άλλες ΜΜΕ. Σε αρκετές χώρες της Ευρώπης έχουν αναπτυχθεί εναλλακτικά πιστωτικά ιδρύματα τα οποία χρηματοδοτούν όχι μόνο με βάση χρηματοοικονομικά κριτήρια, αλλά και με όρους προώθησης του συλλογικού συμφέροντος. Δυστυχώς, μέχρι σήμερα δεν υπάρχει αντίστοιχος φορέας στην Ελλάδα. Περισσότερες πληροφορίες αναφορικά με πηγές αλληλέγγυας, κοινωνικής και ηθικής χρηματοδότησης στο εξωτερικό, είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Ηθικών και Αλληλέγγυων Τραπεζών.

Οι συνεταιριστικές τράπεζες παρέχουν χορηγήσεις κυρίως στα μέλη τους, τα οποία μπορεί να είναι φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Οι ευρωπαϊκές συνεταιριστικές τράπεζες έχουν σχηματίσει τον Ευρωπαϊκό Όμιλο Συνεταιριστικών Τραπεζών. Στην Ελλάδα λειτουργούν πλέον 10 Συνεταιριστικές

Τράπεζες, 5 Πιστωτικοί Συνεταιρισμοί και 1 Χρηματοπιστωτικό Ίδρυμα, μέλη της Ένωσης Συνεταιριστικών Τραπεζών Ελλάδας. Όπως ήδη αναφέρθηκε στην εισαγωγική ενότητα του παρόντος κεφαλαίου, οι συνεταιριστικές τράπεζες δείχνουν μια στροφή προς την υποστήριξη κοινωνικών επιχειρήσεων. Άλλωστε, η Παγκρήτια Συνεταιριστική Τράπεζα αποτελεί έναν από τους εγκεκριμένους παρόχους μικροπιστώσεων από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Μικροχρηματοδοτήσεων Progress. Επιπλέον, η Συνεταιριστική Τράπεζα Καρδίτσας ανέλαβε δωρεάν την υποστήριξη για τη συγκέντρωση του κεφαλαίου που απαιτείται για την πραγματοποίηση του επενδυτικού προγράμματος της Ενεργειακής Συνεταιριστικής Εταιρίας Καρδίτσας, ενός αστικού συνεταιρισμού που στοχεύει στην αξιοποίηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) μέσα από την επεξεργασία της βιομάζας και στην παροχή φθηνής θερμικής ενέργειας.

[Επιχειρηματική φιλανθρωπία \(venture philanthropy\)](#)

Πρόκειται για την εφαρμογή ιδιωτικών επιχειρηματικών στρατηγικών στον τομέα των κοινωνικών δράσεων (μη κερδοσκοπικές οργανώσεις και κοινωνικές επιχειρήσεις). Εντός της επιχειρηματικής φιλανθρωπίας μπορούμε να διακρίνουμε πρακτικές που εξετάζουν μόνο τον κοινωνικό αντίκτυπο ενός εγχειρήματος (impact only) και αυτές που προσδοκούν και μια απόδοση από την επένδυσή τους (impact first). Τα εργαλεία που αξιοποιούν μπορούν να πάρουν τη μορφή της μη επιστρεπτέας επιχορήγησης (ειδικά όταν πρόκειται για τη χρηματοδότηση ΜΚΟ), του δανείου, των ιδιωτικών επενδυτικών κεφαλαίων (private equity) –συνήθως αγοράζοντας μερίδες στην επιχείρηση–, του επιχειρηματικού κεφαλαίου (venture capital) και της εγγυοδοσίας. Επίσης,

η επιχειρηματική φιλανθρωπία παρέχει και μη χρηματική υποστήριξη με τη μορφή της συμβουλευτικής και της εποπτείας για την ανάπτυξη της επιχείρησης. Γενικότερα, οι επιχειρηματίες-φιλάνθρωποι έχουν την τάση να εμπλέκονται ενεργά στα εγχειρήματα που υποστηρίζουν, να παρακολουθούν την πορεία τους και να μετρούν τα αποτελέσματα της επένδυσής τους (δείκτες κοινωνικού αποτελέσματος).

Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποίησε η Ευρωπαϊκή Ένωση Επιχειρηματικής Φιλανθρωπίας (European Venture Philanthropy Association) για το έτος 2011, οι ευρωπαϊκές χώρες με τη μεγαλύτερη ανάπτυξη στον τομέα είναι το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία και η Γερμανία. Αυτό αφορά τόσο την πληθώρα πηγών επιχειρηματικής φιλανθρωπίας όσο και την επένδυση σε κοινωνικές δράσεις. Σύμφωνα με την ίδια έρευνα, δεν υπάρχουν μέλη στην Ελλάδα ούτε έχουν διοχετευτεί κεφάλαια σε ελληνικές κοινωνικές επιχειρήσεις.

Crowd-funding

Η βασική ιδέα είναι απλή: Συγκεντρώνονται μικρά ποσά κεφαλαίου από πολλά άτομα τα οποία επιθυμούν να ενισχύσουν μια κοινωνική επιχείρηση συνήθως χρησιμοποιώντας ειδικές πλατφόρμες στο διαδίκτυο. Η χρηματοδότηση μπορεί να λάβει τη μορφή δωρεάς, οικονομικής συνεισφοράς με αντάλλαγμα, προπαραγγελίας για την αγορά προϊόντων από την επιχείρηση, δανεισμού ή αγοράς εταιρικών μεριδίων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει πρόσφατα πραγματοποιήσει διαβούλευση με στόχο τη διερεύνηση των δυνατοτήτων και των κινδύνων που συνεπάγεται αυτή η μορφή χρηματοδότησης, καθώς και των εθνικών θεσμικών πλαισίων που άπτονται αυτής της πρακτικής.

Για περισσότερες πληροφορίες, μπορείτε να επισκεφτείτε τη σχετική ιστοσελίδα της ΕΕ.

Εναλλακτικές/Καινοτόμες πρακτικές Χρηματοδότησης

Αμοιβαιότητα

Η στήριξη των κοινωνικών επιχειρήσεων δεν μπορεί και δεν πρέπει να βασίζεται μόνο στο κράτος ή στην απρόσωπη αγορά. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις μπορούν κάλλιστα να υποστηριχθούν από δίκτυα, τυπικά ή άτυπα, ακριβώς στη λογική της αμοιβαίας αναγνώρισης και αλληλοϋποστήριξης. Οι μορφές της στήριξης ποικίλλουν: χρηματοδότηση, εθελοντική προσφορά εργασίας, τεχνικοοικονομική βοήθεια, αγορές προϊόντων/ υπηρεσιών, προώθηση προϊόντων/υπηρεσιών κ.λπ. Γι' αυτόν το λόγο, η δικτύωση των κοινωνικών επιχειρήσεων από την αρχή αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Ένα καλό παράδειγμα αποτελεί η πρόσφατη στήριξη της προσπάθειας για τη δημιουργία του Ενεργειακού και Αναπτυξιακού Συνεταιρισμού Σίφνου ΣυνΠε από το δίκτυο πολιτών και συνεταιρισμών για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας REScoop.

7. Καλές πρακτικές στην Ελλάδα και το εξωτερικό

Ο αριθμός των κοινωνικών επιχειρήσεων ολοένα και αυξάνεται. Μεγάλο μέρος της βιβλιογραφίας υποστηρίζει το ρόλο που μπορούν να παίξουν για τη διέξοδο από την κρίση, ενώ άλλοι βλέπουν τουλάχιστον ότι αποτελεί μια καλή εναλλακτική για επιβίωση στη διάρκεια της οικονομικής κρίσης. Ανεξαρτήτως μελλοντικής πρόβλεψης σημαντικό είναι ότι ήδη παράγουν αξιοσημείωτα αποτελέσματα όχι μόνο σε οικονομικό αλλά και σε κοινωνικό και

περιβαλλοντικό επίπεδο. Στη συνέχεια αποτυπώνονται ορισμένα μόνο από τα πολλά καλά παραδείγματα κοινωνικών επιχειρήσεων σε διεθνές και εθνικό επίπεδο.

Καλές πρακτικές σε διεθνές επίπεδο

Η λίστα είναι μεγάλη ωστόσο δεν μπορεί να είναι εξαντλητική για τον αναγνώστη αλλά να προκαλέσει την αυτενέργεια για επιπλέον αναζήτηση. Έτσι παρατίθενται μερικά μόνο από τα πολλά καλά παραδείγματα που συναντώνται σε διάφορες χώρες.

Ισπανία

Κοινωνική Επιχείρηση MODRAGON

Η Mondragon Corporation είναι μια Ομοσπονδία εργατικών συνεταιρισμών που εδρεύει στη Χώρα των Βάσκων στην Ισπανία. Ιδρύθηκε το 1956 στην πόλη Μοντραγκόν με τη δημιουργία του πρώτου βιομηχανικού συνεταιρισμού της επαρχίας Ζιπουσκόα και σήμερα είναι η 10η μεγαλύτερη επιχειρηματική ένωση στην Ισπανία, με θυγατρικές εταιρείες παραγωγής σε 41 διαφορετικές χώρες και πωλήσεις σε 150. Το 2011, στον όμιλο συμμετείχαν 258 εταιρείες και οντότητες, με σχεδόν 84 000 εργαζόμενους και έσοδα 14. 755 εκατομμύρια ευρώ. Ενώ η Mondragon έχει τις ρίζες της στον τομέα της μεταποίησης, η εταιρεία είναι πλέον ενεργή στους τομείς της βιομηχανίας, των χρηματοοικονομικών και της διανομής, και έχει αναπτύξει σημαντικές πρωτοβουλίες στα πεδία της γνώσης και της εκπαίδευσης. Η Mondragon

λειτουργεί σύμφωνα με τις συνεταιριστικές αρχές της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης και ενθαρρύνει τη συμμετοχή των εργαζομένων στη διοίκηση της επιχείρησης με πολλούς τρόπους: μέσω της ιδιοκτησίας (οι εργαζόμενοι είναι συνεταίροι), της διαχείρισης (με τη συμβολή τους στη βελτίωση των προϊόντων, των διαδικασιών και των υπηρεσιών) και των αποτελεσμάτων (ανάλογα με το έργο που προσφέρουν). Το πρότυπο διοίκησης της Mondragon Corporation εστιάζει στη σημασία της γενικής συνέλευσης, στην οποία κάθε μέλος έχει δικαίωμα ψήφου, σύμφωνα με την αρχή «ένα μέλος, μία ψήφος». Η αντίδραση της Mondragon στην οικονομική κρίση αποκαλύπτει το βάθος στο οποίο οι εν λόγω αρχές έχουν διαποτίσει τις δραστηριότητές της. (Κατηχωρίτης, Σ., 2016)

Έπειτα από δύο δεκαετίες συνεχούς ανάπτυξης, η Mondragon Corporation, όπως και πολλές άλλες επιχειρήσεις, δέχθηκε το πλήγμα της οικονομικής κρίσης. Ο συνολικός κύκλος εργασιών στους τομείς μεταποίησης και διανομής έπεσε από τα 15,5 δισεκατομμύρια στα 13,9 δισεκατομμύρια το 2011, ωθώντας τη Mondragon να λάβει αρκετά μέτρα με στόχο την ενίσχυση της οικονομικής θέσης της εταιρείας. Όλα τα μέτρα υιοθετήθηκαν κατά πλειοψηφία από τη γενική συνέλευση των μελών και περιλάμβαναν μειώσεις μισθών, επέκταση ωραρίου και αύξηση των εισφορών μετοχικού κεφαλαίου (μέσω, μεταξύ άλλων, της επανεπένδυσης των κερδών και της σύστασης προαιρετικού αποθεματικού ταμείου). Η εταιρεία έχει επίσης καθιερώσει μια σειρά μηχανισμών που αποσκοπούν στη στήριξη των εργαζομένων καθ' όλη αυτή τη διαδικασία, όπως η δημιουργία ενός συστήματος συνδρομής για την εξεύρεση εργασίας, το οποίο βοήθησε στην επαγγελματική επανακατάρτιση, τη μετακίνηση προσωπικού μεταξύ συνεταιρισμών, και την αποζημίωση για την

απώλεια ωρών εργασίας. Ως αποτέλεσμα, η μείωση της απασχόλησης που συνόδευσε την πτώση των εσόδων επιτεύχθηκε χωρίς απολύσεις. Αντί αυτών, η εταιρεία προέκρινε εθελοντικά προγράμματα πρόωρης συνταξιοδότησης για εργαζόμενους άνω των 58 ετών και την ανατοποθέτηση εκατοντάδων άνεργων εργαζομένων μελών σε συνεταιρισμούς εντός του ομίλου. (Κατηχωρίτης, Σ., 2016)

Ισπανία

DAU Project- Καταλονία

Η Κοινωνική Επιχείρηση DAU στην Καταλονία αναγνωρίζοντας την κατάσταση στην περιοχή που αποτύπωνε 44.200 άτομα σε ηλικία εργατικού δυναμικού με προβλήματα σοβαρών νοητικών παθήσεων (Severe Mental Illness – SMI) ξεκίνησε να δημιουργεί θέσεις εργασίας για αυτή την κατηγορία των ατόμων που μένουν εκτός αγοράς εργασίας. Η DAU κατασκευάζει απλά καθημερινά προϊόντα όπως θήκες για οδοντόβουρτσες. Στη DAU δημιουργήθηκαν 38 θέσεις εργασίας για άτομα με (SMI's) και αυξανόμενο Κύκλο Εργασιών που το 2011 έφτασε στα 1,2 εκατ. Ευρώ.

Πλέον η DAU είναι η πρώτη κοινωνική επιχείρηση στην Ισπανία που κατοχυρώθηκε νομικά ως Εργαστήριο παρασκευής φαρμάκων. Προσφέρει υπηρεσίες συντήρησης και συσκευασίας σε τρίτες επιχειρήσεις από κλάδους φαρμακευτικής, κοσμετολογίας και διατροφής.

Το σημαντικότερο όμως είναι ο κοινωνικός αντίκτυπος στην περιοχή. Καθώς αυτά τα άτομα εκτός αγοράς εργασίας υποφέρουν από απώλεια αυτοεκτίμησης

συχνά νοσηλεύονται εξαιτίας ψυχοσωματικών παθήσεων. Στην Καταλονία, το 22% των ατόμων με SMI βρήκαν εργασία σε κάποια Κοινωνική Επιχείρηση. Στην Βαρκελώνη μόνο 2.500 από αυτά τα ενήλικα άτομα είναι άνεργα. Οι υφιστάμενες ευκαιρίες για εκπαίδευση, τοποθέτηση και εργασία είναι απλώς ανεπαρκείς για την υπάρχουσα ζήτηση αυτής της περιφέρειας. (Brittany Koteles, 2013)

Πίνακας Δεικτών Πριν και Μετά την απορρόφηση από την αγορά εργασίας ατόμων με SMI's.

Δείκτης	Πριν	Μετά
Αριθμός ετήσιων νοσηλειών	0,65	0,26
Μέσος χρόνος νοσηλείας (μέρες)	27,24	3,99
Ποσοστό υποτροπιασμού	39%	18%

Πηγή: Pere Mata Foundation

Μεγάλη Βρετανία

Vi-Ability

Το 2009, η Vi-Ability ξεκίνησε στο Colwyn Bay στη Βόρεια Ουαλία. Η αποστολή της είναι διττή: 1) να μειωθεί ο αριθμός των νεαρών ατόμων που περιθωριοποιήθηκαν, παρακινώντας τους να συνεισφέρουν στις κοινότητές τους και 2) να βοηθήσουν τους αθλητικούς συλλόγους να λειτουργούν σαν

επιχειρήσεις και έτσι να δημιουργήσουν περισσότερες θέσεις εργασίας στις τοπικές κοινότητες. Παράγουν έσοδα μέσω του προγράμματος "Run the Club", στο οποίο κερδίζουν συμβάσεις για την παροχή αθλητικών προγραμμάτων. Συνεργάζονται επίσης με επιχειρήσεις για να τους προκαλέσουν να ασχοληθούν περισσότερο με τη νεολαία. Η οικονομική βιωσιμότητα είναι βασικό κριτήριο για την Vi-Ability από την αρχή της λειτουργίας της γιατί της επιτρέπει να είναι πιο ανταγωνιστική για το μέλλον και ως εκ τούτου να μεγαλώνει και να βοηθάει περισσότερους νέους ανθρώπους.

Μετά την αρχική επιτυχία της Vi-Ability στην Ουαλία, επέκτειναν τη δουλειά τους στο Λονδίνο το 2014, δείχνοντας ένα παράδειγμα για τον τρόπο με τον οποίο οι κοινωνικές επιχειρήσεις μπορούν να γνωρίσουν επιτυχή κλιμάκωση. Ενώ επεκτάθηκε σε μια νέα θέση παρέμεινε προκλητική, προσφέρει επίσης περισσότερες ευκαιρίες για να βρει οικονομική υποστήριξη από ιδιώτες επενδυτές όπως η Nesta, ένα ίδρυμα που επιδιώκει να αντιμετωπίσει τις ανισότητες και να βοηθήσει τους περιθωριοποιημένους νέους.

Τα αποτελέσματα της Vi-Ability σε αριθμούς δεν είναι καθόλου ευκαταφρόνητα:

- Περίπου 300 άτομα το χρόνο «δεσμεύονται» με την Vi-Ability και βγαίνουν από το περιθώριο.
- Περίπου 75% των ατόμων βρίσκουν βοήθεια και καταφέρνουν να ενταχθούν στην αγορά εργασίας Συνεργάζεται με αθλητικούς συλλόγους στην Ουαλία, το Λονδίνο και την Ευρώπη.

- Έχει επανεπενδύσει περίπου 2.8 εκατ. λίρες(£) πίσω στις τοπικές κοινότητες
- Διακρίθηκε για το έργο της ως κοινωνική επιχείρηση το 2015 στην Ουαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Από τότε που κέρδισε το βραβείο "Κοινωνική Επιχείρηση της Χρονιάς" το 2015, η εμβέλεια της Vi-Ability εξακολούθησε να αυξάνεται. Έχουν συνεργαστεί με χιλιάδες νέους και έχουν αναπτύξει προγράμματα σε διεθνές επίπεδο, σε μέρη όπως η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Σουηδία, η Ιταλία και η Ινδία. Συνεχίζουν να αναζητούν ευκαιρίες κλίμακας, αναζητώντας πάντα νέους τρόπους προσέγγισης περισσότερων αθλητικών σωματείων και περισσότερων νέων. (Social enterprise UK, 2018)

Fifteen

Η ίδρυση της αλυσίδας εστιατορίων «Fifteen», μιας παγκόσμιας κοινωνικής επιχείρησης, πραγματοποιήθηκε το 2002 από τον γνωστό σεφ Τζέιμι Όλιβερ και προβλήθηκε αρχικά στην τηλεόραση. Εκεί υλοποιείται ένα πρωτοπόρο πρόγραμμα εκμάθησης για νέους, ηλικίας 18-24 και ταυτόχρονα λειτουργεί σε καθημερινή βάση ένα εστιατόριο. Το «Fifteen» ονομάστηκε έτσι από την πρώτη 15μελή ομάδα που συμμετείχε στο πρόγραμμα στο Λονδίνο όταν ξεκίνησε, το 2002. Υπάρχουν 3 εστιατόρια «Fifteen» σ' όλο τον κόσμο: στο Άμστερνταμ, στην Κορνουάλλη και στο Λονδίνο.

Ο στόχος του Τζέιμι Όλιβερ ήταν διπλός: πρώτον, ήθελε να προσφέρει μια δεύτερη ευκαιρία σε άνεργους νέους ώστε να αλλάξουν το μέλλον τους μέσα

από τη μαγεία του φαγητού και δεύτερον να προσφέρει στους πελάτες υπέροχο φαγητό σε συνδυασμό με άριστη εξυπηρέτηση. Το εστιατόριο είναι η βασική αρτηρία μιας φιλανθρωπικής εταιρίας, της «Jamie Oliver Foundation», και τα κέρδη του πηγαίνουν για το σκοπό αυτό. (Social Activism Αθηνών, 2018)

Ένα μεγάλο ποσοστό από τους νέους που εκπαιδεύονται εκεί είχαν άσχημο ξεκίνημα στη ζωή τους (ορισμένοι είχαν ιδιαίτερα άσχημο παρελθόν, ακόμα και επαφή με το αλκοόλ και τα ναρκωτικά). Έχοντας αφήσει το σχολείο, έψαχναν απεγνωσμένα για δουλειά. Το «Fifteen» δημιουργήθηκε για να τους υποστηρίξει. Εκπαιδεύονται για ένα έτος, ώστε να αποκτήσουν υψηλού επιπέδου δεξιότητες και εμπειρία. Οι ώρες δουλειάς είναι πολλές και η εκπαίδευση συχνά σκληρή, αλλά οι μαθητές υποστηρίζονται συνεχώς μέσα από το πρόγραμμα. Περίπου οι 3 στους 4 που εκπαιδεύτηκαν στο «Fifteen» εργάζονται σήμερα ως επαγγελματίες σεφ και οι 9 στους 10 το χαρακτηρίζουν ως: «Μια εμπειρία που επηρέασε σε τεράστιο βαθμό τη ζωή μας». (<http://www.fifteen.net/>) (Social Activism Αθηνών, 2018)

Skoll Foundation

Ο Jeff Skoll ίδρυσε το «Skoll Foundation» το 1999- αμέσως μετά την επιτυχημένη του πορεία ως ο πρώτος πλήρους απασχόλησης εργαζόμενος και πρόεδρος στο eBay- προκειμένου να πραγματοποιήσει το όραμά του για ένα κόσμο ειρήνης και ευημερίας. Στόχος του ιδρύματος είναι να φέρει μια αλλαγή μεγάλης κλίμακας, επενδύοντας σε κοινωνικές επιχειρήσεις και βοηθώντας τους δημιουργούς τους να λύσουν ορισμένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα της ανθρωπότητας.

Σήμερα, η οργάνωση είναι μια από τις σημαντικότερες στο χώρο του «κοινωνικού επιχειρείν». Μέσα σε μια δεκαετία προσέφερε 250 εκατομμύρια δολάρια στα οποία περιλαμβάνονται επενδύσεις σε 85 κοινωνικές επιχειρήσεις και 70 οργανισμούς σε όλο τον κόσμο. Κι όσο η ιδέα των συγκεκριμένων επιχειρήσεων εδραιώνεται, τόσο πολλαπλασιάζονται οι ενέργειες του συλλόγου.

Εκτός από επενδύσεις και συνεργασίες, το «Skoll Foundation» έχει δημιουργήσει δύο προγράμματα μέσω των οποίων «σφίγγονται» οι δεσμοί ανάμεσα στις κοινωνικές επιχειρήσεις ανά την υφήλιο, το «Social Skoll Forum», το κορυφαίο συνέδριο για αυτό το είδος επιχείρησης και το «Social Edge», μια διαδικτυακή κοινότητα που δημιουργήθηκε από τους κοινωνικούς επιχειρηματίες, για τους κοινωνικούς επιχειρηματίες. Επίσης, ο οργανισμός προωθεί συστηματικά την ιδέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, ανταλλάσσοντας απόψεις και εμπειρίες μέσω των «PBS NewsHour» και «Sundance Institute», που συνεισφέρουν στην ενημέρωση του κοινού.

Τα τελευταία 10 χρόνια, ο οργανισμός έχει εντοπίσει και συνεργάζεται με τους πιο επιτυχημένους κοινωνικούς επιχειρηματίες του κόσμου. Αυτοί οι ηγέτες και οι οργανώσεις τους στοχεύουν, ουσιαστικά, στη δημιουργία καινοτόμων μοντέλων που μπορούν να προκαλέσουν μεγάλης κλίμακας αλλαγές για τα φαινομενικά δυσεπίλυτα κοινωνικά προβλήματα. Κάθε μία από αυτές τις κοινωνικές επιχειρήσεις συνεργάζεται με άλλες σε ένα πολύπλοκο σύστημα, με εδραιωμένα συμφέροντα που αντιστέκονται στις δυσκολίες. Ο συγχρονισμός και η επικοινωνία είναι το παν.

Με άλλα λόγια, το «Skoll Foundation» είναι το «σημείο συνάντησης» όλων των κοινωνικών επιχειρήσεων του κόσμου, ένας οργανισμός που διευκολύνει και υποστηρίζει το έργο τους. Μα πάνω απ' όλα, ένας οργανισμός που υπηρετεί με πίστη και αισιοδοξία το όραμα για έναν καλύτερο κόσμο.
<http://www.skollfoundation.org/> (Social Activism Αθηνών, 2018)

Fair Trade

Το «Fair Trade» είναι ένας εμπορικός συνεταιρισμός, όπου βασίζεται στο διάλογο, τη διαφάνεια και το σεβασμό, και ο οποίος έχει ως σκοπό την αναζήτηση μεγαλύτερης δικαιοσύνης στο διεθνές εμπόριο. Συνεισφέρει στη βιώσιμη ανάπτυξη προσφέροντας καλύτερες συνθήκες εμπορίου και διασφαλίζοντας τα δικαιώματα των περιθωριοποιημένων παραγωγών και εργατών, κυρίως στο Νότο. Οι οργανώσεις δίκαιου και αλληλέγγυου εμπορίου (υποστηριζόμενες από τους καταναλωτές) είναι ενεργά αφοσιωμένες τόσο στην υποστήριξη των παραγωγών, όσο και στην ενημέρωση και την εκστρατεία για αλλαγές σε κανόνες και πρακτικές του συμβατικού διεθνούς εμπορίου. (<http://www.fairtrade.gr/> και <http://www.fairtrade.net/>) (Social Activism Αθηνών, 2018)

Ιταλία

Noncello

Χαρακτηριστικό παράδειγμα κοινωνικού συνεταιρισμού στην Ιταλία αποτελεί το «Noncello», καθώς είναι ο μεγαλύτερος από τους περίπου 3.800 κοινωνικούς

συνεταιρισμούς που λειτουργούν σήμερα στη χώρα. Ξεκίνησε το 1981 στην Πορτογαλία, με πρωτοβουλία 3 ψυχιάτρων και 6 ασθενών του ψυχιατρείου της περιοχής, ύστερα από την κατάργηση των ψυχιατρικών ασύλων σύμφωνα με την ιταλική Νομοθεσία. Αρχικά, ο Συνεταιρισμός προσέφερε υπηρεσίες καθαρισμού σε νοσοκομεία και πανεπιστήμια της περιοχής. Στην συνέχεια, μισθωτοί του Συνεταιρισμού εξειδικεύτηκαν στη φροντίδα ηλικιωμένων και ατόμων που πάσχουν από ψυχικές ασθένειες και έπειτα επεκτάθηκε και στον περιβαλλοντικό τομέα. Από το 1996, μάλιστα, δραστηριοποιείται και στην ανακύκλωση λευκών συσκευών. <http://www.coorponcello.it/> (Social Activism Αθηνών, 2018)

Παγκόσμιο δίκτυο Κοινωνικών Επιχειρήσεων «Ashoka»

Η «Ashoka» δημιουργήθηκε το 1980 από τον Bill Drayton, που θέλησε να συνεισφέρει στην επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων και όχι να αγνοήσει τις δυσκολίες που ήδη αντιμετώπιζαν οι κοινωνικά ευπαθείς ομάδες. Έτσι, αποφάσισε να προσφέρει τη στήριξη και τη βοήθειά του στους πρώτους κοινωνικούς επιχειρηματίες και παράλληλα να προωθήσει την ιδέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Με την πάροδο του χρόνου, αυξάνονταν ολοένα και περισσότερο οι επιχειρηματίες που συνεργάζονταν με την «Ashoka», κι έτσι η απλή στήριξη που προσέφερε αρχικά, εξελίχθηκε σ' ένα δίκτυο αμέτρητων προγραμμάτων που αποτελούν βασικό «θεμέλιο» της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Έτσι, η «Ashoka» έχει σήμερα επεκταθεί παγκοσμίως περίπου 88 σε χώρες, αριθμώντας εκατοντάδες εθελοντές και πάνω από 3000 κορυφαίους κοινωνικούς επιχειρηματίες μεταξύ των οποίων

και δύο κάτοχοι βραβείων Νόμπελ Ειρήνης (Kailash Satyarthi και Mohammad Yunus). Από το 2014 έχει παρουσία και στην Ελλάδα χάρη στην υποστήριξη του Hellenic Initiative και του Robert Bosch Stiftung, με σκοπό να συμβάλει στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων μέσω της υποστήριξης κοινωνικών επιχειρηματιών που δραστηριοποιούνται στη χώρα. Όλοι αυτοί οι άνθρωποι συνεργάζονται με ένα κοινό στόχο, δηλαδή, προσπαθούν για μια κοινωνία με ελεύθερα, αυτοδύναμα μέλη, που θα αλληλοϋποστηρίζονται και θα οδεύουν ενωμένα προς ένα καλύτερο αύριο. <https://www.ashoka.org/> (Social Activism Αθηνών, 2018)

Καλές πρακτικές σε εθνικό επίπεδο

Ανακυκλώνω στην Πηγή

Η ΚΟΙΝΣΕΠ «Ανακυκλώνω στην Πηγή» αποτελεί ένα συλλογικό, οικολογικό και κοινωνικό συνεταιριστικό εγχείρημα το οποίο ξεκίνησε από την πόλη της Πάτρας το Νοέμβριο του 2013. Στόχος της συγκεκριμένης Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης είναι η οικολογική και κοινωνική διαχείριση όλων των ανακυκλώσιμων υλικών καθώς και της επαναχρησιμοποίησης στην περιοχή της ανατολικής Πάτρας. Σε αυτήν συμμετέχουν 170 μέλη με ισότιμες μερίδες-ψήφους. Το συλλογικό όφελος που προκύπτει κατανέμεται σε ποσοστό 5% για αποθεματικό, μέχρι και 35% στους εργαζομένους και σε ποσοστό μεγαλύτερο από 60% για κοινωνικούς σκοπούς. Έχει προχωρήσει στη συλλογή και διάθεση στην τοπική βιομηχανία, 400 τόνων ά ποιότητας ανακυκλώσιμων υλικών. Υπάρχουν κανονισμένα δρομολόγια αποκομιδής για έναν αριθμό που ξεπερνάει τις 100 επιχειρήσεις. Παράλληλα, πολλοί εθελοντές φτάνουν στην

αποθήκη της και φέρνουν διαλεγμένα τα υλικά που έχουν για ανακύκλωση.
(Αναγνωστόπουλος Α. Κουρνούτας Κ., 2017)

Η ιδέα για την υλοποίηση της ΚΟΙΝΣΕΠ «Ανακυκλώνω στην Πηγή» προέκυψε από την ανάγκη να καλυφθεί το κενό που παρατηρήθηκε στην ανακύκλωση στην Πάτρα. Η ανακύκλωση στην Πάτρα έχει βρεθεί στα χαμηλότερα ποσοστά της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, από τους 100.000 τόνους απορριμμάτων που παράγονται σε ετήσια βάση, μόνο οι 8.800 τόνοι καταλήγουν στους μπλε κάδους και στη συνέχεια μόνο οι 3.500-4.000 επανακτώνται και είναι μάλιστα και κακής ποιότητας. Το 50% και παραπάνω του ανακυκλώσιμου υλικού που συλλέγεται στους μπλε κάδους δεν επαναχρησιμοποιείται και θάβεται στην Ξερόλακα, τη χωματερή της Πάτρας. Η ταφή πολύ μεγάλου όγκου υλικών που είναι χρήσιμα για τη βιομηχανία και το σύνολο της κοινωνίας ώθησε τη χωματερή σε καθ' ύψος υπέρβαση 50 μέτρων υπάρχοντας ο κίνδυνος κατάρρευσης και φυσικά η ανάγκη για νέα μέτρα στήριξης. Παράλληλα προωθούνται ως λύσεις, η λύση εργοστασίων μηχανικής διαλογής και σε σύντομο χρονικό διάστημα και της καύσης με την αύξηση των δημοτικών τελών.
(Αναγνωστόπουλος Α., Κουρνούτας Κ., 2017)

Μέθοδος λειτουργίας

Η «Ανακύκλωση στην πηγή» ακολουθεί τη μέθοδο «Διαλογή στην Πηγή», η οποία αποτελεί το διαχωρισμό των διακριτών κατηγοριών απορριμμάτων στο σημείο που παράγονται, έχοντας φυσικά ως σκοπό τη ξεχωριστή συλλογή και ταυτόχρονα ανακύκλωσή τους. Σημείο παραγωγής των υλικών για ανακύκλωση είναι το σπίτι, ο χώρος εργασίας, τα καταστήματα, τα εμπορικά κέντρα κ.λ.π.

Απαιτείται, δηλαδή, η εμπλοκή καθενός στη διαλογή υλικών εκεί όπου παράγονται στοχεύοντας στην αποδοτική ανακύκλωσή τους.

Αναφορικά με τους ιδιώτες πραγματοποιείται η συλλογή ανακυκλώσιμων υλικών με φορτηγό της επιχείρησης σε διάφορες περιοχές της Πάτρας. Η ανακύκλωση περιλαμβάνει:

1. Οικιακές συσκευές, όπως για παράδειγμα, τηλεοράσεις, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, πλυντήρια, κουζίνες, ψυγεία, air condition, κινητά, καλώδια, μικροσυσκευές κ.λ.π.
2. Βιβλία, παλαιές συλλογές, αρχεία, έγγραφα, εγκυκλοπαίδειες κ.λ.π.
3. Τηγανέλαια
4. Πλαστικά καπάκια από μπουκάλια τροφίμων για την αγορά αναπηρικού αμαξιδίου.
5. Όλες τις λάμπες και μπαταρίες

Αναφορικά με τις επιχειρήσεις, τις δημόσιες υπηρεσίες και τα σχολεία, η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση «Ανακυκλώνω στην πηγή» πραγματοποιεί κανονικά δρομολόγια σε επιχειρήσεις, σε δημόσιες υπηρεσίες και σε σχολεία λαμβάνοντας χαρτόνια, πλαστικά περιτυλίγματα, συσκευασίες και υπολείμματα παραγωγής, τα οποία είναι διαλεγμένα και καθαρά. Επίσης, αναλαμβάνει την τοποθέτηση χάρτινων ή συρμάτινων κάδων για τη συγκέντρωση χαρτιού, βιβλίων, χαρτονιού, καταλόγων, αρχείων, πλαστικών μπουκαλιών, ηλεκτρικών συσκευών και αλουμινίου.

Οι στρατηγικοί συνεργάτες τη επιχείρησης είναι:

1. Οι πολίτες που φέρνουν υλικά στην αποθήκη
2. Οι πολίτες που καλούν την επιχείρηση στο χώρο τους

3. Τα σχολεία
4. Το Πανεπιστήμιο
5. Οι δημόσιες υπηρεσίες
6. Η ελληνική εταιρία αξιοποίησης ανακύκλωσης
7. Οι ιδιωτικές εταιρίες (εστίαση, χονδρέμποροι τροφίμων, super markets, βιομηχανίες κ.λ.π.)

Δράσεις συλλογής, διάθεσης και προώθησης του έργου της:

1. Καθημερινά δρομολόγια περισυλλογής με το φορτηγό
2. Οργάνωση διαλογής των υλικών στην αποθήκη
3. Ξεναγήσεις σχολείων
4. Λειτουργία Repair Cafe
5. Διοργάνωση καμπάνιας συλλογής ηλεκτρικών Σαββάτου ανά τρίμηνο

Τα απαραίτητα εργαλεία που θα πρέπει να είναι στη διάθεσή της είναι:

- Η στεγασμένη αποθήκη
- Οι κάδοι σύρματος
- Ένα φορτηγό υδραυλικής φόρτωσης
- Η υδραυλική πρέσα
- Το container ηλεκτρικών

- Το press container

Η προσφορά της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης στους πελάτες είναι:

- Οι σταθερές σε συχνότητα και όγκο παραδόσεις υλικών
- Η εύκολη μεταφορά σε μικρό χρόνο
- Η μεγάλη γκάμα ανακυκλωμένων υλικών
- Η άριστη ποιότητα στο διαλεγμένο υλικό

Η προσφορά στο κοινωνικό σύνολο είναι η εξής:

- Το καθαρό περιβάλλον
- Το νέο συνεταιριστικό μοντέλο
- Η παροχή του 60% των κερδών της επιχείρησης
- Η εκπαίδευση στη διαλογή στην πηγή και στα υλικά
- Η μείωση απορριμμάτων που συλλέγονται

Τα κανάλια επικοινωνίας είναι:

- Η από «στόμα σε στόμα» διαφήμιση
- Τα social media

- Το ραδιόφωνο
- Η συμμετοχή σε εκδηλώσεις

Οι ωφελούμενοι από το έργο της είναι:

- Τα νοικοκυριά
- Οι σύλλογοι
- Τα σχολεία
- Το Πανεπιστήμιο
- Οι ιδιωτικές υπηρεσίες
- Οι δημόσιες υπηρεσίες
- Οι εκδηλώσεις

Οι αγοραστές της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης είναι:

- Οι ανακυκλωτές ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών
- Οι χονδρέμποροι χαρτιού, πλαστικών, μετάλλων

Οι πηγές εσόδων της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης «Ανακυκλώνω στην πηγή» προέρχονται από:

- Τις πωλήσεις υλικών
- Τους μετόχους
- Τους κατόχους συνεταιριστικών μεριδίων

Τα κύρια κόστη της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης «Ανακυκλώνω στην πηγή» είναι:

- Το ενοίκιο, οι λογαριασμοί ΔΕΚΟ
- Η αμοιβή εργαζόμενων
- Τα ασφάλιστρα
- Οι φόροι-τέλη
- Τα καύσιμα, οι επισκευές αυτοκινήτων

(Αναγνωστόπουλος Α., Κουρνούτας Κ., 2017)

Επιτεύγματα

Η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση «Ανακυκλώνω στην πηγή» δεν έχει δεχθεί καμία κρατική ή κάποια άλλη επιχορήγηση και τα έσοδά της απορρέουν καθαρά και μόνο από τις πωλήσεις των υλικών που συλλέγει. Το γεγονός αυτό δείχνει τις δυνατότητες της συλλογικής δράσης.

Έχει δημιουργήσει το πρώτο Repair Cafe στην Ελλάδα το οποίο αποτελεί το πρώτο της παγκόσμιας αλυσίδας επαναχρησιμοποίησης RepairCafe.org και ξεπερνάει τα 1.025 σημεία σε όλο τον πλανήτη. Το Repair Cafe αποτελεί μια εκδήλωση, η οποία πραγματοποιείται σε έναν ειδικά διαμορφωμένο φιλικό χώρο στην αποθήκη της, στην οποία μπορούν να προσέλθουν όλοι όσοι έχουν χαλασμένες συσκευές και αντικείμενα, ένα laptop, ένα ποδήλατο, ένα κινητό τηλέφωνο, μία επιχείρηση κ.λ.π. Μπορούν, λοιπόν, να συναντηθούν με

εθελοντές που είναι ειδικοί και να προσπαθήσουν να τα επισκευάσουν δωρεάν, «πίνοντας έναν καφέ».

Η ΚΟΙΝΣΕΠ «Ανακυκλώνω στην πηγή» συγκαταλέγεται ανάμεσα στα 7 καλύτερα κοινωνικά εγχειρήματα στην Ελλάδα σύμφωνα με τον παγκόσμιο οργανισμό κοινωνικών επιχειρηματιών ASHOKA. (Αναγνωστόπουλος Α., Κουρνούτας Κ., 2017)

Η Κοινωνική Επιχείρηση «Αλφειός Ρόδι Α.Ε.»

Πρόκειται για μία κοινωνική επιχείρηση, η οποία ξεκίνησε με 69 μετόχους από την Αρκαδία και την Ηλεία. Η ίδρυσή της πραγματοποιήθηκε το Νοέμβριο του 2011 στην Αρχαία Ολυμπία και αποτέλεσε ένα μοντέλο κοινωνικής αυτοδιαχειριζόμενης επιχειρηματικότητας, μια πολυσυμμετοχική οικονομική μονάδα. Το 2014 προχώρησε σε αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της κατά 420.000 ευρώ για να υλοποιήσει μία επένδυση ύψους 1 εκατομμυρίου ευρώ κατασκευής εργοστασίου χυμοποίησης και τυποποίησης των προϊόντων της. Η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου ολοκληρώθηκε σε τρία στάδια με την έκδοση 7.000 μετοχών ονομαστικής αξίας 60 ευρώ.

Η κοινωνική αυτή επιχείρηση αξιοποίησε ένα από τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά εργαλεία που αντιστοιχούσε στην περίπτωσή της εξασφαλίζοντας χρηματοδοτική ενίσχυση προκειμένου να επεκτείνει την δραστηριότητά της. Συγκεκριμένα υπέβαλε πρόταση επιχειρηματικού σχεδίου στην Αναπτυξιακή

Ολυμπίας, ώστε να προχωρήσει στην κατασκευή του εργοστασίου χυμού και τυποποίησης των προϊόντων της. Η επένδυση ύψους 1 εκατομμυρίου ευρώ εντάχθηκε στο πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης LEADER με επιχορήγηση που ανήλθε στο ποσοστό 50% της του προϋπολογισμού της δαπάνης.

Η κατασκευή χυμοποιητηρίου της πολυσυμμετοχικής κοινωνικής επιχείρησης Αλφειός Ρόδι Α.Ε. είναι το δεύτερο κομβικό σημείο στην πορεία, τρία χρόνια μετά την ίδρυσή της για να ακολουθήσει στη συνέχεια, το 2014, η τοποθέτηση των προϊόντων της στην αγορά με την μορφή φρέσκου καρπού και χυμού.

Η Αλφειός Ρόδι Α.Ε. έχοντας 126 μετόχους ασκεί τη δραστηριότητά της στην καλλιέργεια της ροδιάς, την εμπορία και τη μεταποίησή της και αναπτύσσεται έχοντας στο επίκεντρο την ευρύτερη περιοχή της κοιλάδας του Αλφειού, του Λάδωνα και του Ερύμανθου. Μάλιστα, τον ίδιο χρόνο η επιχείρηση μετρούσε 60.000 ροδιές της ποικιλίας wonderful σε καλλιέργεια 1.100 στρεμμάτων που φροντίζουν οι ίδιοι οι ιδιοκτήτες τους και υποστηρίζονται από την εταιρία με μια σειρά υπηρεσιών, καλλιεργητικές, αναπτυξιακές υπηρεσίες, υπηρεσίες μάνατζμεντ και μάρκετινγκ.

Από την ημέρα ίδρυσης μέχρι και σήμερα τα άτομα της Αλφειός αυξήθηκαν και οι ροδώνες καλύπτουν 2.000 στρέμματα. Μάλιστα, η γεωγραφική έκτασή τους εκτείνεται σε ολόκληρη την Πελοπόννησο, τη Στερεά Ελλάδα και ορισμένοι βρίσκονται στην Ήπειρο, αλλά και στην Αττική. Σε συνδυασμό με τις σύγχρονες καλλιεργητικές πρακτικές δημιούργησε μια επιστημονική βάση δεδομένων και προχώρησε στην πιστοποίηση των καλλιεργειών με τα πιστοποιητικά Agro 2.1, Agro 2.2 και Global gap. Συνεπώς, ακολούθησε την εφαρμογή μιας ολιστικής

καλλιεργητικής μεθόδου που ενισχύει ολοένα και περισσότερο την αρμονική σχέση εδάφους, φυτού και προϊόντος.

Στα τέλη του 2015 ολοκληρώθηκε ο πρώτος αναπτυξιακός κύκλος της κοινωνικής επιχείρησης Αλφειός Ρόδι Α.Ε. και λειτούργησε στο Κολίρι του Πύργου Ηλείας, εκεί όπου στεγάζονταν το βιομηχανικό κτίριο της ΝΕΚΤΑΡ ΝΤΟΑ, το εργοστάσιο επεξεργασίας και παραγωγής φυσικού χυμού ροδιού. Δίχως κανέναν τραπεζικό δανεισμό και χωρίς βάρη και χρέη δημιουργήθηκε μια σύγχρονη, πλήρης και εμφανής γραμμή παραγωγής φυσικού χυμού που έχει υψηλά πρότυπα και προδιαγραφές, αφού υπάρχει η δυνατότητα επεξεργασίας 3 τόνων ροδιού ανά ώρα. Στο εγχείρημα συμμετέχουν 207 οικογένειες-μέτοχοι, κυρίως από την Πελοπόννησο, αλλά και τη Στερεά Ελλάδα, την Αττική και την Ήπειρο. Οι καλλιέργειες ξεπερνούν τα 2.000 στρέμματα.

Το αποκορύφωμα της παραγωγής ήταν η τελευταία εβδομάδα του 2015. Πράγματι, επρόκειτο για μια εντελώς ξεχωριστή εβδομάδα. Μιλώντας με αριθμούς, εμφιαλώθηκαν 16.332 φιάλες κι έτσι καλύφθηκαν οι προσδοκίες και των πιο απαιτητικών πελατών με την παραγωγή 100% φυσικού χυμού δίχως συντηρητικά, γλυκαντικά και αρωματικές ουσίες. Από το 2016, ο χυμός ροδιού στη συσκευασία των 250ml φτάνει στις αγορές της Θεσσαλονίκης, της Πελοποννήσου και της Αθήνας.

Οι εργαζόμενοι της «Αλφειός Ρόδι Α.Ε.»

Οι 69 ιδρυτικοί μέτοχοι - παραγωγοί από τους νομούς Αρκαδίας και Ηλείας συνασπίστηκαν και επένδυσαν στον πρωτογενή τομέα. Παρά την οικονομική κρίση και τις δύσκολες συνθήκες προχώρησαν στην ίδρυση μιας

πολυσυμμετοχικής εταιρίας κοινωνικής επιχειρηματικότητας, όπου κανείς από αυτούς δε διατηρεί ποσοστό πάνω από 1%. Σήμερα απασχολεί 207 οικογένειες, άτομα διαφορετικών ηλικιών που έχουν όλοι τον ίδιο σκοπό ενώ αρκετοί είναι οι νέοι από 20 έως και 30 ετών.

Η Αλφειός Ρόδι Α.Ε. αποτελεί την πρώτη κοινωνική επιχείρηση, η οποία διαθέτει το πρώτο πλήρες εργοστάσιο στην Ευρώπη. Αυτό το επιχειρηματικό ταξίδι αποτελεί μια μεγάλη καινοτομία και υπάρχει απόλυτη διαφάνεια απέναντι στους καταναλωτές, οι οποίοι γνωρίζουν όλη τη διαδρομή ενός φυσικού ελληνικού χυμού ροδιού.

Το επιχειρηματικό σχέδιο της Αλφειός Ρόδι Α.Ε. είχε ως βάση την ολοκληρωμένη καλλιέργεια και διαχείριση της ροδιάς, ποικιλίας wonderful, στις κοιλάδες των ποταμών, Λάδωνα, Ερύμανθου και Αλφειού, στην Πελοπόννησο. Μάλιστα, στην αρχή βασίστηκε στις αρχές της οικονομίας κλίμακας και της προστιθέμενης αξίας. Ήρθε αντιμέτωπο με τις συνθήκες της οικονομικής κρίσης που βιώνουμε στη σύγχρονη εποχή, αλλά τη διαφορά την έκανε η δύναμη και η θέληση της ομάδας.

Η βιωσιμότητα της κοινωνικής αυτής επιχείρησης προέβλεπε να δημιουργηθούν κρίκοι στην παραγωγική αλυσίδα. Όμως, οι ιδέες και οι δράσεις συνεχίζονται.

Το εγχείρημα της Αλφειός Ρόδι Α.Ε. είναι:

- Κοινωνικό
- Πρωτοπόρο
- Προσοδοφόρο

Τα βασικά πρόσωπα πάνω στα οποία στηρίζεται είναι:

- Οι μετόχοι
- Οι καλλιεργητές
- Τα μέλη της εταιρίας

Το εγχείρημα συντελεί άμεσα:

- Στην ικανοποίηση του καταναλωτή
- Στην υγιεινή διατροφή
- Στη δημιουργία θέσεων εργασίας
- Στην προστασία του περιβάλλοντος

Οι δράσεις της συγκεκριμένης κοινωνικής επιχείρησης είναι οι εξής:

- Η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου.

- Η διάθεση 20.000 μοσχευμάτων ως δενδρύλλια, στην περιοχή.
- Η συμπαραγωγή φυτωρίου 20.000 μοσχευμάτων.
- Η δημιουργία μεγάλης παραγωγής ροδιών σε 400 στρέμματα. Οι αρχικοί της στόχοι ήταν:
 - Η προσφορά ενός 100% φυσικού και ελληνικού προϊόντος.
 - Η δημιουργία μιας επιστημονικής, τεχνικής και διαχειριστικής ομάδας.
 - Η επέκταση και σε άλλες περιοχές της Πελοποννήσου, όπως Αργολίδα και Μεσσηνία.
- Η φύτευση 100.000 δένδρων σε 2.000 στρέμματα μέχρι την άνοιξη του 2013.

Κρίκοι στην παραγωγική αλυσίδα είναι:

- Οι ροδώνες
- Το εργοστάσιο επεξεργασίας χυμού
- Το brand name
- Το μάρκετινγκ
- Το μανάτζμεντ

Συνδυασμός δύο βασικών οικονομικών αρχών:

- Της οικονομίας κλίμακας
- Της προστιθέμενης αξίας

Η επιχείρηση μπορεί να ανταπεξέλθει:

- Στο κόστος της αγοράς δενδρυλλίων
- Στο μισθό του γεωπόνου
- Στη διαδικασία πιστοποίησης
- Στην προώθηση του προϊόντος
- Στη συσκευασία του προϊόντος

Τα καινοτόμα χαρακτηριστικά της επιχείρησης είναι:

- Η δύναμη και η συνεργασία της ομάδας
- Η μελέτη της αγοράς
- Η αξία του προϊόντος που παράγεται τόσο στη διατροφή όσο και στη φαρμακευτική.

Τα δυνατά σημεία της επιχείρησης είναι:

- Η διάθεση νέων ανθρώπων για ενασχόληση στο συγκεκριμένο εγχείρημα στον πρωτογενή τομέα.
- Η ύπαρξη ενός οράματος, ενός ολοκληρωμένου σχεδίου.
- Το μέγεθος των οικονομικών κλίμακας.

- Η συνεργασία και η ομαδική πρωτοβουλία.

Οι στόχοι της επιχείρησης επεκτείνονται στην:

- Κατασκευή υπερσύγχρονης γραμμής παραγωγής βιομηχανικής μονάδας παραγωγής και εμφιάλωσης φυσικού χυμού ροδιού.
- Παραγωγή μεγάλης ποσότητας φρέσκου ροδιού και εμφιάλωση από 15 έως 20.000 φιάλες την ημέρα.
- Διανομή προϊόντος σε χώρες του εξωτερικού
- Η προσφορά θέσεων εργασίας
- Η ενίσχυση του τζίρου
- Η επέκταση στην ευρωπαϊκή αγορά

Το επιχειρηματικό σχέδιο της κοινωνικής επιχείρησης έχει υλοποιηθεί κατά:

- 90% με ίδιους πόρους.
- 10% προέρχεται από το πρόγραμμα Leader της Αναπτυξιακής Ολυμπίας.

Τα πλεονεκτήματα από την ομάδα που εργάζεται στην επιχείρηση είναι:

- Οι δεσμεύσεις των μετόχων
- Οι κοινοί κανόνες
- Η ανάπτυξη παραγωγών

- Η καλλιέργεια, η τυποποίηση και η προώθηση του προϊόντος
- Το κοινό μάρκετινγκ και μανάτζμεντ

Οι μέτοχοι-παραγωγοί της Αλφειός Ρόδι Α.Ε. έθεσαν σε εφαρμογή το επιχειρηματικό σχέδιο που εκπόνησαν βλέποντας τις προοπτικές που έχει η καλλιέργεια ροδιού και αξιοποιώντας την ολοένα και αυξανόμενη ζήτηση διεθνώς. Επομένως, πέρασαν από κοινού στο επόμενο βήμα, το εργοστάσιο πλήρους επεξεργασίας του χυμού του ροδιού, που επιτρέπει να καταστούν πλήρως βιώσιμοι οι ροδώνες των 207 οικογενειών-μετόχων της εταιρίας και άλλα κτήματα που θα καλλιεργούν το ρόδι στην περιοχή της Πελοποννήσου και της Στερεάς Ελλάδας.

Το προϊόν τοποθετείται ήδη στα ράφια των σουπερμάρκετ και των καταστημάτων σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη και στην ευρύτερη περιοχή της Πελοποννήσου, ενώ ο στόχος για το 2017 είναι να γίνουν εξαγωγές. Τους καρπούς της προσπάθειάς τους, τα ρόδια, έχουν γευθεί ήδη καταναλωτές στη Γερμανία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, την Ιταλία και το Βέλγιο. Η καινοτομία οφείλεται και στη διαδικασία κατασκευής της μονάδας, το 80% της αυτής κατασκευάστηκε στην Κωνσταντινούπολη και το 20% στην Ξάνθη.

Αναμφίβολα, η επιχείρηση «Αλφειός Ρόδι Α.Ε.» δεν παρέμεινε μία επιχειρηματική ιδέα, αλλά στηρίχτηκε σε ένα ολοκληρωμένο επιχειρηματικό σχέδιο και δημιουργήθηκε ένα αξιόπιστο brand name. Η βιωσιμότητα του επιχειρηματικού σχεδίου προϋποθέτει την ανάπτυξη σε 3.000 στρέμματα. Η παραγωγική αλυσίδα αποτελείται από 8 κρίκους ξεκινώντας από το χωράφι και φτάνοντας μέχρι και τον καταναλωτή. Οι κρίκοι που παίζουν καθοριστικό

ρόλο είναι τα κτήματα, το management, το brand name και το εργοστάσιο χυμού. Τα υπόλοιπα, δηλαδή διαχείριση, logistics, μεταφορές και συσκευαστήρια, υπάρχουν στην αγορά.

Σε χρονικό ορίζοντα πέντε ετών εκτιμάται ότι η εταιρία θα φτάσει να διαχειρίζεται περίπου 3.000 έως 4.000 στρέμματα που θα παράγουν 10.000 τόνους ρόδι. Από αυτή την έκταση το 40% θα πηγαίνει για χυμό και περίπου το 40% θα καταναλώνεται σε Ελλάδα και εξωτερικό. Με το υπόλοιπο ποσοστό, δηλαδή το 15 με 20% η κοινωνική πολυσυμμετοχική επιχείρηση «Αλφειός Ρόδι Α.Ε.» θα τροφοδοτεί καφετέριες και εστιατόρια.

Το «Fair Trade» στην Ελλάδα

Η Fair Trade Hellas είναι μια Ελληνική Μη Κυβερνητική Οργάνωση (Μ.Κ.Ο) που ιδρύθηκε το 2004 με νομική μορφή της αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας (ΑμΚΕ). Για πρώτη φορά στην Ελλάδα άρχισε να προωθείται η φιλοσοφία του δίκαιου και αλληλέγγυου εμπορίου μέσα από την Fair Trade Hellas, που έχει ως κύριο στόχο την καταπολέμηση της φτώχειας σε παγκόσμιο επίπεδο. Το 2006, άνοιξε στην Αθήνα το πρώτο μη κερδοσκοπικό κατάστημα με προϊόντα από ολόκληρο τον κόσμο. (Social Activism Αθηνών, 2018)

Από την ίδρυσή της, η Fair Trade Hellas δίνει έμφαση στην υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και δράσεων ευαισθητοποίησης, ενώ ταυτόχρονα ασκεί θεσμική πίεση προκειμένου να εφαρμόζονται πιο δίκαιες και βιώσιμες πολιτικές. Σήμερα, στο πλαίσιο των Στόχων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, η οργάνωσή μας ενισχύει την εκπαιδευτική και ενημερωτική της δραστηριότητα, συνεχίζοντας τις συναντήσεις για την εκπαίδευση του

Παγκόσμιου Πολίτη στα σχολεία, με θεματικές όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, η παγκόσμια φτώχεια, το δίκαιο εμπόριο και η υπεύθυνη κατανάλωση.

Δράσεις Fair Trade Hellas:

- Προώθηση των προϊόντων Fair Trade και στήριξη σε μικρούς παραγωγούς στις αναπτυσσόμενες χώρες.
- Σχεδιασμός εκπαιδευτικών προγραμμάτων και διοργάνωση σεμιναρίων και ενημερωτικών συναντήσεων για το δίκαιο εμπόριο, την υπεύθυνη κατανάλωση, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τον εθελοντισμό και τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Συμμετοχή σε εκστρατείες -σε διεθνές και εθνικό επίπεδο- σε συνεργασία με κινήματα όπως το GCAP (Παγκόσμιο Κάλεσμα για Δράση Ενάντια στη Φτώχεια), η Clean Clothes Campaign, η TTIP campaign κ.ά.
- Προώθηση του εθελοντισμού και της ενεργής συμμετοχής των πολιτών για τη δημιουργία ενός πιο δίκαιου και βιώσιμου κόσμου.

Για όλα αυτά, υπάρχει συνεργασία με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Δίκαιου Εμπορίου (WFTO) και το Fair Trade Advocacy Office. Η Fair Trade Hellas είναι μέλος του συνεταιρισμού Consorzio Ctm Altromercato, του μεγαλύτερου ιταλικού και δεύτερου μεγαλύτερου παγκόσμιου συνεταιρισμού δίκαιου εμπορίου (με 150 οργανώσεις μέλη, ο CTM, εδώ και 25 χρόνια, δουλεύει για την πιστοποίηση, τη στήριξη, την εξαγωγή και την πώληση προϊόντων δίκαιου εμπορίου, εξασφαλίζοντας μακροχρόνιες σχέσεις με παραγωγούς από αναπτυσσόμενες χώρες και από την Ιταλία), και της Ελληνικής Πλατφόρμας για

την Ανάπτυξη, την οποία εκπροσωπούμε σε διεθνείς ομάδες εργασίας της CONCORD (European Confederation of Relief and Development NGOs).

Το 2006 άνοιξε στην Αθήνα το πρώτο μη κερδοσκοπικό κατάστημα αποκλειστικά με προϊόντα Fair Trade και το 2016 μετατράπηκε το κατάστημα σε e-shop.

Η Fair Trade Hellas στοχεύει στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των περιθωριοποιημένων παραγωγών και εργαζομένων, αλλάζοντας τις αθέμιτες δομές του διεθνούς εμπορίου και συμμετέχοντας σ' ένα κίνημα με χιλιάδες ανθρώπους σε όλο τον κόσμο, που αγωνίζονται υπέρ της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας.

Όραμα

Η Fair Trade Hellas οραματίζεται έναν κόσμο όπου ο υπεύθυνος καταναλωτισμός διέπει τις εμπορικές πρακτικές και δομές. Έναν κόσμο δικαιοσύνης και ισότητας, απαλλαγμένο από τη φτώχεια, όπου τα ανθρώπινα δικαιώματα και το περιβάλλον είναι σεβαστά.

Αποστολή

Η Fair Trade Hellas υπηρετεί τους ανθρώπους, την ενδυνάμωση των τοπικών κοινωνιών και τη βιώσιμη ανάπτυξη, καλλιεργώντας ένα πιο δίκαιο μοντέλο παγκόσμιου εμπορίου, που ωφελεί τους παραγωγούς, τους εργαζόμενους, τους καταναλωτές, τη βιομηχανία και τη γη.

Επιτελεί την αποστολή της προωθώντας τα προϊόντα Δίκαιου Εμπορίου, εκπαιδύοντας για την υπεύθυνη κατανάλωση και ασκώντας θεσμική πίεση για καλύτερες εμπορικές, περιβαλλοντικές και αναπτυξιακές πολιτικές.

Αξίες

- Δικαιοσύνη και αλληλεγγύη
- Αμεροληψία και αμοιβαίος σεβασμός
- Συνεργασία και συμμετοχή
- Βιωσιμότητα και από κοινού ευθύνη
- Ακεραιότητα, διαφάνεια και λογοδοσία
- Προσωπική ενδυνάμωση και ανάπτυξη τοπικών κοινωνιών
- Αντίκτυπος και αποτελεσματικότητα

Η Ηλιακτίδα

Η «Ηλιακτίδα» είναι ένας κοινωνικός φορέας, μια αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία (ΑμΚΕ), η οποία δημιουργήθηκε από τις ίδιες τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας της Μυτιλήνης το 1999. Σκοπός της είναι η άρση του αποκλεισμού των ΑΜΕΑ και των ευάλωτων ομάδων πληθυσμού από το κοινωνικό σύνολο, μέσω της εργασιακής απασχόλησης. Βιώνοντας τον αποκλεισμό που υφίσταται έτσι και αλλιώς ο πληθυσμός του νησιού από τη γεωγραφική του θέση, μακριά από τη σύγχρονη διάχυση των νέων τεχνολογιών, η Ηλιακτίδα θεώρησε ότι πρέπει να αναλάβει δράση και να συμβάλλει στο άνοιγμα νέων οριζόντων. Κατάφερε, έτσι, έπειτα από πολλές προσπάθειες, να σταθεί στα πόδια της και να αποδείξει ότι τα άτομα με προβλήματα υγείας αλλά και τα άτομα που ανήκουν στις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού μπορούν να αναλάβουν δράσεις και να επανενταχθούν στην κοινωνία. Τα άτομα με ειδικές ανάγκες που

εργάζονται σήμερα στην «Ηλιακτίδα» παράγουν κυρίως προσκλητήρια, δώρα, κάρτες, χειροποίητα κοσμήματα αλλά και σαπούνια. <http://www.iliaktida-amea.gr/> (Social Activism Αθηνών, 2018)

Ιστορική εξέλιξη της «Ηλιακτίδα»

Η Ηλιακτίδα ξεκινά το 1999 με τη συνεργασία του Βοστανείου Νοσοκομείου Μυτιλήνης, του Δήμου Μυτιλήνης, της Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Λέσβου και εθελοντών. Στο πρώτο διάστημα λειτουργίας της ξεκίνησε το κέντρο απασχόλησης ατόμων με ειδικές ανάγκες και την κοινωνική επιχείρηση ατόμων με νοητική υστέρηση.

Το 2000 αποκτά τη νομική μορφή της Αστικής Μη Κερδοσκοπικής Εταιρείας (ΑΜΚΕ) και ξεκινά ένα δημιουργικό εργαστήρι με χειροποίητο χαρτί, ως μια ακόμη εφαρμογή κοινωνικής επιχειρηματικότητας με άτομα με ειδικές ανάγκες.

Το 2009 συντονίζει το Ελληνικό Θεματικό Δίκτυο Κοινωνικής Οικονομίας στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας EQUAL Community.

Το 2016 συμμετέχει ενεργά στην αντιμετώπιση μεταναστευτικών ροών. Δεδομένης της θέσης της η Λέσβος ήταν πάντα μια από τις κύριες «πύλες εισόδου» μεταναστευτικών ροών στην Ελλάδα και η Ηλιακτίδα ανταποκρίθηκε λειτουργώντας δομές φιλοξενίας και υποστήριξης για μετανάστες από το 2009, μέσα από πρωτοβουλίες με κρατικές ή ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης. Την ίδια χρονιά η Ηλιακτίδα γίνεται επίσημος συνεργάτης της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για το πρόγραμμα Στέγασης και Προστασίας τον Φεβρουάριο του 2016 και του προγράμματος Προστασίας Ανηλίκων τον Απρίλιο του 2016. Στο τέλος της χρονιάς η Ηλιακτίδα επεκτείνει τη δράση της

και στην Βόρεια Ελλάδα. Τον Αύγουστο του 2016 η Ηλιακίδα γίνεται επίσης συνεργάτης στο πρόγραμμα Προστασίας Ανηλίκων της UNICEF.

Δράσεις της «Ηλιακίδα»

Στέγαση και προστασία για ευπαθείς αιτούντες ασύλου

Η Ηλιακίδα αυτή τη στιγμή προσφέρει πάνω από 600 θέσεις φιλοξενίας στη Λέσβο και πάνω από 1700 στη Βόρεια Ελλάδα ως συνεργάτης της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Κατά τη διάρκεια του χειμώνα του 2016 ανταποκρίθηκε, επίσης, σε έκτακτες ανάγκες δημιουργώντας επιπλέον 600 προσωρινές θέσεις φιλοξενίας σε ξενοδοχεία για να προστατεύσει ωφελούμενους από το κρύο.

Φιλοξενία και προστασία - Λέσβος

Η Ηλιακίδα υποστηρίζει ευάλωτες ομάδες αιτούντων ασύλου στην Ελλάδα μέσα από την παροχή εναλλακτικών μορφών στέγασης μέσα στον οικιστικό ιστό (διαμερίσματα και κτήρια), με τον συνδυασμό ψυχολογικής και έως ένα βαθμό νομικής υποστήριξης. Επιπλέον υποστηρίζει με οικονομική βοήθεια σε μετρητά, μέσω του σχετικού προγράμματος της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.

Αποτελέσματα στη Λέσβο:

- 2314 άτομα υποστηρίχθηκαν
- 730 θέσεις φιλοξενίας δημιουργήθηκαν (συμπεριλαμβανομένων ξενοδοχείων)
- 97 δομές φιλοξενίας δημιουργήθηκαν (συμπεριλαμβανομένων ξενοδοχείων)
- 211 σπίτια λαμβάνουν βοήθεια σε μετρητά

Αποτελέσματα στη Βόρεια Ελλάδα:

Η Ηλιακίδα δραστηριοποιείται επίσης στη Βόρεια Ελλάδα, μαζί με άλλους συνεργάτες, προσφέροντας θέσεις στέγασης και ψυχολογική υποστήριξη με τον συνδυασμό της τεχνογνωσίας της Ηλιακίδας και της γνώσης των κατά τόπους συνθηκών από τους συνεργάτες μας.

- 3 Συνεργάτες: Περιχώρησις, ΟΜΝΕΣ, ΙΑΤΑΠ
- 1722 Θέσεις Φιλοξενίας σε διαμερίσματα και κέντρα συλλογικότητας
- 4 Τοποθεσίες: Κατερίνη, Κιλκίς, Βόλβη, Πολύκαστρο
- 11 Ξενοδοχεία: κάλυψη έκτακτων αναγκών χειμώνα

Αποτελέσματα στην προστασία και στέγαση ανηλίκων:

Η «Ηλιακίδα» σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και την UNICEF έθεσε τον στόχο κανένα ασυνόδευτο παιδί να μην μένει στο κέντρο κράτησης στη Μόρια.

Έτσι δημιουργήθηκαν 8 σπίτια φιλοξενίας (7 για αγόρια, 1 για κορίτσια) και η Μόρια άδειασε από ασυνόδευτους ανηλίκους αιτούντες άσυλο το φθινόπωρο του 2016. Συνεχίζει την προσπάθεια, ώστε ασυνόδευτοι ανήλικοι αιτούντες άσυλο να μένουν όσο το δυνατόν μικρότερο διάστημα στη Μόρια.

- 150 θέσεις ανήλικων
- 8 δομές φιλοξενίας (7 για αγόρια, 1 για κορίτσια)
- 198 φιλοξενούμενοι ανήλικοι (από τον Απρίλιο του 2016)
- 2 Συνεργάτες: Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες & UNICEF

Κοινωνική ένταξη ΑμεΑ και ευπαθών ομάδων

Η Ηλιακίδα συνεχίζει την υποστήριξη ανθρώπων με αναπηρία και άλλες ευπαθείς ομάδες σε μια προσπάθεια κοινωνικής ένταξης. Η υποστήριξη ευπαθών ομάδων του τοπικού πληθυσμού είναι ακόμη πιο σημαντική τώρα, για την αποφυγή περιστατικών εκδήλωσης ρατσισμού, λόγω της υποστήριξης που υπάρχει σε πληθυσμούς προσφύγων και μεταναστών.

Πιλοτικές δραστηριότητες ένταξης με πρόσφυγες

Όσο περισσότεροι ωφελούμενοι χαρακτηρίζονται πρόσφυγες και παραμένουν στην Ελλάδα, είναι σημαντικό να υποστηρίζεται η ομαλή τους ένταξη στην τοπική κοινωνία και οικονομία. Η Ηλιακίδα εφαρμόζει πιλοτικά προγράμματα ένταξης παρά την ανεπάρκεια χρηματοδότησης.

Μεταβατικό στάδιο με την ισχύ του νέου Νόμου 4430/ΦΕΚ Α/205/31-10-2016

Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση 2017 και το Σχέδιο Δράσης για την Ανάπτυξη του Οικοσυστήματος της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας 2017-2023 που είδε το φως της δημοσιότητας το τελευταίο χρονικό διάστημα προκύπτει ότι επί συνόλου 1225 εγγραφών στο Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας μέχρι το τέλος του 2016 μόνο 91 ΚοινΣΕπ αποφάσισαν να συνεχίσουν με τον νέο νόμο προς το παρόν και να δώσουν μια ακόμα ευκαιρία στην προσπάθεια τους να εργασθούν και να προσφέρουν υπηρεσίες προς το γενικότερο καλό. Από την

άλλη πλευρά έως το τέλος Αυγούστου 2017 σημειώθηκαν 205 νέες δημιουργίες Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων όπου ανάμεσα τους συγκαταλέγονται μερικές καλές προσπάθειες εφαρμογής της Κοινωνικής Οικονομίας. (Δίκτυο ΚοινΣεπ, 2018)

Ακολουθούν ορισμένες από αυτές τις νέες 205 αξιοσημείωτες προσπάθειες:

Ρομά Όλοι Μαζί

Πρόκειται για έναν συνεταιρισμό Ρομά από το Μεσολόγγι που δραστηριοποιείται στην ανακύκλωση. Διαθέτει καλές προοπτικές ανάπτυξης και ένταξης στην Κοινωνία και στην Οικονομία ατόμων με ιδιαίτερες Πολιτισμικές καταβολές. Στο πλαίσιο επανένταξης στην εργασία ατόμων από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες του τοπικού πληθυσμού δημιουργήθηκε η συγκεκριμένη Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση που θα ασχολείται με την ανακύκλωση προϊόντων και την προστασία του περιβάλλοντος για την διαχείριση υλικών που μπορούν να ανακτηθούν, να ανακυκλωθούν και να επαναχρησιμοποιηθούν, με διαλογή στην πηγή, ώστε να ελαχιστοποιηθεί το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα. (Δίκτυο ΚοινΣεπ, 2018)

Ιδωνής

Είναι ένας Συνεταιρισμός 36 κτηνοτρόφων από την Δράμα που αποφάσισαν να συνεταιρισθούν και να δοκιμάσουν τις ικανότητες τους σαν οργανωμένη ομάδα όπου θα μπορούν να διεκδικήσουν καλύτερες τιμές τόσο στις πρώτες ύλες όσο και στο τελικό προϊόν τους. (Δίκτυο ΚοινΣεπ, 2018)

Ble Notes

Πρόκειται για μια ΚοινΣΕπ όπου ο σκοπός της είναι η φυσιολογική ένταξη των ΑμΕΑ στην κοινωνία (κοινωνικοποίηση, ενσωμάτωση), μέσα από προγράμματα εκπαίδευσης αυτόνομης διαβίωσης, αυτοεξυπηρέτησης και διαχείρισης των αναγκών της καθημερινής ζωής. Ειδικότερα, μέσα από τις δραστηριότητες της καθημερινής ζωής σε όλο το εύρος τους, οι συμμετέχοντες ΑμΕΑ θα εκπαιδεύονται στην αυτόνομη κάλυψη των βασικών και απαραίτητων αυτών αναγκών. (Δίκτυο ΚοινΣεπ, 2018)

Αλχημείον

Η νεοσύστατη Κοιν.Σ.Επ. (Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση) Αλχημείον δημιουργήθηκε μέσα στο πνεύμα της εποχής, που επιτάσσει αλληλέγγυα και συνεταιριστικά σχήματα, εγχειρήματα συλλογικά που θα επεμβαίνουν για να λύσουν ζητήματα της καθημερινότητας και να προσφέρουν στον πολίτη καλές υπηρεσίες και αγνά προϊόντα. Με σεβασμό στις αρχές της Κοινωνικής Οικονομίας, θα συνδυάσουν δράσεις όπως η εκπαίδευση, η πώληση αγνών, φυσικών προϊόντων και τη λειτουργία κοινωνικού καφενείου. (Δίκτυο ΚοινΣεπ, 2018)

EatHealthy

Το EatHealthy είναι ένας ηλεκτρονικός σύμβουλος διατροφής και υγείας, ο οποίος απευθύνεται σε οποιονδήποτε θέλει να βελτιώσει την υγεία και την

διατροφή του. Με την εισαγωγή κάποιων βασικών στοιχείων, καθώς επίσης και το στόχο του (π.χ. απώλεια κιλών), ο χρήστης λαμβάνει ένα εξατομικευμένο εβδομαδιαίο πλάνο γευμάτων, καθώς επίσης και λίστα με τα ψώνια που πρέπει να αγοράσει από το super market. (Δίκτυο ΚοινΣεπ, 2018)

Go Forest

Εντοπίζει καθαρίζει και τοποθετεί τις κατάλληλες ενδεικτικές πινακίδες στα ορεινά μονοπάτια της περιοχής δράσης και της ευρύτερης περιοχής για την ανάδειξη τους και την προσέλκυση τουριστών. Ο σκοπός είναι να βοηθήσει την ανάπτυξη της περιοχής δράσης και ευρύτερα της ανάδειξη του τουριστικού προϊόντος αναφοράς. Διοργανώνονται αθλητικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις για την προσέλκυση τουριστών και σε συνεργασία με τις τοπικές επιχειρήσεις φιλοξενούνται στα ξενοδοχεία της περιοχής οι καλεσμένοι της Go Forest. (Δίκτυο ΚοινΣεπ, 2018)

Social English School

Δημιουργία χώρου ενισχυτικής διδασκαλίας και εκμάθησης ξένων γλωσσών για μαθητές φοιτητές ενήλικες άνεργους και χαμηλόμισθους με έκπτωση στα δίδακτρα. Δημιουργία ιστοσελίδας για την online εκμάθηση ξένων γλωσσών και την προώθηση κατάλληλου εκπαιδευτικού υποστηρικτικού υλικού όπως εντύπων και e-books και την εμπορία του μέσω δημιουργίας ηλεκτρονικού καταστήματος. (Δίκτυο ΚοινΣεπ, 2018)

Αγρόκτημα Στρεφίου

Σκοπός της ΚοινΣΕπ είναι η επαναξιοποίηση του κάμπου του Στρεφίου στον Κτηνοτροφικό, Αγροτικό, Πτηνοτροφικό και Μελισσοκομικό τομέα. Δημιουργείται ένα αγρόκτημα που με παραδοσιακές και φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές θα παράγει υψηλής ποιότητας προϊόντα τα οποία και θα διαθέτει στην αγορά. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και ταυτόχρονα θα δώσει την δυνατότητα στην τοπική κοινωνία να έχει πρόσβαση σε υψηλής διατροφικής αξίας προϊόντα σε προσιτές τιμές. Σε συνδυασμό με την δυνατότητα επισκεψιμότητας θα αποτελέσει παράδειγμα και κίνητρο για τους νέους της τοπικής κοινωνίας για την επαναδραστηριοποίηση τους προς αυτή την κατεύθυνση. (Δίκτυο ΚοινΣεπ, 2018)

Γεωπαιδεία

Σχεδιασμός, οργάνωση και υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε πολίτες ή ομάδες πολιτών (όπως μαθητές, εκπαιδευτικούς, τουρίστες), ημεδαπούς ή αλλοδαπούς, για την προώθηση της οικολογίας, προστασίας του περιβάλλοντος και της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα δύναται να διεξάγονται σε εσωτερικούς χώρους ή/και στην ύπαιθρο, μέσω διοργάνωσης επιστημονικών εκδηλώσεων ή οργανωμένων περιηγήσεων. Σκοπός είναι η δημιουργία ενημερωμένων πολιτών σε θέματα του περιβάλλοντος, η ευαισθητοποίησή τους και κατ' επέκταση η προστασία του από συνειδητοποιημένους πολίτες. Δίδεται έμφαση στην ενεργό συμμετοχή, στην ομαδική εργασία, στην κριτική

σκέψη, στη δημιουργική σκέψη, στο δημοκρατικό διάλογο, στην ολόπλευρη συμμετοχή. (Δίκτυο ΚοινΣεπ, 2018)

Ανοιχτοί Ορίζοντες – Το Παρεάκι

Η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση «Ανοιχτοί Ορίζοντες- Το Παρεάκι» έχει ως σκοπό την αξιοποίηση των δυνατοτήτων των ατόμων με αναπηρία κάθε ηλικίας, την κοινωνική και επαγγελματική ένταξή τους και γενικότερα τη βελτίωση ποιότητας ζωής αυτών και των οικογενειών τους. Η ΚΟΙΝΣΕΠ απευθύνεται σε άτομα με Νοητική Υστέρηση και συνοδές αναπηρίες- και επιδιώκει το σκοπό αυτό: Με την προστατευμένη απασχόληση ΑμεΑ και την ένταξή τους στην αγορά εργασίας ώστε να τους δοθεί η ευκαιρία ισότιμης μεταχείρισης στο μεγάλο αδιέξοδο της επαγγελματικής απασχόλησης τους μέσω της λειτουργίας επιχείρησης μαζικής εστίασης εστιατορίου, αναψυχής καφετέρια, υπηρεσίες catering, την προώθηση παρασκευής εμπορίας βιολογικών τροφίμων και ποτών. (Δίκτυο ΚοινΣεπ, 2018)

Βιβλιογραφία

Brittany Koteles, G. C. (2013). *Stories of Scale, Nine Cases of Growth in Social Enterprises*. Barcelona: ESADE RAMON Llull University Institute for Social Innovation.

Daniel ARPINTE, Nicoleta Andreia SCOICAN, Harry THEOTOKATOS, Eleftheria KOUMALATSOU. (2010). *SOCIAL ECONOMY IN EUROPE*. Bucharest: The Expert Publishing House.

Social Activism Αθηνών. (2018, 06 18). Ανάκτηση από Παραδείγματα επιτυχημένων Κοινωνικών Επιχειρήσεων:
<http://www.socialactivism.gr/index.php/koinoniki-oikonomia/800-paradeigmata-epityximenon-koinonikon-epixeiriseon>

Social enterprise UK. (2018, 06 18). Ανάκτηση από
<https://www.socialenterprise.org.uk/>

Αδάμ Σ. (2014). *Οδηγός Κοινωνικών Επιχειρήσεων*. Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Heinrich Bell.

Αναγνωστόπουλος Α. Κουρνούτας Κ. (2017). *Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα, καλές πρακτικές από επιχειρήσεις στην Ελλάδα*.

Πάτρα: Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Δυτικής Ελλάδας -Σχολή
Διοίκησης και Οικονομίας.

Αναστασίου Φ. (2014). *Η ΘΕΣΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ*. ΑΤΕΙ ΠΕΙΡΑΙΑ, ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
& ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.

Δίκτυο ΚοινΣεπ. (2018, 06 18). Ανάκτηση από Αξιόλογα παραδείγματα ΚοινΣεπ
μα αχτίδα φωτός στην ανάπτυξη και την αποδοχή του νέου νόμου
4430/16:

<http://koinsep.org/%CE%B1%CE%BE%CE%B9%CF%8C%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B1-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%B4%CE%B5%CE%AF%CE%B3%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%83%CE%B5%CF%80-%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%B1%CF%87/>

Κατηχωρίτης, Σ. (2016). Η Κοινωνική Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα και
Ευρώπη του 2020. (τ. Έ. Ελληνικό Ινστιτούτο Οικονομικών της
Εκπαίδευσης & Δια Βίου Μάθησης, Επιμ.) *Εκπαίδευση, Δια Βίου
Μάθηση, Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη, Καινοτομία και Οικονομία,*
1, σσ. 325-350.

Νικολάου Ι. (2014). *Κοινωνική Οικονομία –Κοινωνική Επιχειρηματικότητα.*

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Υπουργείο Παιδείας και
Θρησκευμάτων.

Παράρτημα Ι

Κατάλογος Πηγών Πληροφόρησης για Χρηματοδοτήσεις σε Κοινωνικές Επιχειρήσεις

α/α	Πηγή Πληροφόρησης
1	www.ypakp.gr
2	www.keko.gr/el/Pages/SocialEconomy.aspx
3	www.eede.gr
4	http://ec.europa.eu/internal_market/social_business/index_en.htm#maincontentSec3
5	http://ec.europa.eu/internal_market/investment/social_investment_funds
6	http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/index_el.cfm#1
7	www.espa.gr/el/Pages/Default.aspx
8	http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=531&langId=el
9	www.esfhellas.gr/el/Pages/Default.aspx
10	www.espa.gr/el/Pages/Default.aspx
11	www.agrotikianaptixi.gr/index.php?op=Call&todo=List
12	http://ec.europa.eu/environment/funding/intro_en.htm

13	http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/index.html
14	http://ec.europa.eu/cip/eip/access-finance/index_en.htm
15	http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/index_en.htm
16	http://ec.europa.eu/culture/calls/index_en.htm#_status=open
17	www.eif.org/what_we_do/equity/sia/index.htm
18	www.eif.org/what_we_do/microfinance/progress/index.htm
19	www.pancretabank.gr/cms/createpage.aspx?pageid=70
20	http://ec.europa.eu/regional_policy/thefunds/instruments/jeremie_el.cfm
21	www.espa.gr
22	www.eif.org/what_we_do/microfinance/JASMINE/index.htm
23	www.e-kepa.gr/frontend/search.php?q=JASMINE
24	www.etean.gr/PublicPages/HomePage.aspx
25	www.antagonistikotita.gr/tepix
26	www.ethicalbankingeurope.com
27	www.eacb.coop/en/home.html
28	www.este.gr/index.asp
29	www.bankofkarditsa.gr

30	www.anka.gr/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=461&Itemid=62&lang=el
31	http://evpa.eu.com/about-us
32	http://ec.europa.eu/internal_market/finances/crowdfunding

-